

132. Torstaina 23 päivänä lokakuuta 1997

kello 18

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys sotilaskurinpitolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 4426

Hallituksen esitys 40/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 13/1997 vp

2) Hallituksen esitys laiksi vaikeavammaisille yrittäjille myönnettävistä veronhuojennuksista annetun lain 3 §:n muuttamisesta 4428

Hallituksen esitys 162/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 19/1997 vp

3) Hallituksen esitys laiksi ilmailulain muuttamisesta 4429

Hallituksen esitys 164/1997 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 8/1997 vp

4) Hallituksen esitys laiksi Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan tunnistamis- ja tiedonantojärjestelmän täytäntöönpanosta „

Hallituksen esitys 116/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 10/1997 vp

5) Hallituksen esitys laiksi torjunta-ainelain 7 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 141/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 11/1997 vp

Ensimmäinen käsittely

6) Hallituksen esitys laiksi ulkomailta tulevan palkansaaajan lähdeverosta annetun lain muuttamisesta 4431

Hallituksen esitys 160/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 20/1997 vp

Lähetekeskustelu

7) Hallituksen esitys työvoimapolitiittisen järjestelmän uudistamiseen liittyväksi lainsäädännöksi 4434

Hallituksen esitys 178/1997 vp

8) Hallituksen esitys laeiksi sairausvakuutuslain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 4462

Hallituksen esitys 175/1997 vp

9) Hallituksen esitys laiksi tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 1998 perittävästä maksusta 4465

Hallituksen esitys 176/1997 vp

„ 10) Lakialoite kuntien valtionosuuslain 7 §:n muuttamisesta „

Lakialoite 95/1997 vp (Kari Uotila /vas ym.)

11) Lakialoite laiksi tuloverolain 31 §:n muuttamisesta 4468

Lakialoite 103/1997 vp (Jaakko Laakso /vas ym.)

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Andersson C., Bremer, Elo, Hellberg, Huuhtanen, Hyssälä, Kantalainen, Kemppainen, Korhonen M., Koskinen Jari, Koskinen Johannes, Kuisma, Lamminen, Lehtosaari, Leppänen P., Malm, Metsämäki, Norrback, Pekkari-
nen, Pohjola M., Rantanen, Savela, Skinnari, Tiilikainen, Vehkaoja, Vokkolainen ja Zyskowicz.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Kemppainen, Pohjola M., Lehtosaari ja Korhonen M.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat C. Andersson ja Skinnari sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Hellberg, Huuhtanen, Hyssälä, M. Korhonen, Jari Koskinen, Johannes Koskinen, Lamminen, Malm, Tiilikainen, Vehkaoja ja Vokkolainen sekä

tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi ed. Elo sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Kuisma ja Pekkari-
nen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys sotilaskurinpitolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 40/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 13/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 13. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tämä asia on jossain määrin rutiiniluonteinen, mutta ajattelin, että näin isossa salissakin on hyvä muistuttaa siitä, miten eurooppalainen käy-

täntö vaikuttaa suomalaiseen lainsäädäntöön, jopa suomalaisen sotaväen lainsäädäntöön. Sotilaskurinpitolakiahan on muutamia kertoja tarkistettu eikä vähiten sen takia, että Suomi on nyt ratifioinut Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen.

Arvoisa rouva puhemies! Tämän enempää asiaan puuttumatta haluan toistaa sen, että minusta on hyvä, että ihmisoikeuskysymys ulotetaan jopa sotaväkeen saakka.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Minun mielestäni taas se, että arestin käyttömahdollisuus sotilaskurinpitolain mukaan päättyy varuskunnissa, on pelkästään huono asia. Tässä, jos missään, sellainen teko tai rikkomus, josta varusmiestä haluttiin rangaista, ja siitä tuleva seuraamus seurasivat toisiaan hyvin nopeasti. Jos varusmies syyllistyi sellaiseen rikkomukseen, josta arestia oli tuleva, se tapahtui välittömästi tässä ja nyt. Silloin myös tämä rangaistus tuntui.

Arestia voidaan käyttää jatkossakin, mutta se edellyttää, että sitä antaa tuomioistuimien. Kun tiedämme, miten hitaita nämä systeemit ovat, saat-
taa olla, että jos myöhästyt lomalta tai lähdet puntikselle omin nokkinesi, mistä ehkä tulisi arestirangaistus, asia menee vasta viikkojen kulluttua tuomioistuimeen eikä sillä rangaistuksella ole ollenkaan sen vertaista mahdollisuutta vaikuttaa kuin nykyisen systeemin mukaan.

Tässäkin se, että kansainvälisyyden mukaan joudutaan kumartelemaan siihen suuntaan, on pelkästään negatiivinen asia. Millä armeijassa pidetään yleensä kuria, kun siellä ei ole mitään mahdollisuuksia enää kurinpitoon, vaan kaikki mahdolliset kurinpito-oikeudet viedään pois?

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Olen täysin samaa mieltä ed. Aittoniemen kanssa siitä, että nopeasti annettu arestirangaistus oli tehokas rangaistustapa, koska se vaikutti välittömästi. Mies tai nykyisin myös nainen vietiin arestiin ja oli sen ajan, miksi ajaksi yksikön päällikkö hänet sinne rangaistuksellaan määräsi.

Mutta sinnehän jää vielä hyvin paljon lievempiä rangaistuksia. Tiedetään poistumiskiellot ja lomien eväämiset, jos ei ole kysymys niistä lomista, mistä on säännöksiä, että ne on annettava. Mutta kansainväliset ihmisoikeusmääräykset edellyttävät, että aresti tulee lainoppineiden tuomareiden annettavaksi eikä pelkästään sotilaskoulutuksen saaneiden esimiesten.

Yksi asia, mihin lakivaliokunta kiinnitti huo-

miota, oli sen seikan selventäminen, että varusmiesten kaapit ovat Puolustuslaitoksen tavaraa yleensä täynnä, mutta me halusimme lakivaliokunnassa nimenomaan todeta, että vanha käytäntö on, että siellä on myös siviililokero taikka -hylly, jossa on asianomaisen varusmiehen yksityistä omaisuutta. Sitä ei näissä luvallisissa tarkastuksissa, joita ei koeta pakotäytäntöönpanona, saa tarkastaa. Se näkyy välillisesti tekstistä, ja uskonkin, että se Puolustusvoimissa osataan lukea oikein.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ehkä vähän provosoiduin ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta. Ehkä voisi ajatella, ed. Aittoniemi, myös sillä tavalla, että koulutukselliset seikat ovat merkityksellisiä tässä yhteydessä. Kun olen havainnut ed. Aittoniemen useasti puuttuneen siihen, että varusmiesajat ovat kovin lyhyitä nykyisin, saattaisi olla ihan terveellistäkin, että se lyhyt aika käytettäisiin tehokkaasti hyväksi eikä istuttaisi putkassa.

Mitä tulee ed. Vähänäkin yksityisyyskysymykseen, minäkin olen käsitellessäni puolustusvaliokunnassa tätä asiaa lähtenyt siitä, että se pieni kaappi, jossa sotilaan yksityiset asiat, kuten kirjeet, ovat, on pyhää aluetta, johon ei pidä kenenkään ulkopuolisen mennä.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Ne, jotka ovat huolissaan siitä, että arestirangaistuksen merkitys nykyisestä pienenee, eivät ehkä tunne sitä, että itse asiassa arestirangaistus on nykyiselläänkin hyvin harvoin käytössä oleva rangaistusmuoto. Vuonna 1995 ainoastaan 2,6 prosenttia kurinpitomenettelyssä määrättyistä seuraamuksista oli arestirangaistuksia.

Puolustusvaliokunta on todennut, että tämä lainmuutos merkitsee kyllä sitä, että arestin merkitys tulee olemaan vieläkin vähäisempi, mutta kyse ei ole vain, ed. Aittoniemi, kuten te sanoitte, kansainvälisten ihmisoikeussäännösten kumartamisesta, vaan siitä, että todellakin Suomi sopeuttaa lainsäädäntönsä niiden velvoitteiden mukaisiksi, mitä Suomi on ottanut allekirjoitessaan nämä kansainväliset ihmisoikeusmääräykset.

Todettakoon myös se, että kun siviiliomaisuus säilytetään varusmiehen kaapin henkilökohtaisessa osassa, niin siinä tapauksessa, että varusmiehen toimintoihin kohdistuu rikosepäily, myös siviililaatikon sisältö voidaan tarkastaa, ja tätä taas puolustusvaliokunta pitää asianmukaisena.

Ed. J a n s s o n : Värderade talman, arvoisa rouva puhemies! Tässä keskustelussa sävy on vähän sen tyyppinen, että tämä johtuu nyt ainoastaan kansainvälisten sopimusten velvoitteista. Näin ei ole! Suomi on ollut mukana Euroopan neuvostossa jäsenenä yli kahdeksan vuotta. On melkein kahdeksan vuotta siitä, kun Suomi ratifioi Euroopan ihmisoikeussopimuksen, mutta lainsäädäntö on ollut tällaisenaan sinä aikana ilman varaumaa. Suomi teki yhden varauman, mutta se koski ihan toista asiaa.

Haluan vain muistuttaa siitä, että meidän hallitusmuotomme 2 luvun ihmisoikeuskatalogi uudistettiin syksyllä 95. Sen 16 §:n mukaan jokaiselle taataan oikeudenmukainen oikeudenkäynti. Eli tämä on, totta kai, peräisin kansainvälisistä velvoitteista, mutta onhan meidänkin perustuslakimme kunnossa tässä kohdassa. Tämä on ihan johdonmukainen muutos sen mukaan.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Nyt käytän todella asiantuntemattoman henkilön puheenvuoron, mutta sen käsityksen perusteella, minkä olen saanut tästä esityksestä, uskon sen vaikuttavan myönteisesti. Julkisuuksessa paljon esiintyneet niin sanotut simputustapaukset antavat ymmärtää, että myös mielivaltaisesti saatetaan tehdä pidätyspäätöksiä. Pidän erittäin hyvänä sitä, että myös armeijassa tapahtuvaa sotilaskasvatusta suoritetaan niiden kasvatusperiaatteiden mukaan, jotka eivät perustu rankaisemiseen.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ed. Jansson, lueskelkaa te vain sitä Ahvenanmaan itsehallintolakeja ja katsokaa, mitä siellä puhutaan asevelvollisuudesta. Eiväthän teillä Ahvenanmaalla nuoret miehet suorita asevelvollisuutta ollenkaan. Jos teille tulee hätä, me tulemme sinne apuun teille. Te olette tavallaan jäävi, mutta te olette niin hieno mies kansanedustajana, että kyllä minä teidät keskusteluun otan, ei siinä mielessä.

Mitä tulee ed. Kekkosen lausumaan, että armeija-ajat ovat liian lyhyitä, minun mielestäni ne eivät ole. Ne ovat aivan sopivia, mutta siitä on kysymys, että nykyisin, kun on oltu viisi päivää armeijassa, päästään heti kolmeksi päiväksi lomalle. Eihän se mikään armeija ole. Eihän siellä synny sellaista sosiaalista yhteenkuuluvaisuutta, jossa yhteisen vihan kohde on kaljupäisen väpeli ja muut surkeudet. Kun joka viiden päivän päästä päästään lomalle, niin sitä minä olen arvostellut. Ei semmoisella armeijalla mitään tee.

Mitä tulee simputukseen, ed. Puisto, niin minä totean sen asian, että juuri se, että armeijassa kantahenkilökunnalla ei ole riittäviä mahdollisuuksia rangaista niskoittelevia asevelvollisia, saattaa joissakin tapauksissa johtaa siihen, että aletaan käyttää omia keinoja eli simputusta. Mutta kun on kunnon mahdollisuudet rangaista niskoittelijoita, niin silloin eivät tule mieleen mitään simputuksetkaan. Tässä mennään siinäkin mielessä vähän huonoon suuntaan.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Eduskunnan oikeusasiamiehen Lehtimajan puheenvuoro simputusta vastaan ja hänen lausuntonsa ja esitelmänsä siitä, että se perinne pitää katkaista, on varsin oikea ja on omalta osaltaan armeijan nykyaikaistamista, niin kuin tämä hallituksen lakiesitysikin: Ikään kuin kasarmienkin porttien sisäpuolelle tulee nykyaika ja siihen liittyvät muutokset eli nimenomaan se tosiasia, että myös asevelvollisuutta suorittava ihminen on täysivaltainen kansalainen ja häneen kohdistuvan oikeudenpidon pitää olla periaatteiltaan saman kaltaista kuin muitakin kansalaisia kohtaan.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemestä ei pitäisi provosoitua, mutta kun hän tölvii nyt Ahvenanmaata, niin kyllä hän tässä asiassa tölvii aivan kummallisilla perusteilla. Ed. Jansson ei tarvitse minun puolustamispuheenvuoroani tässä, mutta ed. Sulo Aittoniemi tietää aivan hyvin, niin kuin me kaikki muutkin, että Ahvenanmaa on demilitarisoitu vyöhyke, jolla on hyvin iso merkitys koko Suomen kansan ja meidän kansallisen asemamme kannalta.

Mutta sanon vielä tähän varsinaiseen asiaan sen verran, kun tässä nyt hiukan ovat puurot ja vellit menneet sekaisin, että minusta on hyvä, että tuomioitakin julistavat ammatti-ihmiset eivätkä sellaiset, joille se joskus saattaa jopa tuottaa huivia.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Onhan ed. Aittoniemen puhe aika mielenkiintoinen keskustan eduskuntaryhmän kansanedustajan puheenvuoroksi:

Ensinnäkin ed. Aittoniemi esiintyy hallitusmuodon perusoikeussäännöksiä vastaan. Toiseksi hän esiintyy Suomen Euroopan neuvostossa hyväksymiä ihmisoikeusvelvoitteita vastaan, ja kolmanneksi ed. Aittoniemi esiintyy Ahvenanmaan demilitarisoitua asemaa eli Suomenkin hyväksymiä kansainvälisiä sopimuksia vastaan. Onko tämä keskustan yleisempikin linja, vai

onko tämä vain ed. Aittoniemen oma linja? Olisi mielenkiintoista kuulla.

Ed. J a n s s o n : Värderade talman, arvoisa rouva puhemies! Se seikka, ed. Aittoniemi, että Suomi aikoinaan menestyksellisesti neuvotteli ja sopi Ahvenanmaan demilitarisoinnista ja linoittamattomuudesta, ei ymmärtääkseni voi estää minua puhumasta esimerkiksi tällaisesta asiasta eduskunnassa.

Ed. Kemppainen merkitään läsnä olevaksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1, 2, 8—10, 12, 18, 23, 25, 25 a, 27, 36, 38—41, 44, 45, 45 a ja 45 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 45 luvun 25 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 8, 10 ja 21 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi vaikeavammaisille yrittäjille myönnettävistä veronhuojennuksista annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 162/1997 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 19/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on hyvin tarkoituksenmukainen, koska tässä säilytetään voimassa edelleen yhden vuoden ajan vammaisia koskevat säännökset arvonlisäverotuksen osalta ja niin, että vammais-käsite on suhteellisen laaja Suomessa poiketen EU:n kuuden-

nesta arvonnäverodirektiivistä. Tarkoitus on, että voitaisiin tuon direktiivin säännöksiä soveltaa myös Suomessa, mutta siinä on lähtökohtana, että vammaisten asema sekä sosiaaliturvassa että verotuksessa katsottaisiin kokonaisuutena, eikä tuo työ ole edelleenkaan valmistunut.

Täytyy sanoa, että eduskunnassa ainakin kymmenen vuotta on joka vuosi kerrottu, että ensi vuoden aikana vammaisia koskevat säännökset vihdoin saadaan katsottua lävitse ja valmiiksi. Mutta joka vuosi tullaan sekä sosiaali- ja terveysministeriöstä että valtiovarainministeriöstä sillä tiedolla, että selvitystyö edelleen jatkuu. Toivon, että kaikki vammaisten autoveroa koskevat säännökset ja myös arvonnäveroa koskevat ja muutkin säännökset katsottaisiin nyt lopullisesti niin, että voitaisiin jokin pysyvä ratkaisu vihdoin tehdä.

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Tähän asiaan liittyvät odotukset sosiaali- ja terveysministeriön vammaistyöryhmän kannanotoiksi kokonaisuuden järjestämiseksi. Valitettavasti tämä tyrehtyi tälläkin erää lähinnä lausuntokierroksella vammaisjärjestöjen erimielisyyteen tämän asian järjestämisestä. Tällä hetkellä valitettavasti vaikuttaa siltä, että se saattaa siirtyä jopa seuraavalle hallituskaudelle. Mutta pidän myös erittäin hyvänä, että tämä tulee edes määräaikaisena, koska tämä mahdollistaa vaikeavammaisten yrittäjyyttä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi ilmailulain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 164/1997 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 8/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 8. Ensinnä sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 51 § sekä 51 a—51 e § ja 6 a luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys laiksi Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan tunnistamis- ja tiedonantojärjestelmän täytäntöönpanosta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 116/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 10/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 10. Ensinnä sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—13 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Hallituksen esitys laiksi torjunta-ainelain 7 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 141/1997 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 11/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 11. Ensinnä sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. V i h r i ä l ä : Arvoisa puhemies! Lakiesityksessä ehdotetaan torjunta-aineiden tarkastuksesta ja rekisteröinnistä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi torjunta-aineiden markkinoinnilta kerättävän maksun korottamista 2,5 prosentista 3,5 prosenttiin edellisen vuoden liikevaihdosta. Tämähän tarkoittaa sitä, että tämä

tulee nostamaan maatalouden tuotantokustannuksia. Kun toisaalta tiedämme tällä hetkellä, miten maatalouden tuotantokustannukset ovat jatkuvasti nousseet, vaikka kuviteltiin EU:hun mentäessä, että niiden pitäisi alentua, niin lakiesitys on tällä hetkellä aivan väärän suuntainen. Kuten tästä näkyy, keskustan ja kristillisen liiton edustajat ovat jättäneet vastalauseen, ja tulemme kolmannessa käsittelyssä esittämään lakiesityksen hylkäämistä.

Ed. K o r k e a o j a : Arvoisa puhemies! Lakiesitys osoittaa, että hallituksen piirissä ei ole oivallettu, mikä on Suomen maataloudessa suurin ongelma tällä hetkellä. Pääministeri, ulkoministeri ja maatalousministeri ovat kiitettävästi kyllä todenneet, että EU:n laajenemiseen liittyvän maatalouspolitiikan uudistamisen myötä on viljanviljelyn edellytykset erikoistoimin turvattava. Mutta kun sitten käytännön tasolla tällaisessa tilanteessa tehdään kotimaisia toimenpiteitä, toimitaan juuri päinvastaiseen suuntaan kuin pitäisi.

Tukien osuus maatalouden nettotuloista on jo nyt noussut liian suureksi ja on tulevan uudistuksen myötä nousemassa edelleenkin, ja varsinaisen liiketoiminnan tuloksena syntyvä osuus on suhteellisesti jäänyt liian pieneksi. Pitäisikin käyttää kaikki keinot, joilla markkinaehtoisien liiketoiminnan tuloksena syntyvää tulosta kasvatettaisiin, eli kaikki panosten verot ja turhat kustannukset panospuolelta pitäisi saada pois. Vaihtoehtoisesti sitten, jos kokonaistaloutta ajatellaan, tukia voitaisiin vastaavasti laskea. Se olisi tervettä maatalouspolitiikkaa ja kannustaisi maanviljelijöitä terveeseen yrittämiseen. Mutta tämäntapainen menettely, mitä tässä noudatetaan, menee juuri päinvastaiseen suuntaan ja osoittaa todella sitä, että hallituksen piirissä ei maatalouden ongelmia laajasti ymmärretä.

Ed. M ö l s ä : Arvoisa puhemies! Maksun korotusta perustellaan nimenomaan sillä, että kustannukset tästä tehtävästä ovat kohonneet. Kuitenkin 7 §:n perustelujen mukaan kustannusten nousu voi kohdentua vain niihin tehtäviin, jotka torjunta-aineiden rekisteröintiä ja rekisterin pitämistä koskevat.

Kun lakiesitystä käsiteltiin ja asiantuntijoita kuultiin, varmuutta siitä, että kustannusten nousu kohdentuu juuri näihin kysymyksiin, ei valiokunta saanut. Tässä nimenomaan on yksi peruste, jonka vuoksi olemme lähteneet siitä, että lakiesitys tulisi hylätä.

Kaksi muuta perustetta esiintyvät myös vastalauseessamme.

Toinen on se, että Euroopan unionilta on valmistunut tätä koskeva direktiivi, joka toteutessaan myös Suomessa tulee johtamaan siihen, että vastaavat kustannukset tulevat laskemaan. On sen vuoksi selvää, että tässä vaiheessa tällaista, voisiko sanoa, väliaikaista maksujen kiristämistä ei ole katsottu tarpeelliseksi.

Kolmas syy on se, että tämä tulee väistämättä johtamaan siihen, että torjunta-aineiden loppukäyttäjien kustannukset tulevat kasvamaan, mihin jo viitattiin. Euroopan unionin jäsenyyssitilanteessa ei ole kovin perusteltua, että erilaiseen kilpailutilanteeseen myös tässä suhteessa joudumme.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Haluamatta jatkaa keskustelua sen kummemmin korvaani iski se, kun ed. Mölsä sanoi, että valiokunta ei saanut tietoa asiasta. Tiedän, että salissa ei ole syytä esittää kysymyksiä kansanedustajakollegoille eikä se entisen järjestyksen mukaan tainnut olla luovallistakaan, mutta sallittaneen, arvoisa rouva puhemies, pieni ihmettely siitä, miksi valiokunta ei saanut tietoa, jos ja kun ei saanut, olisi mukava kuulla kansanedustaja Mölsän arvio niistä syistä, miksi näin on käynyt, koska, rouva puhemies, minusta se luovuttamaton oikeus täällä aina on ollut, että kaikki se tieto saadaan, mitä ylipäättänsä on olemassa.

Ed. M. Pohjola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. M ö l s ä : Arvoisa puhemies! Minusta valiokunnan enemmistö, joka hyväksyi lakiesityksen, toteaa mietinnössä aivan selvästi, että hallituksen esityksestä ei kuitenkaan ilmene, miten kustannusten kehitys on jakautunut eri kustannustekijöiden osalta. Siltä osin se on puutteellinen. Kustannukset koostuvat eri tekijöistä, jotka ilmenevät lain perusteluista, mutta sitä, miten ne ovat kohonneet eri kohteissa, ei lain käsittelyr yhteydessä valiokunnassa selvitetty. Siitä huolimatta enemmistö oli valmis tämän hyväksymään.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 7 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Hallituksen esitys laiksi ulkomailta tulevan palkansaajan lähdeverosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 160/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 20/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20.

Keskustelu:

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Laki koskee ulkomailta tulevia palkansaajia ja heidän lähdeveroaan. Viime kaudella asiasta keskusteltiin aika paljon. Vuonna 1995, kun laki säädettiin, siitä myös äänestettiin.

Laki on ollut voimassa kaksi vuotta, ja on ilmennyt useita epäkohtia. Suurin niistä on se, että ulkomailta tulevat palkansaajat tulevat kyllä Suomen sosiaalivakuutuslainsäädännön piiriin, mutta eivät itse maksa mitään sairausvakuutusmaksua eivätkä muitakaan sosiaalivakuutusmaksuja. Tätä asiantuntijat niin kuin myös valiokunta ovat pahoitelleet. Olisi erittäin vaikeata muuttaa tai ainakin veisi paljon aikaa muuttaa sairausvakuutuslakia. Sen vuoksi oppositio verojaostossa ja valtiovarainvaliokunnassa on päättänyt hyvin yksinkertaiseen ratkaisuun, joka poistaa tämän puutteen: nostettaisiin lähdeveroa sairausvakuutusmaksun määrällä.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä toisen käsittelyn yhteydessä tulemmekin esittämään, että lähdevero nousisi 35 prosentista 39,25 prosenttiin.

Viime kerralla äänestimme myös siitä, tulisiko lain koskea ulkomailta palanneita Suomen kansalaisia, joilla on 35 000 markan kuukausipalkka ja jotka saapuvat tänne erityistehtäviin. Tämä on edelleen meidän mielestämme epäkohta. Mutta kun nyt olemme huomanneet, että me emme saa noita hyviä muutoksia läpi, olemme nyt vain keskittyneet 3 §:ään. Kun kaikki todennäköisesti ovat sitä mieltä, että sen joka nauttii sosiaalietuja Suomessa, tulisi myös osallistua kustannuksiin, tyydymme tekemään muutosesityksen vain 3 §:ään.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Olen usean kerran käyttänyt tässä asiassa pu-

heenvuoron, joka ei näytä menevän perille. On ihmeellistä, että kristillisen ryhmän edustajat eivät ymmärrä sitä, että Suomessa tarvitaan korkeaa osaamista. Lähdeverolla meillä on mahdollisuus saada tänne todellisia tiedemiehiä ja - naisia yliopistoihin. Viimeksi, kun kävimme lähetekeskustelua, kauppa- ja teollisuusministeri toi myös esille sen, että yritykset tarvitsevat juuri tällaisia henkilöitä. Kun verojaosto on käsitellyt sairausvakuutusmaksuasiaa, niin ainakin valtiovarainvaliokunnan kokouksessa todettiin, että kyseinen muutos ei ole mahdollinen.

Suomalaisia, jotka tosiaankin ovat korkeasti koulutettuja, menee ulkomaille, muun muassa Saudi-Arabiaan, Amerikkaan jne., ja heillä on saman tyyppinen kohtelu kuin näillä, jotka tulevat Suomeen. En käsitä tällaista ajattelutapaa, että kun Suomi saa sellaista tietoa, mitä täällä ei vielä ole, tällaista vastustetaan. Sen johdosta toivoisinkin, että kristillinen liitto jollakin tavalla voisi tämän ymmärtää. Kysymys on vain 40—50 henkilöstä. Mielestäni myös heille pitää suoda sosiaaliturvaetudet, koska tiedetään, että heillä on varsinainen asunto ulkomailta kotimaassaan ja myös Suomessa toinen asunto.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Muistutan ed. Tykkyläiselle, että muistaakseni sosialidemokraatitkin hyvin voimakkaasti viime kaudella olivat tätä lakiesitystä vastaan. (Ed. Kekkonen: Ei se ole sama lakiesitys, ei lainkaan!) — Ei sama lakiesitys, mutta saman sisältöinen lakiesitys.

Mitä tulee itse asiaan, toinen huomautus ed. Tykkyläiselle on se, että suomalaiset huippuosaajat kyllä maksavat 60 prosentin veron tällaisista tuloista. Tässä on kysymys siis tilapäisesti Suomeen tulevista ulkomaalaisista, eikä esimerkiksi suomalainen, joka on asunut pitkään ulkomailta ja palaa Suomeen, saa tätä etua hyväkseen.

Keskusta ei ole tätä lakia ollut esittämässä hylättäväksi, mutta yhdyimme siihen ajatukseen, että kun nämä ulkomaalaiset, jotka tulevat tänne, nauttivat Suomen sosiaaliturvavakuutuslain etuisuuksia, olisi oikein ja kohtuullista, että he myös osallistuvat järjestelmän rahoitukseen. Se ei vielä muuttaisi verokantaa kohtuuttomaksi, vaan se olisi paljon alempi, mitä suomalaiset huippuosaajat Suomessa maksavat.

Totta kai työn verotuksen keventäminen on, arvoisa puhemies, tärkeä asia, ja sen takia olisi hyvä, että hallitus toisi tänne verolait, että voisimme niitä vähän laajemminkin käsitellä. Nyt voimme käsitellä 50:tä ulkomaalaista koskevaa

verolakia, 5 miljoonan suomalaisen verolait ovat vielä tulematta.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Tykkyläinen viittasi siihen, että korkeakoulu- ja yliopistoväki tulee tämän lain piiriin. Kun me asiantuntijoita kuulumme, niin he totesivat, että nämä eivät nauti sellaista palkkaa, 35 000 markan palkkaa, että tulisivat tämän piiriin. Tähän piiriin tulevat lähinnä teollisuusjohtajat, eli ed. Tykkyläisen väite ei pitänyt paikkaansa.

Ed. Tykkyläinen, kristillinen liitto ei esittänyt, että tämä hylätään. Kristillinen liitto esitti, että nämä 40—50, jotka nauttivat sosiaaliturvaa Suomessa, myös osallistuisivat, kuten muut täällä asuvat, sosiaaliturvan rahoittamiseen. Yksinkertaisin tapa, huomautan: yksinkertaisin tapa, on korottaa lähdevero sairausvakuutusmaksulla. Sen esityksen me olemme tehneet, ja se olisi mielestäni erittäin hyvä ratkaisu.

Ed. Tykkyläinen, kun te viittaatte yliopistoväkeen, niin siinä joukossa on paljon henkilöitä, jotka täyttäisivät nämä kaikki muut kriteerit, mutta he ovat Suomen kansalaisia. Me ainakin kristillisessä liitossa pidämme sitä suurena epäkohtana, ettei Suomen kansalainen, joka muutoin täyttää nämä kriteerit, pääsisi lain piiriin.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilälle totean, että tämä laki ei käsittele urheilijoita, me käsittelemme lähinnä korkeakoulujen ihmisiä ja sellaisten henkilöiden, jotka tulevat teollisuuden palvelukseen, asioita.

Mitä tulee ed. Kalliksen puheenvuoroon, että korkeakoulut eivät ole käyttäneet näitä henkilöitä, se varmaan saattaa pitää osittain paikkansa. Eivät ne ole voineet käyttää, koska nämä ihmiset eivät ole uskaltaneet lähteä tämän lain piiriin. Mutta uskon, että kun tiedotus pelaa paremmin, tämäkin voidaan käytännössä toteuttaa.

Ei pitäisi olla niin lyhytnäköinen, että hyväksytään vain, miten suomalaisilla menee. Totta kai suomalaisilla pitää mennä hyvin, mutta pitää myös sen verran olla solidaarisuutta, että ottaa huomioon ulkomailta saatavan tietotaidon. Meillä on erilaiset näkemykset. Itse katson, että kaikki sellainen, joka kehittää suomalaista yhteiskuntaa, pitää tässä maassa hyödyntää.

Ed. R e h n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tämä on kannatettava asia senkin vuoksi, että erikoisosaaamista, josta tässä

lakiesityksessä on kyse, tarvitaan erityisesti myös ammattikorkeakoulujen kansainvälisissä yksiköissä ja esimerkiksi BBA- ja MBA-ohjelmien koulutuksessa, joka perustuu huipputason yliopisto-opettajien lyhytkestoiseen palkkaukseen ulkomailta.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys ja voimassa oleva laki koskee, sellaisena kuin sitä jatkettaisiin, myös tutkijoita, ja tutkijoilta ei edellytetä 35 000 markan kuukausipalkkaa. Pienemmälläkin palkalla voi päästä tämän piiriin, mutta tällä hetkellä lakia sovelletaan kahteen Suomeen tulleseeseen tutkijaan verohallitukselta saatujen tietojen mukaan, eli ei tämä käytännössä kovin monta tutkijaa koske.

Mielenkiintoista on se, että Ruotsissa puuhastellaan samanlaista lakia. Kun Ruotsissa laki saadaan valmiiksi, voin ennustaa, että suomalaiset Meritan johtajat siirtyvät Tukholmaan töihin ja Nordbankenin johtajat siirtyvät Helsinkiin töihin ja kummatkin johtajat soveltavat tätä lakia eikä enää tarvita mitään optioita pankeissa, vaan voidaan käyttää tätä lakia ja päästä melko edullisen tuloverotuksen piiriin.

Täytyy sanoa, että kaiken kaikkiaan lakiesitys osoittaa, kuinka epätarkoituksenmukainen tuloverojärjestelmä meillä on. Lähdetään siitä, että Suomeen ei kenenkään, jolla on erityistä osaamista, kannata tulla tekemään töitä. Mutta pitäisi myös muistaa, että nykyisen verojärjestelmän puitteissa ei kenenkään kannata jäädä Suomeen tekemään töitä, jos on erityisosaaamista; kannattaa lähteä ulkomaille niihin maihin, joissa tuloverotus on alhaisempi.

Täytyy sanoa lakiesityksestä, että kannattaisi puuttua syihin eikä seurauksiin. Jos Euroopassa laajemminkin leviää se, että kaikkialla aletaan säätää tämän tyyppisiä lakeja, sehän johtaa siihen, että kaikkien kannattaa siirtyä ulkomaille töihin eikä kenenkään pysyä omassa maassaan. Eli kaiken kaikkiaan kovin onnistuneena ei lakiesitystä voida pitää.

Eduskuntahan edellisellä kaudella tämän tyräsi, mutta loppujen lopuksi nykyisen hallituksen aikana tämä saatiin synnytettyä. Ei tästä tietysti kauhean suurta ongelmaakaan ole. Kun tätä on kaksi vuotta kokeiltu, niin kokeiltakoon nyt vielä kaksi vuotta. Mutta haluan korostaa, että syihin pitää puuttua eikä seurauksiin. Kaiken kaikkiaan tätä on 40 henkilöön sovellettu, joten sen soveltamisala ei ole ollut kauhean suuri, ja sen takia ne tappiot, jotka tässä yhteydessä syntyvät, eivät ole merkittäviä.

Mitä tulee sairausvakuutusmaksuun, siltä osin täytyy todeta, että kaikissa lähdeveroissa peritään vain lähdevero eikä sairausvakuutusmaksua erikseen. Siltä osin opposition ehdotus ei ole yleisen linjan mukainen. Totuus on se, että tietysti voidaan korottaa sitä prosenttia, jos halutaan, mutta sairausvakuutusmaksun erittelemisen ei teknisesti ole tarkoituksenmukaista.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppositio on lähtenyt siitä periaatteellisesta kysymyksestä, että myös näiden henkilöiden tulisi osallistua sairausvakuutusmaksun rahoittamiseen, koska he saavat nämä edutkin. Tästä on kysymys. Muutoin tämä lakiesitys, tämä huomioiden, voitaisiin hyväksyä mielestäni.

Mutta kyllä tässä on kysymys paljolti siitä, niin kuin verotuloissa yleensäkin, että palkan maksajaa tuetaan enemmän kuin palkan saajaa. Tämä mitataan siinä palkan määrässä, kyllä otetaan huomioon. Tässähän käy nyt niin, että Nokian ja L M Ericssonin erityisosaajat tai Osuuspankin ja Meritan erityisosaajat verrattuna Handelsbankenin erityisosaajiin ovat eri asemassa. Ulkomaalaisten yritysten, Handelsbankenin ja L M Ericssonin, johtajat saavat alemman verokannan, mutta suomalaiset eivät saa. Ei tämä niin kauhean terve järjestely ole, vaan siinä olen ed. Sasin kanssa samaa mieltä, että syihin tässä pitäisi puuttua, työn verotukseen yleensä Suomessa.

Ed. I h a m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Kalliksen esille nostama asia on tietysti periaatteellinen, mutta on huomattava, että tämä koskee vaan 40—50:tä ihmistä vuodessa ja laki on voimassa vain kaksi vuotta. Itse asiassa jää sellainen vaikutelma, että taas on tehty karpäsestä härkänen, kun pitää keksiä laista kuin laista jälleen jotain vastustettavaa.

Verojaostossa kuitenkin mietintöä yritettiin muotoilla yksimielisyyden saavuttamiseksi, mutta tuli kaikenlaisia lainsäädännöllisiä ongelmia, eikä siihen päästy. Yksi niistä oli se, että sairausvakuutusmaksut eivät enää kuulu verojaostolle tai valtiovarainvaliokunnalle, joten oltiin osittain väärällä reviirilläkin.

Nyt toki ed. Kallis esittää yksinkertaisesti koko lähdeveroa korotettavaksi sairausvakuutusmaksun verran, mutta tätä kauttahan rahat eivät tule kuitenkaan sairausvakuutusrahastoon, vaan menevät yleiskatteisesti valtion kassaan, joten perusteetkin ontuvat.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Itse joskus lähetekeksustelun yhteydessä käytn tästä saman tyyppisen puheenvuoron kuin ed. Sasi. Tämä sinällään vääristää asiaa, kun tässä ollaan vaihdossa kohta maiden välillä eli hakeudutaan naapurimaahan tai mihin hyvänsä maahan, kun ei omassa maassa vain olla. Jokaisessa maassa kun tehdään sama systeemi, niin kaikki ovat vaihdossa keskenään. Se tietysti johtaa semmoiseen ajatteluun, halutaanko aivovuoto estää kotimaasta ja halutaanko kotimaista tietoa säilyttää täällä. Kuitenkin meidän koulutusjärjestelmämme tuottaa aika korkeatasoista aineistoa — ihmisiä, miksi sitä sanookin — ja silloinhan haluttaisiin, että ne ihmiset voisivat tehdä oman isänmaan hyväksi töitä. Näin ainakin minä käsittäisin, ettei suoraan johdettaisi siihen, jotta ne lähtevätkin ulos.

Tämähän johtaa siihen keskusteluun kohta, jotta pitäisikö meidän veropolitiikka hoitakin koulutustason mukaan. Eli kun on vähän enemmän koulutettuja ja on hyviä ideoita, olisikin halvempi verotus. Minä en tosin kannata sitä ajatusta, koska sehän mullistaisi koko jutun. Sitten tyhmemmät maksaisivat tietysti korkeamman veron, niin kuin nytkin periaatteessa käy kyllä.

Itse sairausvakuutusproblematiikkaan. Kyllä tässä kuitenkin periaatteellista puolta se on, että en tiedä, missä maissa tällä tavalla muualla kohdellaan esimerkiksi suomalaisia. Se on tietysti huono lähtökohta, mutta jos ajattelee tätä, niin eikö pitäisi kuitenkin jonkin tyyppinen vakuutus olla? Ihmiset maksaisivat sen vakuutusmaksun ja saisivat Suomesta palvelun tai ostaisivat meiltä sv-systeemiltä tämän erillisellä vakuutusmaksulla. Mutta ei se vastalauseen muodossa tunnu oikein loogiselta. Sehän menee vikakassaan eikä ainakaan yhtään paranna sairausvakuutusrahastojen tilannetta.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Riipuen kyvyistä, tiedosta ja taidosta nämä 40—50 ulkomaista ihmistä saattavat olla Suomelle hyvinkin arvokkaita ja tärkeitä ja varmasti ovatkin. Sen vuoksi tällainen näperteleminen on turhaa tässä asiassa, erityisesti kun tämä vastalause on tehty täysin väkijäisesti. Eihän tässä, niin kuin on todettu, ole mistään sairausvakuutusmaksusta kysymys, vaan lähdeveron lisäyksestä, jolla ei ole mitään tekemistä tämän asian kanssa. Tämä on syvästi populistinen, ja minähän tunnetusti vihaan populistisia esityksiä. Sen vuoksi minä en voi tätä kannattaa, ja sikäli sääliittelen keskustaa,

että ovat lähteneet kristillisten Kalliksen kelkkaan aivan selkeästi. Millä tavalla lie houkutellutkin?

Tämä on väkinäinen ja turha koko asia. Se olisi voitu hyväksyä yksimielisesti ilman tällaisia lisäyksiä. Siinä, missä tehdään politiikkaa, tehdään politiikkaa todella asialla, muttei väkinäisellä asialla, mikä tässä nyt ilmenee. Näin minä asian näen.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Minun tarkoitukseni oli käyttää kahden lauseen puheenvuoro, mutta kun ed. Aittoniemi puuttui tähän kysymykseen, niin minun täytyy kerrankin todeta, että olen erinomaisessa määrin ed. Aittoniemen kanssa samaa mieltä: Täytyy joku raja populismillakin olla!

Arvoisa rouva puhemies! Sanon sen, että kun me olemme tuskailleet aivoviennin kanssa viimeiset 20 vuotta, niin kyllä meillä täytyisi jonkinlainen rehellisyys olla tämän problematiikan edessä niin, että me voisimme hyväksyä myös aivotuonnin. Nimittäin siitä tässä viime kädessä on kysymys.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vastaan ed. Kekkosen ja ed. Aittoniemelle tai oikeastaan muistutan heitä molempia siitä, että viime kaudella tämä esitys todettiin opposition taholta sikamaiseksi. Toistan vielä, jotta ed. Kekkonen kuulee: Viime kaudella oppositio totesi tämän esityksen sikamaiseksi esitykseksi. Pitää varmasti paikkansa.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Tuo ilmaisu, jota en käytä nyt, todella löytyy eduskunnan pöytäkirjoista. Sieltä se löytyy, kun oppositio tätä lakiesitystä viime kerralla arvosteli.

Totean, että oppositio ei ole esittämässä lain hylkäämistä. Olemme vain tuoneet esille sen periaatteen, että kun nämä ulkomaiset henkilöt nauttivat Suomen sosiaaliturvaa, osallistuminen myöskin sen rahoitukseen olisi oikein ja kohtuullista tässä yhteydessä.

Sinällään totean vielä sen, että tässä on 50 ulkomaalaisesta kysymys. Toivoisin todella, että voitaisiin puuttua työn verotuksen ongelmaan laajemminkin ja että 5 miljoonan suomalaisen verolait tulisivat tänne eduskuntaan joskus tänä syksynä, että voitaisiin puhua näistäkin.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Toteaisin, että olisi syytä varmaan eduskunnan

vähitellen alkaa siistiä omaa kieltään ja olla myöskin esimerkkinä käytöstapojen suhteen, että osaisimme käyttäytyä ja sanoa sellaisia termejä, että Suomen kansa ei saa vääriä signaaleja.

Mitä tulee tähän lainsäädäntöön, toteaisin, että tästä pitää tiedottaa, niin että tätä voitaisiin hyödyntää paremmin, että me voisimme saada ulkomailta tietotaitoa Suomeen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys työvoimapolitiittisen järjestelmän uudistamiseen liittyväksi lainsäädännöksi

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 178/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen nyt eduskunnalle antaman työvoimapolitiikan uudistuspaketin taustalla on se, että Suomen taloudessa ja työllisyydessä on tapahtunut suuri muutos. Työttömyys alenee nyt voimakkaasti, ja kasvun ja työllisyyden yksi keskeinen tekijä on työmarkkinoiden toimivuus. Tähän työmarkkinoiden toimivuuteen halutaan saada uudistuspaketilla uutta vauhtia.

Taustahan Suomessa on ollut se, että Suomessa 90-luvun ensimmäisellä puoliskolla siirryttiin lähes täystyöllisyydestä syvään lamaan ja massatyöttömyyteen erittäin lyhyessä ajassa. Näissä olosuhteissa työvoimapolitiikan tehtäväksi tuli ja samalla työvoimapolitiikan kiistattomaksi saavutukseksi jäi se, että työvoimapolitiikalla — tukityöllistämällä, työvoimakoulutuksella ja työvoimatoimistojen muilla palveluilla — pystyttiin estämään laajamittainen syrjäytymiskehitys. Osaltaan tämä on pitänyt yllä sitä yhteiskunnallista eheyttä, jota muualla maailmassa ihmetellään, myös korkean työttömyyden aikana.

Mutta nyt, kun talouden kasvun myötä työttömyys on kääntynyt voimakkaaseen laskuun, myös työvoimapolitiikka pitää vääntää lamaajan asennosta uuteen kasvun ja työllisyyden pa-

ranemisen aikaan. Lama-ajan massatyöttömyydestä ja massatoimenpiteistä on vähitellen päästävä eroon ja saatava aikaan nykyistä toimivampi, joustavampi, työelämän kysyntää ja työnhakijoiden edellytyksiä ja mielenkiinnon kohteita palveleva kokonaisuus. Uusi tilanne työmarkkinoilla edellyttää työvoimapolitiikalta sitä, että peruspalvelut, julkinen työnvälitys ja muut työvoimapalvelut toimivat työmarkkinoiden tilanteen mukaisesti, ja tässä on uudistamisen peruslähdekohta.

Työmarkkinoiden vaikeimpia ongelmia ovat lähivuosina muun muassa ammattityövoiman saatavuusongelmat. Mehän lähestymme ikääntyvällä työvoimalla massatyöttömyyden oloissa työvoimapulaa. Tänä päivänä nuoria ihmisiä kysytään työmarkkinoilla enemmän kuin 20 vuoteen, mutta nämä kaikkien aikojen parhaiten koulutetut ikäluokat, joilla on työmarkkinoilla kysyntää, pienenevät erittäin nopeasti. Sen rinnalla, että meillä on kaikkien aikojen parhaiten koulutettu nuori ikäluokka, jolla on myös kysyntää työmarkkinoilla, lähestytään 2000-lukua ikääntyvällä työvoimalla. Meillä on kaikkien aikojen suurin 50—60-vuotiaitten joukko, joka elää pitempään kuin koskaan, on terveempi kuin koskaan mutta jonka ammattitaito ja osaaminen on huomattavasti heikompi kuin nuorella ikäluokalla. Tämä koulutusvaje jo nyt synnyttää ikärasismia, ja siihen on monella eri tavoin hallitus puuttumassa. Muun muassa tänään hallitus antoi eduskunnalle koulutusvakuutuksen kaksovaiheen. Tämä edellyttää myös, niin kuin äsken sanoin, työmarkkinoiden toimivuuden parantamista, tähän haasteeseen vastaamista.

Toinen erityisen suuri haaste ja sanoisinpa vielä suurempi on sen laajamittaisen pitkäaikaisyöttömyyden lieventäminen ja torjuminen, joka jäi laman pitkänä häntänä. Suomihan on siinä suhteessa poikkeuksellinen Euroopan unionin maa, että me olemme saaneet pitkäaikaistyöttömyyden laskemaan ja pitkäaikaistyöttömyys on muista EU-maista poiketen vähän lievempää kuin todellakin muualla, mutta silti se erittäin vakava ja vaikea ongelma. Juuri pitkäaikaistyöttömyyden ongelman poistamiseen esitetään nyt uusia voimakkaita ja konkreettisia toimenpiteitä.

Ensin toiseen peruspilariin eli työmarkkinoiden toimivuuden tehostamiseen. Ehdotuksessa ehdotetaan työnhakijan palveluprosessia kokonaisuudessaan uudistettavaksi jopa niin, että työttömyys nyt määritellään ensimmäistä kertaa yksilön ja valtion välisenä suhteena eli työttö-

myys on yksilön ja valtion välisenä suhteena päätoimista työnhakua. Tästä ajattelusta seuraavina määritellään ensimmäistä kertaa myös työttömyyden oikeudet ja velvollisuudet. Työttömällä on oikeus muun muassa työnhakuhaastatteluihin ja työnhakusuunnitelmaan mutta velvollisuus työttömyysturvan vastikkeeksi hakea työtä ja osallistua työllistymisedellytyksiä parantaviin aktiivitoimenpiteisiin ja haastatteluihin ja hänelle henkilökohtaiseksi ja yksilölliseksi tarkoitettun suunnitelman laadintaan ja toteuttamiseen.

Nykyisessä työmarkkinatilanteessa ja siirryttäessä 2000-luvulle ehdottomasti kaikkein keskeistä on työttömän omatoimisen työhaun vahvistaminen kautta linjan, se että työhallinto palveluineen tukee yksilön omaa työnhakua. Tätä kehitystä esitetään uudistuspaketin myötä tuettavaksi muun muassa ottamalla käyttöön työnhakijoiden määräaikaiset työnhakuhaastattelut, työnhakusuunnitelma, osaamiskartoitukset jne. Lisäksi työttömän oman osuuden lisäämistä ja vuorovaikutusta työnhakuprosessissa tuetaan työnhakijan henkilökohtaisella työnhakukirjalla, joka on ensi sijassa työnhakijalle tiedonlähde työvoimatoimiston palveluista, työttömyysturvasta ja työnhakijan keskeisistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Niitä työttömiä, joilta puuttuvat valmiudet aktiiviseen työnhakuun, tuetaan laajamittaisella työnhakukoulutuksella. Tämän hyvin vaativan ja uuden palveluprosessin toteuttaminen edellyttää asiakaspalveluhenkilöstön rakenteellista lisäystä. Erityisesti suurten työssäkäyntialueiden työmarkkinoiden nykyistä parempi haltuunotto toteutetaan lisäämällä asiantuntijavirkailijoita työvoima- ja elinkeinokeskusten pääpaikkakuntien työvoimatoimistoihin.

Palveluprosessin uudistukseen liittyy nyt ensimmäistä kertaa se, että samalla kun työttömille tarjotaan lisää mahdollisuuksia ja ratkaisun avaimia, työttömän keskeiset oikeudet ja velvollisuudet määritellään selkeästi ja konkreettisesti.

Toinen uudistuksen keskeinen pilari on työmarkkinatuen aktivointi ja syrjäytymisen estäminen. Työmarkkinatuen saajista on tehty laaja tilastoanalyysi. Tämän pohjalta uusien toimenpiteiden kohteina ovat ne työmarkkinatuen saajat, jotka ovat olleet vuosikausia työttöminä. Heihin ei kohdistu enää minkäänlainen työn kysyntä, eivät edes valitettavasti työvoimapolitiittiset toimenpiteet. Heitä uhkaa pysyvä syrjäytyminen työmarkkinoilta ja yhteiskunnasta. Tähän ryhmään kuuluu noin satatuhatta työmarkkinatuen saajaa, ja suurella osalla tästä ryhmästä ei

ole ollut viime vuosina lainkaan työhistoriaa työmarkkinoilla. Nyt sitten ratkaistaan se, julistetaan työmarkkinatuki kansalaispalkaksi, passiiviseksi, joka jatkuu, joka on ajallisesti rajoittamaton, vai pyritäänkö työmarkkinatuessa toteuttamaan alkuperäinen idea, jonka mukaisesti se nimenomaan oli aktiivitoimenpide.

Syrjäytymiskehitystä ei voida pitää yhteiskunnallisesti hyväksyttävänä. Siksi uudistukseen sisältyy se ajatus, että juuri pitkäaikaistyöttömille järjestetään uusi aktiivikausi 500 päivän, kahden vuoden, työttömyyden jälkeen. Uudella aktiivikaudella on käytössä kaikki työhallinnon toimenpiteet — peruspalvelut, kuntoutus, koulutus, tukityö, työharjoittelu, työnhakukoulutus — sekä esitettävät uudet toimenpiteet: yhdistelmätuki ja ylläpitokorvaus työharjoittelun ajalta.

Tehty selvitys osoittaa, ettei tähän työttömyyden kovimpaan ytimeen enää kohdistu työvoiman kysyntää, niin kuin äsken sanoin, eivätkä edes aktiiviset työvoimapolitiittiset toimenpiteet. Nyt hallitus esittää muun muassa yhdistelmätukea, jossa työttömän oma, muuten passiivisesti maksettava työmarkkinatuki voidaan maksaa työnantajalle ja siihen yhdistää työllistämistuki. Tällä 600 miljoonan markan rahoituksella etsitään uusia työmahdollisuuksia erityisesti kolmannelta sektorilta.

Nyt peräänkuulutetaan sitä yhteisvastuuta, jota on eri tahoilla edellytetty kansalaisten syrjäytymisen ja kansan kahtiajaon estämiseksi. Nämä uudet toimenpiteet kohdistuvat niihin työttömiin, jotka ovat eläneet pelkän työttömyysaikaisen perusturvan varassa ja monesti mailla yhteiskunnan muuten tarjoamia aktiivimahdollisuuksia.

On ollut ilo havaita, että järjestöillä on innostusta tähän yhdistelmätukeen, ja hyvin paljon on tullut sellaisia yhteydenottoja, joissa on ymmärretty juuri tämä idea, koska työllistämistukeakin esimerkiksi kunnat käyttivät niin, että työttömistä otettiin ikään kuin parhaat töihin. Oikeastaan juuri kukaan ei ole ollut kiinnostunut pitkään työttöminä olleista. Tähän tarvitaan nyt uutta yhteisvastuuta koko yhteiskunnalta, sanoisinpa jopa vähän rakkautta, että ymmärretään tämän idean merkitys.

Tällä Suomen uudistuksella on yhtymäkohtia muun muassa viimeaikaisessa keskustelussa olleeseen niin sanottuun Tanskan-malliin, josta on saatu hyviä kokemuksia. Ensinnäkin molemmissa, niin Tanskassa kuin Suomessa, nämä uudistukset ajoittuvat nousukauteen, johon työmarkkinoiden toimivuuden edistämiseen ja syrjäyty-

miskehityksen estämiseen panostaminen soveltuvat erinomaisesti. Ei tällaisen uudistuksen läpivieminen muutama vuosi sitten olisi ollut järkevääkään, koska silloin työmarkkinat eivät vielä toimineet, ei syntynyt uusia työpaikkoja. Edelleen näissä molemmissa, Tanskan- ja Suomenmalleissa, työttömän oikeudet ja velvollisuudet on määritelty ja kahden vuoden perusaktiivikauden jälkeen aloitetaan syrjäytymistä estävä uusi aktiivikausi. Suomessa yhdistelmätuki kolmannen sektorin työn ja muiden uusien työmahdollisuuksien järjestämiseksi pitkään työttöminä olleille muistuttaa Tanskassa käyttöön otettua vastaavaa toimenpidekokonaisuutta.

Viime aikoina, viimeksi esimerkiksi kansantaloustieteen professori Pekka Ahtiala Tampereen yliopistosta Helsingin Sanomissa eilen, on otettu voimakkaasti kantaa niin sanottuun vastikkeelliseen työttömyysturvaan tai pakkotyöhön, mitä ilmaisua nyt käytetäänkin. Ahtiala vaati nimenomaan tällaisen tietyllä tavalla pakkotyön käyttöönottoa. Tällaisen vastikkeellisen työttömyysturvan kannattajat perustelevat teesinsä usein seuraavasti: Tällä tavalla pakotetaan työttömät työhön toimeentuloturvan eli työmarkkinatuen saamiseksi, ja sillä saavutetaan sitten seuraavat edut: Ne, joilla ei ole aikomustakaan tehdä työtä, karsiutuivat näin työttömyysavustusten saajista; ne, jotka ovat työkyvyttömiä, kuuluvat puolestaan sosiaaliministeriön sosiaaliturvan alaisiin ohjelmiin; lisäksi ottamalla tällainen vastikkeellinen työttömyysturva käyttöön työntekijä saisi kiihokkeen hakeutua parempiin töihin ja tämä myös varmistaisi aktivoitumisen kautta, että hänestä sitten on myös parempiin tehtäviin. Tämä kuulostaa julmalta mutta aika tehokkaalta tavalta nopeasti ajatellen. Tällaista keskustelua käydään Suomessa. Epäilenpä, pelkäänpä ja ennustanpa, että tämä keskustelu voimistuu.

Koska itse näen, että totuus on toisenlainen, on tärkeää ymmärtää työvoimapolitiikan uudistamisen tavoite. Kysymys on siis siitä, halutaanko tosissaan estää syrjäytyminen ja todella konkreettisesti helpottaa näiden ihmisten asemaa vai halutaanko ainoastaan siivota tilastoja pakottamalla töihin nämä ihmiset, jotka eivät itse halua, kykene tai joita myöskään työnantajat eivät halua. Nimittäin olen vakuuttunut siitä, että jos työvoimapolitiikan aktivointi toteutetaan pakon kautta, siitä tuskin olisi apua kenellekään. Tuskinpa kovin innovatiivinen on sellainen työntekijä edes kolmannelle sektorille, joka ikään kuin pakotetaan sinne töihin. Ja mitä lisäarvoa tam-

möisestä reformista sitten tulisi? Varmasti monia muitakin ongelmia olisi.

Siksi Suomessa työvoimapolitiikan uudistamisella lähestytään tavallaan samaa ongelmaa paljon pehmeämmällä ja mielestäni lopputulokseltaan todennäköisesti paljon paremmalla tavalla eli siten, että ikään kuin palautetaan myös työttömyysturvan alkuperäinen idea eli se, että työttömyysturva on toimeentulon turvaamista siltä ajalta, kun yksilö etsii työtä. Yhteiskunta pyrkii kaikin voimin tukemaan yksilön työmarkkinavalmiuksia erilaisilla koulutus-, työllistämistä ja muilla toimenpiteillä, ja myös niille ihmisille, joihin ei kohdistu mitään uutta työn kysyntää, tarjotaan työtä niin sanotulla kolmannella sektorilla. Suomessa siis ollaan tarjoamassa pakko-työn tai vastikkeellisen työttömyysturvan sijasta työttömälle uusia mahdollisuuksia, mutta samalla edellytetään vastikkeeksi myös työttömän omaa aktiivisuutta ja velvollisuutta ylläpitää työmarkkinavalmiuksiaan. Varmasti tämä lopputulos on näin ollen parempi.

Toivon, että valiokunnassa paneudutaan, niin kuin varmasti paneudutaan, tähän huolellisesti ja tutustutaan myös työvoimatoimistojen arjen kautta siihen tilanteeseen, mikä on syntynyt valitettavasti siitä, että aktiivinenkin työvoimapolitiikka on osittain muuttunut syvän laman seurauksena passiiviseksi ja monista vilpittömässä ja hyvässä tarkoituksessa suunnitelluista työvoimapolitiittisista toimenpiteistä on pahimmillaan sittenkin tullut monta kertaa tapa syrjäyttää työtön ihminen lopullisesti työmarkkinoilta. Tähän ongelmaan etsitään nyt uusia ratkaisuja.

Ed. M. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Jaakonsaari oli monessa kohtaa puheenvuorossaan aivan oikeassa, että meidän pitää tehdä syrjäytymiskehityksen estämiseksi kaikki mahdolliset toimenpiteet. Tietenkin työvoimapolitiittisen järjestelmän uudistaminen on yksi niistä, mutta tässä on minun mielestäni aika paljon semmoisia asioita, mitä ehkä olisi pitänyt vähän laajemmin pohtia.

Ensinnäkin tämä voi tehdä helposti sen tilanteen, että työmarkkinat entisestään segmentoituvat. Yksi suuri ongelma siinä, mitä tässä esitetään, on se, että työssäoloehto ei täyty yhdistelmätuen yhteydessä, ja toinen on se, että karenssi-ajat pidentyvät. Nyt kun toimeentulotuki samanaikaisesti on auki, siellä ilmeisesti tullaan esittämään sitä, että jos ei suostu ottamaan vastaan työtä ja sitten hakee toimeentulotukea, siihen tulee 20 prosentin leikkuri ja toistuvasti taas 20

prosenttia. Eli sitä kautta sanktioidaan ja toimeentulotukijärjestelmää myös lyödään samanaikaisesti alas, kun ollaan nyt kehittämässä tätä järjestelmää.

Mutta minä olen sitä mieltä, että Pekka Ahlala, jota ministeri lainasi, on kuitenkin oikeassa joissakin väittämässään. Edustan kyllä sitä näkökulmaa, että toimeentulotuessa voisi olla jonkin näköinen työvelvoite tai työprojekti käytössä. Tämä on minun näkemykseni ihan sosiaalitoimen ammattilaisena siihen, että sitä kautta aktiviteettia toimeentulotukiasiakkaiden ja syrjäytyneiden asiakkaiden kohdalla voitaisiin parhaiten aikaansaada. Ei tämän tarvitse olla mikään negatiivinen malli.

Nämä ihmiset, jotka näissä projekteissa jo tähän mennessä ovat olleet, toimeentulotuen asiakkuudessa pitkään olleita, ovat monta kertaa, kun esimerkiksi on tehty ympäristönparannuksia, alueita peruskunnostettu, erittäin tyytyväisiä siihen työn tulokseen, minkä he ovat itse tehneet. Se on kuitenkin ollut sitten muusta pois eli aktiviteetti on tehnyt myös sen, että ympäristöarvojen kunnioittaminen on noussut.

Ed. L. Ahtela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jollakin tavalla tässä tuntuu kuitenkin toisenlaiselta, mitä ministeri itse totesi. Jotenkin tuntui kuilun olevan sen käytännön työnvälitystoiminnan ja ministeriön virkamiesten välillä. Kun katsoo tätä esitystä ja ministerin puheita kuuntelee, niin siinä on ajatus, että töitä olisi hirveän paljon tarjolla, mutta ne työttömät, ruoijat, eivät ota niitä vastaan. Voi olla, että jossakin on semmoistakin, mutta ainakaan meillä päin ei sen tyyppistä ongelmaa ole olemassakaan, siellä totuus on toisenlainen. Kyllä siellä, kun työpaikka aukenee, pitkä jono ihmisiä on sitä hakemassa, ja yksi sinne valitaan tai muutama henkilö ja pitkä liuta jää ilman.

Minä vain pelkään nyt tätä tilannetta yhdistelmätuen osalta. Siinä on ongelmia, niin kuin ed. M. Koskinen totesi edellä. Nyt kun kunnat vähentävät tukityöllistämistä, voi olla, että ne siirtyvät tähän, mikä on ihan hyvä asia, koska työllistetään pitkäaikaistyöttömiä. Mutta se väli jääkin auki, eli työllistäminen vähenee ja meneekin aina pitkän putken kautta kunnissa. Pitää olla kaksi vuotta työttömänä, jotta pääsee 5 000 markan työllistetyksi, eli työnantaja saa 5 000 markkaa. Itse asiassa tämä voi jopa ruokkia sitä, että tämä pidentääkin työttömyyttä jossakin vaiheessa. Alussa se voi kaunistaa tilastoja jonkin verran.

Ed. Hurskainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt kun ministeri esitteli tätä lakia, tässä näyttää olevan paljonkin myönteistä. Mutta tässä on toki monia kohtia, mitä varmasti tänäkin iltana kritisoidaan. Ensinnäkin tämän tuen kauttahan luodaan tavallaan eriarvoisuutta työntekijöiden kesken. Sinänsä on mielenkiintoista kuulla, miten ministeriössä on pohdittu sitä, miten työttömät sijoittuvat yhdistelmätuen jälkeen varsinaiseen työelämään. Toisaalta vielä olisi mielenkiintoista ollut kuulla, miltä osin tämä eroaa Tanskan-mallista.

Ed. Immonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin kysyä ministeriltä: Miksi ministeriö tahtoo ehdoin tahdoin poistaa yhdistelmätuen kautta työllistetyiltä työssäoloehdon.

Toinen asia. Tässä sanotaan, että on lukuisia mielenkiintoisia kohteita. Työllistämispalvelu, joka nyt aiotaan lakkauttaa, palveli noin 150:tä erilaista yhteisöä. Toisin sanoen näissä 150 yhteisössä, jopa useammassakin, oli työttömiä työssä. Mitä sen lisäksi vielä yhdistelmätuki nyt on tuonut tullessaan?

Kolmas kysymys. Nuorten, 20-vuotiaiden tai vähän yli, kysyntä on ollut hirvittävä. Mitä tämä kaikki pitää sisällään? Minkälaiset työehdot heillä on? Onko ministeriöllä ja ministeriltä tietoa? Kuinka paljon kysyntää on juuri näillä 118 markan harjoittelutuilla?

Työministeri Jaakonsaari: Arvoisa puhemies! Ed. Hurskainen kysyi, minkälaisia eriarvoisuutta se synnyttää, että työelämässä on erilaisia työsuhteita. Se on hyvä kysymys. Mutta minä kysyn: Minkälaisia eriarvoisuutta se synnyttää, että Suomeen jää noin 100 000 ihmistä, jotka pysyvästi syrjäytyvät nyt työmarkkinoilta? Se on kaikkein suurin eriarvoisuus, ja sen takia on erittäin tärkeää, että tämän yhdistelmätuen avulla yritetään kaivaa se kolmannen sektorin työllistämispotentiaali juuri niille ihmisille, joihin ei kohdistu mikään työn kysyntä.

Meillä on jo kahdenlaiset työmarkkinat. Meillä on työmarkkinatukityömarkkinat ja normaali työmarkkinat. Mitään uusia elementtejä eriarvoisuuden suhteen ei synny, mutta tärkeintä nyt on koko ajan muistaa, kenelle tämä yhdistelmätuki on suunnattu.

Miksi se ei kerrytä työssäoloehtoa? Sen takia, että jos näin tapahtuisi, esimerkiksi kuntien intresseissä olisi täyttää työssäoloehto yhdistelmätuella. Mitä se tarkoittaisi? Ei mitään pahaa vaan

sitä tietenkin, että ansiopäivärahalla olevat työttömät uusintaisivat työttömyysturvansa ollen ensin kuusi kuukautta työllistämistuella ja sitten neljä kuukautta yhdistelmätuella, ja siinähan olisi se kymmenen kuukautta. Ei siinäkään mitään pahaa ole.

Mutta huono asia on se, että tämä instrumentti, joka on tarkoitettu niille ihmisille, jotka ovat olleet pitkään työttöminä, häipyisi heiltä. Nyt halutaan tätä. (Ed. Hurskaisen välihuuto) — Minä tiedän sen jo tällä hetkellä. — Monet kunnat ovat itse organisoineet tämän neljä kuukautta työllistämistuen lisäksi, jotta kymmenen kuukauden työssäoloehto täyttyisi, ja jo ilmoittaneet, että eivät enää itse tätä neljää kuukautta järjestä, vaan jos uusi yhdistelmätuki kartuttaa työssäoloehtoa, sitä aletaan käyttää. Se logiikka toimii automaattisesti sillä tavalla. Se on työvoimatoimistojen arkea ja tämän päivän käytäntöä, ja siksi se veisi ne resurssit, jotka on tarkoitettu pitkään työttömänä olleille. Ei tuen haluamisesa mitään pahaa ole, mutta minä lähden siitä, että nyt etsitään tosiaan vuosikausia työttömänä olleille uusia työmahdollisuuksia. Siinä on tämän uudistuksen logiikka.

Muutenkin olen kovin pahoillani siitä, että on tullut paljon tietoa siitä, että kunnat nyt vähentävät voimakkaasti omia työllistämistukimäärärahojaan. Eli kunnista nyt puuttuu sellaista solidaarisuutta, jota ehdottomasti enemmän tarvitaan pitkäaikaistyöttömyyden hoitamiseen. Olen edustajan kanssa samaa mieltä siitä, että kyllä ilman muuta toimeentulotukea saavia pitää mahdollisimman paljon aktivoida. Mutta nyt onkin kysymys työmarkkinatuesta. Eikö vielä suuremmalla syyllä työmarkkinatukiasiakkaita pidä aktivoida? Mutta minä vedin eron Ahtialan linjaan siinä, että minusta on parempi aktivointitapa mahdollisuuden tarjoaminen kuin pakottaminen. Se on minusta ehdottomasti parempi ja ikään kuin tarjoaa suomalaisemman tyylin ja linjan tähän kokonaisuuteen.

Miksi Valtion työllistämispalvelu lakkauteaan? Sen takia, että se on erittäin kallis, byrokraattinen ja ajattelutavaltaan väärä, koska siinä työn on työsuhteessa työvoimatoimistoon. Nyt sama asia voidaan hoitaa sillä tavalla. On tarkoitus, että esimerkiksi omatoimisuusavustusta lisätään huomattavasti ja tällä tavalla yhdistelmätuen ja omatoimisuusavustuksen kautta turvataan työttömien oma toiminta, jota Valtion työllistämispalvelulla on viety eteenpäin.

Ed. Peltomäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Jaakonsaari on ihan oikeassa siinä, että pyritään nimenomaan siihen, että syrjäytyneitä tai syrjäytymisuhan alla olevia saataisiin tämän tuen piiriin. Mutta eroa tässä on siinä mielessä, että työmarkkinatuen osalta, joka tällä hetkellä on 6 kuukautta, työssäoloehto karttuu, mutta yhdistelmätuessa, joka olisi 12 kuukautta, ei karttuisi päiväkkään.

Olin sitä tiedustellut, onko ministeriössä mietitty tässä tilanteessa jonkinlaista rajausta, niin että yhdistelmätuesta voitaisiin ottaa työssäoloaikaan kuusi kuukautta ja sitten tulisi rajausta siihen, ettei voisi siirtyä toiselta tuelta toiselle. En usko, että voisi ylivoimaista olla estää keinottelu tukien käyttämisessä. Mutta jos näin tulee käymään, että todellakin yhdistelmätuesta kokonaisuudessaan puuttuu työssäoloehto, pelkään, että enemmän tullaan keinottelemaan juuri tällä tuella.

Ed. Veteläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministerin vastauksessa oli paljon sellaista, johon voi yhtyä, mutta kuntaosa kyllä kirvoittaa käyttämään puheenvuoron.

Ministeri totesi, että kunnilla ei ole solidaarisuutta pitkäaikaistyöttömyyden hoidossa. Sitä solidaarisuutta kyllä olisi, mutta rahaa ei yksinkertaisesti ole. Ensi vuoden budjetinteko näyttää aika mahdottomalta urakalta. Peruspalveluihin ei ole rahaa. Erittäin vaikea sitä on irrottaa pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon. Osassa kuntia voi olla varaa, mutta kaikissa kunnissa ei ole.

Ed. Lahtela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Jaakonsaari kysyi, haluammeko syrjäyttää 100 000 ihmistä. Aika omituisesti asetettu kysymys. Eihän se syrjäytä yhtään enempää, luetaanko työssäoloehtoon yhdistelmätuken aika vai ei. Se ei syrjäytä yhtään enempää siinä tilanteessa.

Toisekseen, jos nämä ihmiset mahdollisesti pääsisivät ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle, valtion kassan kannalta se olisi edullisempi ratkaisu. Nimittäin ainakin vanhojen laskelmien mukaan maksaa valtiolle vähemmän, kun on ansiosidonnaisella kuin työmarkkinatuella tai mikä peruspäiväraha se onkin. Siinä tapauksessa sekään logikka ei pidä.

Ilmeisesti ministeri Jaakonsaaren ajatukseen liittyy se toive, että ihminen, joka on yhdistelmätuella vuoden, sijoittuukin työmarkkinoille: hokuspokkus sinne jonnekin vain, saa töitä. Se olisikin ihan toivottava juttu, mutta sitä minä en

usko. Sinällään koko se juttu on huuhaa, että se syrjäyttäisi. Yhdistelmätuki voidaan tehdä ja pitääkin tehdä. Se on hyvä juttu. Mutta muutetaan se työssäoloehto kartuttavaksi myös siltä ajalta.

Ed. M. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ihan jatkaisin tästä. Kun yhdistelmätuki nyt on esitetty näin, eikö ole vaarana se, että jos nämä ihmiset nyt, kun se ei kartuta työssäoloehto, joka tapauksessa, jos ei ole työpaikkoja kolmannella sektorilla tai avoimilla työmarkkinoilla, siirtyvät taas uudestaan toimeentulotuella.

Hallitusohjelmassa on moneen kertaan todettu, että pitäisi olla aktiivisia tukimuotoja. Toimeentulotuki mielestäni on passiivinen, kun siinä ei ole minkään näköistä muuta, kuin että on toimeentulotuki, ja sitä koko ajan leikataan, mikä sekun on hallitusohjelman vastaista, että kaikkein heikko-osaisimmilta kaiken kaikkiaan leikataan.

Toinen puoli: jos yhdistelmätuken kautta ei kuitenkaan pääse työmarkkinoille ja karenssiaikoja pidennetään, sekin lisää toimeentulotuki-asiakkaita. Jos toimeentulotukiesitykset on sen tyyppisiä, mitä nyt arvioitavissa on tai mitä tulossa ehkä on, niin eihän se ratkaise näitä ongelmia sillä tavalla ollenkaan, että me aktivoisimme ihmisiä. Siellähän on vain hirveä määrä ihmisiä toimeentulotuella ja näiltä on leikattu normeja entistä pienemmiksi.

Ed. Lehtosaari merkitään läsnä olevaksi.

Työministeri Jaakonsaari: Arvoisa puhemies! Ed. Veteläinen sanoi, että kunnilla ei ole varaa työllistää pitkäaikaistyttömiä. Miksi kunnilla on varaa maksaa toimeentulotukea? Sehän kertoo siitä, että loppujen lopuksi se ei ole rahasta kiinni, vaan se on kiinnostuksesta kiinni. Tällainen yleinen linja valitettavasti on niin vahvana nyt suomalaisessa yhteiskunnassa, että pitää harkita joitakin uusia toimenpiteitä.

Jos kunnat vähentävät voimakkaasti määrärahoja, jotka on tarkoitettu pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen, niin myös kunnilta pitää jäädä työllisyysperusteisia investointimäärärahoja, koska pitkäaikaistyöttömyyden purkamisprojektiin pitää osallistua kaikkien, myös kuntien. On järjetöntä, että kunta mieluummin tarjoaa toimeentulotuen kuin erilaisin projektein yrittää aktivoida pitkäaikaistyttömiä työn syr-

jään kiinni. Tämä on vakava asia, ja tätä ei mikään yksi taho koskaan pysty hoitamaan loppuun, vaan tässä tarvitaan kaikkien mukanaoloa. Sen vuoksi juuri kolmannen sektorin mukaantulo erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden voittamiseksi on äärettömän tärkeä ja arvokas asia. On hienoa, että siellä on tultu vastaan ja siellä ollaan kiinnostuneita toisin, kuin nyt keskustellaan.

Sitten joku teistä kysyi, mitä tapahtuu 12 kuukauden jälkeen. Koko ideahan on se, että kun ihmiset ikään kuin pelastetaan vuosikausia jatkuneesta pitkäaikaistyöttömyydestä, joka synnyttää haavoja, joka heikentää itsetuntoa, niin sen 12 kuukauden aikana tuetaan kaikin voimin myös muulla tavalla ihmisten pysyvää työllistymistä työmarkkinoille kolmannelle sektorille jne. Joskus vähän tulee sellainen käsitys, että parempi vaihtoehto sittenkin on, että ihmiset ovat vain passiivisella työmarkkinatuella. Totta kai aina on parempi, että työllistetään vaikka 12 kuukaudeksi.

Olen melko vakuuttunut siitä, että ainakin se innostus, mikä monissa järjestöissä on, synnyttää pysyviä työpaikkoja. Varmasti esimerkiksi ne voimavarat, mitä nyt uudelleensuunnataan Raha-automaattiyhdistykselle juuri syrjäytymiskehityksen voittamiseen, ja ne sadattuhannet Euroopan sosiaalirahaston avulla toimivat projektit, jotka etsivät uusia sosiaalisia keksintöjä nimenomaan pitkäaikaistyöttömyyden voittamiseen, tuottavat kestäviä ajatuksia.

Ed. Lahtelan puheenvuorosta vähän kävi ilmi, että tavoite on se, että ihminen aina on työttömyysturvalle, että hän pääsee varmasti työttömyysturvalle. Näin muuten itse asiassa ajatellaan. Tiedän, että monissa kunnissa on palkattu, hyvin rationaalisesti ja erittäin fiksusti, syvän laman aikana henkilöstöä sitä varten, että he hoitavat työllistämistukiasioita työttömille niin, että he pääsevät uudelleen työttömyysturvalle. Se on ollut perusteltua, se on ollut viisasta työttömän toimeentulon kannalta. Mutta nyt, kun on vähän toisenlaista viritystä maailmassa, meidän täytyy itsekkin muuttaa ajattelua niin, että tavoite on, että ihminen työllistyy. Tavoite ei voi olla se, että ihminen pääsee takaisin työttömyysturvalle.

Sen takia varmasti on vaikea ymmärtää — arjen logiikkaa — tänä päivänä on se, että työllistämistukia on käytetty lähes yksinomaan ansioturvan uudistamiseen — että sinä aikana parannetaan ihmisten työmarkkinavalmiuksia ja luodaan edellytyksiä palata työmarkkinoille. Se on ollut perusteltua, mutta sen huono puoli on ollut

se, että itse asiassa hyvää tarkoittaen on kymmeniätuhansia ihmisiä syrjäytynyt pysyvästi työmarkkinoilta tämän kierteen seurauksena. Nyt kun on kasvun ja uusien työpaikkojen syntymisen aika, tämänkin asia täytyy ajatella uudestaan. Minusta olisi huono ja epäsolidaarinen asia jos resurssit, jotka nyt on tarkoitettu — 600 miljoonaa, josta 300 miljoonaa on uutta rahaa — näille vuosikausia pitkään työttömänä olleille, siirtyisivät vain ansiopäivärahan jatkamiseen, siihen lautaamoon ja automatiikkaan.

Ed. Kuoppa: Arvoisa puhemies! Arvoisalle ministerille haluan todeta, että tämä kierre syntyy siitä, että ihmiset jäävät ulkopuolelle työmarkkinoiden. Heille ei ole tarjota työpaikkaa. Siitä se johtuu. Nyt hallitus, niin kuin aikaisemminkin, hakee erilaisia temppuja, joilla kiertetään se, että työpaikkoja ei pyritäkään etsimään voimakkaasti. Hallitus esimerkiksi supistaa rakennustuotantoon tarkoitettuja määrärahoja, jotka loisivat pysyviä työpaikkoja ihmisille. Tässä on se ongelma, arvoisa ministeri.

Olen kysynyt lukuisilta työvoimaviranomaisilta, onko ongelma se, että ihmiset ovat työhäluuttomia ja välttävät työhön menoa, vai se, että työpaikkoja ei ole riittävästi. Joka kerran työvoimaviranomaiset ovat vastanneet: Työpaikoista on pulaa, niitä ei ole riittävästi. Sen sijaan, että keskityttäisiin siihen, että pyritäisiin luomaan uusia työpaikkoja ihmisille, jotta he voisivat päästä töihin, keskitytään siihen, miten voitaisiin puhdistaa työttömyyskortistoja erilaisin tempuin. Se on varsin ikävää ja raakaa todellisuutta, mutta se on tosiasia.

On käsittämätöntä, että esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeelle pääsyä on kiristetty silloin, kun työkyvyttömyyseläkehakemuksia ja työpaikkoja on vähemmän. Tämä näkyy tilastoista. On ihan oikein, että katsotaan, ovatko työnhakijoina olevat ihmiset työkykyisiä. Minun mielestäni, jos ihminen on työkykyinen, hänellä on oikeus olla työvoimakortistossa työnhakijana, jos hän on työtön. Mutta jos Kansaneläkelaitoksen tai vakuutusyhtiöitten lääkärit käsittämättömässä viisaudessaan ovat todenneet ihmisen työkykyiseksi, miten työvoimatoimiston virkailija voi nähdä, että hän on työkyvytön? Se on aika uskomatonta, ja virkailija voi olla vielä työllistetty työntekijä. Noin puolet Tampereen työvoimatoimiston virkailijoista on työllistettyjä työntekijöitä.

Äsken ministeri arvosteli työvoimapalvelua. Työvoimatoimistoissa on noin puolet työllistettyjä. On tietenkin hyvä asia, että heidät on työllis-

tetty sinne, mutta peruste, että työvoimatoimisto ei voi olla työnantaja, on minusta kestävä. (Min. Jaakonsaaren välihuuto) — Se on työnantaja, koska toimisto on työllistänyt ne työntekijät. Siellähän he istuvat; tekevät varmasti ihan hyvää työtä, en sitä sano, ja ovat tarpeellisia.

Näin ollen minusta pitäisi paljon enemmän keskittyä siihen, mikä on todellinen ongelma. Ongelma on nimenomaan se, ettei työpaikkoja ole riittävästi.

Kun järjestetään niin, että työttömyysturvan ehtona on pakko osallistua työhön, osoittaa se, että tässä maassa on työtä, mutta siitä ei haluta maksaa kunnollista palkkaa, jolla ihmiset tulisivat toimeen. Tällä järjestelmällä halutaan luoda uusi sellainen työväenluokka, joka saa osan toimeentulosta työstä palkkana ja osan hakee toimeentuloluukulta. Totta vie tällaista järjestelmää minä en halua. Aikaa myöten se tulee alentamaan myös niin sanottujen normaalien työsuhteitten palkkoja, koska silloin tietenkin sanotaan, että pystyyhän tuokin tekemään noin pienellä palkalla töitä. Hallituksen linja työttömiä kohtaan on keppi ja porkkana -linja, ja nyt keppiä pidennetään niin, että työtön ei porkkanaan ylety. Hän tuskin näkee porkkanaa enää, niin kauas se ollaan viemässä.

Yhdistelmätuella palkatun työntekijän työsopeumus on kyllä melkoinen epäsiikio. Se kartuttaa määrättyjä etuja, mutta ei kartuta työssäoloehdot. En ymmärrä, jos se kartuttaa sairauspäiväraha-oikeutta, miksi se ei voi kartuttaa työssäoloehdot. Tämä on aikamoinen esitys ja oivallus työvoimaviranomaisilta.

Sitten työmarkkinatuen karenssien pidentäminen. Kuten jo aikaisemmin totesin, ongelmahan ei ole se, että ihmiset eivät olisi työhaluisia. Ongelmana on se, että työpaikoista pulaa, ja tätä taustaa vasten en voi pitää oikeudenmukaisena sitä, että nyt kuuden viikon karenssi ollaan pidentämässä kahteen kuukauteen. Tietenkin, jos työnhakija tekee jonkun työnhakurikkeen, hän voi saada karenssin. Jos hän menee hakemaan toimeentulotukea, sitä leikataan 20 prosenttia. Jos se uusiutuu, sitä voidaan leikata uudelleen 20 prosentilla, eli kyllä tämä on kovasti sanktioitu. Kun siellä oikealla puolella on väitetty, että ihmiset voivat valita, ottavatko hyvän sosiaaliturvan vai työn, niin tämä ei kyllä elävässä elämässä pidä paikkansa, sillä ihminen menettää toimeentulotukensa kyllä käytännöllisesti katsoen. Täytyy muistaa, että toimeentulotuki on täytenäkin ennen leikkausta vain 2 021 markkaa ensimmäisessä kuntaryhmässä tässä maassa.

Tämän lisäksi erityisesti pitkäaikaistyöttömille nyt tässä hallituksen esityksessä esitetään uutta karenssia, niin että jo ensimmäisestä työvoimarikkeestä tulisi kahden kuukauden karenssi sellaisille työntekijöille, jotka ovat olleet yli 500 päivää työttöminä. Heille tulisi vielä kovennettu. Kun Suomessa oli ennen kuritushuonerangaistus ja tavallinen vankeus — ed. Aittoniemi tuntee nämä asiat erittäin hyvin — pitkäaikaistyöttömät halutaan vielä kovempaan rangaistuskategoriaan. En ymmärrä sitä perustetta.

Heille tulisi velvollisuus ottaa vastaan koulutusta myös oman työssäkäyntialueensa ulkopuolelta. Jos on ollut yli kaksi vuotta työttömänä, minä uskallan väittää, että useat ovat kansan kielellä sanoen aika sinisiä eli taloudellinen asema on tavattoman huono. Sitten joutuu ulkopuolelle oman työssäkäyntialueensa menemään koulutukseen ja ylläpitokorvaus on 30 markkaa päivältä. Uskallan väittää, että sillä ei tule toimeen. Eduskunnassa saa aamupalan kahdella kymppillä. Siihen saa syödä runsaasti, mutta sillä yhdellä aamupalalla ei pärjää, kun matkat, ruoka ja asumiset maksavat. (Ed. Viitames: Liikkukaa enemmän!) — Ed. Viitames, tekisi varmaan hyvää teillekin katsella, miten olette tullut toimeen erilaisissa taloudellisissa asioissa. Jotain on ilmeisesti ollut joskus. (Ed. Viitames: Kiitos vihjeestä!) — Liikkuminen näillä ihmisillä on todella vaikeaa, koska heillä on hyvin vähän taloudellisia voimavaroja. Rahat ovat kuluneet. On voitu joutua myymään auto jnp. Tästä tulee kahden kuukauden karenssi, eli kyllä tässä keppiä annetaan aika rajusti.

Lisäksi valtion työllistämispalvelun lakkauttaminen tehdään työllisyysasetuksen 26 §:n kumoamisella. Se ei näy suoraan laista. Työllistämispalvelu korvataan yhdistelmätuella. Tämä koskee tietenkin erityisesti työttömien yhdistysten ruokalatoimintaa. Näillä henkilöillä on pidetty yllä ruokalatoimintaa, ja uskallan väittää, että se on enemmän kuin tarpeellinen hyvin monella paikkakunnalla. Se on ollut myös työttömien aktivointia, mielestäni oikealla tavallakin vielä.

Sitten yhdistelmätuki. Tässähän on todettu, että se olisi 5 000 markan suuruinen. Siinä ei tietenkään ole ylärajaa, mutta todellisuudessa pykälät on laadittu siihen malliin. Tämä ei tarkoita, että palkkakustannukset saisivat olla enintään yhdistelmätuen suuruiset. Palkkakustannukset voivat olla suuremmatkin. Säännös kuitenkin houkuttelee järjestämään sellaisia työsuhteita, joissa palkkakustannukset, palkka plus so-

siaaliturvamaksut, ovat 5 000 markkaa kuukaudessa. Silloin valtio maksaa kaiken eikä esimerkiksi järjestön tai yhdistyksen omaa panosta tähän tarvita lainkaan. Kun tällainen systeemi on, niin minä uskallan veikata, että nämä yhdistelmätuella palkatut työntekijät saavat sen 5 000 markkaa miinus sosiaaliturvakustannukset miinus verot.

Laskin lopputulosta uteliaisuuttani, mutta en huomannut ottaa työnantajan sosiaaliturvamaksuja pois tästä 5 000 markan palkasta. Jos 5 000 markan palkka olisi bruttopalkka työntekijälle, siitä menee toistatuhatta markkaa veroa eli hänelle jäisi vajaa 4 000 markkaa kuukaudessa. Todellisuudessa jää hiukan päälle 3 000 markkaa vain kuukaudessa käteen. (Ed. Huotari: Se on avustajan palkka!) Tämä on todella pieni palkka, kun otetaan huomioon, ettei se työssäoloehdosta edes kartuta. Veroprosentti Tampereella, jos kuuluu kirkkoon, on noin 24 tällaisella henkilöllä.

Kun täällä äsken puhuttiin ulkomaisten erikoisasiantuntijoiden veroprosentista, niin ilmeisesti työttömät ovat sitten erikoisasiantuntijoita, kun heillä on lähes sama veroprosentti kuin ulkomaalaisilla. Ihmetyttää sekin, kun hallitus antaa keppiä: Näitä 500 päivää työttömyysturvan varassa työttöminä olleita koskee kunnallisen kannustushäennyksen poistaminen, eli heidän verotuksensa tänä vuonna kiristyy. Näitten ihmisten verotus kiristyy. Näin ollen tässä on lukuisia sellaisia kohtia, mitkä kyllä ovat sen suuntaisia, että täytyy miettiä tarkkaan, voiko tällaista lakiesitystä edes hyväksyä vai pitäisikö se hylätä kokonaan ja pistää uuteen valmisteluun.

Minun mielestäni heikoimmassa asemassa olevien työttömien lyöminen saisi vihdoinkin tässä maassa loppua, sillä siihenhän tässä pitkälti nyt mennään. Työttömyysturvaahan on leikattu monella tavalla ja keppiä on annettu. Porkkanointa näille ihmisille annetaan kyllä tavattoman vähän. Heitä arvostellaan rajusti. Mutta se, että työpaikkoja todella tarjottaisiin, on aika harvinaista herkkua. Väitän edelleenkin, että suomalaiset ovat työhaluisia, kun heille tarjotaan työtä ja kunnollinen palkka.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Haluan korjata yhden todellisen väärinkäsityksen, joka ed. Kuopan puheessa oli, eli sen, että tässä esityksessä kaikkein huonoimmassa asemassa olevia työttömiä kohdeltaisiin kaikkein heikoimmin, kun tilanne on juuri päinvastoin. Tässä nyt yritetään ensimmäistä kertaa pit-

kään työttöminä olleita ihmisiä, joihin eivät kohdistu edes työvoimapolitiittiset toimenpiteet eikä minkäänlainen työn kysyntä, yhdistelmätuen kautta auttaa pääsemään työn syrjään kiinni.

Toinen projekti on hallituksen toimesta ollut, että kymmenellä suurimmalla paikkakunnalla on tehty pitkäaikaistyöttömien palvelutarveselvitys, jossa erittäin laajasti ja syvällisesti kartoitetaan ihmisten terveys, toiveet, tarpeet, työkyvyn parantamismahdollisuudet, koulutusvaihtoehdot jne. Kun tämä laajennetaan ensi vuoden alusta koko maahan, on todella väärää todistusta, jos sanotaan, että kaikkein vaikeimmassa asemassa oleville työttömille ei tarjota mitään. Tällä juuri pyritään tarjoamaan, mutta niin ed. Kuoppa kuin monet muutkaan eivät halua tätä nähdä, vaan haluavat nämäkin resurssit itse asiassa siirtää niille työttömille, joilla on pääsy ansioturvan piiriin. Nyt haetaan tästä yhteiskunnasta todellista solidaarisuutta.

Ed. V e t e l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuopalla oli muutamia erinomaisen hyviä oivalluksia, mutta osasta olen kyllä toista mieltäkin.

Oivallus on nimenomaan se, että todellisten työpaikkojen synty estetään muun muassa rakennusmäärärahojen leikkauksella. Toisena nostaisin KTM:n investointiavustukset. Jos ne rahat olisivat riittävät, luotaisiin todella tuhansia uusia työpaikkoja, jotka toisivat todellista työtä.

Mutta se, mistä olen eri mieltä, on kyllä yhdistelmätuki. Minä näen siinä hyvää nimenomaan sellaisten pitkäaikaistyöttömien osalta, jotka eivät kerta kaikkiaan muuten työllisty. Eli kyllä minä uskon, että tällä pystytään aika paljon syrjäytymistä estämään, ja kyllä on aina niitäkin, jotka löytävät pitempiaikaisenkin työpaikan.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdistelmätukea voisi puolustaa, jos se olisi täysillä oikeuksilla eli siitä kertyisi myös työssäoloehto. Minä en ymmärrä tällaista sekasikiötä, työsopimusta, jota nyt näille ihmisille esitetään. Minun mielestäni tämä on sen ongelma. Siitä pitäisi kertyä työssäoloehto niin kuin muustakin työstä. On aivan oikein, että heille annetaan työtä. Minkä tähden he eivät ole täysillä oikeuksilla mukana työelämässä? En minä näe siinä mitään järkeä, että on tällainen jaottelu. Työmotivaation kannalta jo yksistään on tarpeen se, että maksetaan kunnollinen palkka ja siitä kertyy myös kunnollinen ja lainmukainen sosiaaliturva. Siinä on se työmotivaatio, joka

ihmisiä pitää hyvässä työvireessä, ei se, että heiltä tingitään — mielestäni tässä tapauksessa keino- tekoisesti vielä — osa oikeuksista, mitkä normaalisti kertyvät.

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuoppa tuossa laskeske- li, mitä tällä 5 000 markan rahalla voisi saada. Sen- hän ovat eduskunnan virkamiehet meidän puole- stamme laskeneet, koska samainen 5 000 mark- kaa on avustajien kokonaispalkkakustannus. Noin 3 800 markkaa tulisi olemaan se palkka ja siitä verot pois. Minä sen sijaan ihmettelen, miksi tämä avustajien palkka vaikuttaa työssäoloeh- toon, koska hekinhän ovat ikään kuin yhteiskun- nan tuella tässä työssä, vaikka ehkä eivät kaikki ole yhtä heikko-osaisia kuin kaikkein pitkäaikai- simmat työttömät.

Ministeri Jaakonsaari sanoi, että kaikkein pi- simpään työttöminä olleisiin ei ole kohdistettu työvoimapolitiittisia toimenpiteitä. Sitä minä juuri ihmettelen, miksi ei ole. Kotipaikkakunnallani Kajaanissa ja Kainuussa yleensäkin on yleensä katsottu, että pispään työttöminä olleisiin nämsä on kohdistettu. Sen sijaan ihmettelen, että pääkaupunkiseudulla esimerkiksi voi olla ihmisi-ä, jotka ovat olleet viisi tai seitsemän vuotta työttöminä eivätkä ole välttämättä saaneet min- käänlaista toimenpidettä, eivät tukityötä eivätkä muuta. Luulen, että tämäkin asia olisi voitu jär- jestää niin, että olisi kohdistettu juuri näihin pi- simpään työttöminä olleisiin ihan oikeita tuki- työpaikkoja, joita he eivät tähän saakka ole saa- neet.

Ed. Rehni (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensimmäinen reaktio ministerin alku- puheenvuoron jälkeen oli, että vihdoinkin tarjotaan mahdollisuus vaikeimmassa asemassa oleville työttömille saada työtä. Kun tässä on erittäin paljon minun mielestäni ennakkoluulojen takia tullut arvostelua jo valmiiksi, ilman että on kes- kusteltu siitä, mitä ehkä olisi korjattava, jotta tämä sinänsä hyvä ja monipuolinen lakiesitys voisi auttaa tilannettamme, niin sanoisin, että suurempaa eriarvoisuutta todellakin on työttö- mänä oleminen kuin se, että tarjotaan jotakin, mikä ei ole aivan täydellistä.

Kun ed. Kuoppa sanoi, että tarjotaan keppiä ja pula on vain työstä, niin ei työstä ole pulaa, kun tässä maailmassa on työtä vaikka kuinka hirveästi. Työpaikoista olemassa olevilla sään- nöillä on pulaa. Jos tällä nyt saadaan luoduiksi työpaikkoja, vaikka ensin tilapäisiä, niin melkein

voisin kaffekupista vetoa lyödä, että puolet aina- kin näistä voisi muodostua pysyviksi tai pitkäai- kaisiksi työpaikoiksi pitkäaikaistyöttömyyden sijasta. Tällä tavalla on monen työpaikan kanssa käynyt. Kun on esimerkiksi yhdistyksiä, kotita- louksia, kuntia, kuntayhtymiä tai yrityksiä ollut ensin työllistämässä tilapäisesti, on muodostu- nut pitkäaikaisia työpaikkoja.

Ihan hyvä, että keksitään uusia keinoja. Toi- votan onnea ministeri Jaakonsaarelle tämän kanssa. Korjattakoon jotakin sieltä, jos tarvis on.

Ed. Mähönen (vastauspuheenvuoro): Ar- voisa puhemies! En tiedä, täyttääkö tämä ihan vastauspuheenvuoron ehtoja nimenomaan ed. Rehniin puheenvuoroon liittyen, mutta tuntuu siltä kuitenkin, että meillä on aika tavalla täällä erimielisyyksiä sikäli, että jotkut kuvittelevat, että kun kriittisesti suhtaudutaan tähän lainsää- däntöön niiltä osilta, mikä koskee työssäoloeh- don karttumista, niin samalla vastustaisimme yhdistelmätukea. Tästä minusta ei ole kysymys. Mutta aivan niin kuin muun muassa ed. Kuoppa mainitsi, kysymys on todella siitä, että emme ymmärrä, minkä vuoksi se ei voi kartuttaa työs- säoloehdot. En näe mitään järkevää syytä, miten karttuminen estäisi työllistymistä tämän jakson jälkeen. Karttuu taikka ei kartu, ei tällä luulisi olevan minkäänlaista yhteyttä. Minä kyllä ha- luaisin tähän ministerin vastauksen kuulla, oi- kein raportin, että senkin ymmärtäisi.

Työministeri Jaakonsaari: Arvoisa pu- hemies! Suomessa on monta kertaa puhuttu hy- vin myönteiseen sävyyn Tanskan-mallista. Tans- kan-mallissa mikään näistä toimenpiteistä ei kar- tuta työssäoloehdot, ei mikään. Kaikissa Euroo- pan unionin maissa on huomattu sama ongelma: Aktiivitoimenpiteistä tulee passiivitoimenpiteitä hyvin herkästi. Näin on tapahtunut meillä Suo- messa. Sen takia yhdistelmätuen ajatuksellinen- kaan tarkoitus ei voi olla se, että tavoitteeksi tulee, että pääsee työttömyysturvalle. Totta kai tavoitteena täytyy olla, että kun ihmisen moni- vuotinen työttömyys keskeytyy, kun hänelle kai- vetaan kolmannelta sektorilta työpaikka, niin sekä järjestön, yhteisön, kunnan, yrityksen että työttömän, kaikkien, ajattelun ja intressin täytyy johtaa siihen, että ihminen työllistyy sen jälkeen joko siihen työhön tai muuhun eikä niin, että hän pääsee työttömyysturvalle.

Minä toivon, että tässä katsotaan totuutta suoraan silmiin ja puhutaan oikeilla nimillä ja myönnetään myös ne virheet, mitä on tehty, ja

todetaan tietenkin — se on aivan päivänselvä asia — että ongelman ydin on tietenkin edelleen se, että ei ole tarpeeksi työpaikkoja. Juuri sen takia halutaan kaivaa noin 10 000 uutta työpaikkaa kaikkein vaikeimmassa asemassa oleville työttömille, joihin ei kohdistu mikään työn kysyntä. Tämän takia yritetään kaivaa ne työpaikat. Koko muikin talouspolitiikka on tähännyntä siihen. Se puree, työpaikkoja syntyy. On ehdottomasti tämän päivän iloisimpia uutisia se, että avoimelle sektorille syntyy työpaikkoja hyvin nopeassa tahdissa. Mutta nämä uudet työpaikat ja syrjäytyneet pitkäaikaistyöttömät eivät kohtaa. Sitäkin totuutta on katsottava suoraan silmiin.

Minä sanon vielä kerran, että en halua sitä, että kun tulee uusi yhdistelmätuki, joka on tarkoitettu vuosikautia työttöminä olleille, resurssit siirtyvät vain siihen, että ansiopäiväraha jatkuu ja käytetään tukea työssäoloehdon täyttämiseen. Se on epäsolidaarista niitä ihmisiä kohtaan, jotka ovat kaikkein vaikeimmassa asemassa. Minä toivon, että tämä ajattelutapa tässä ymmärretään. Toivon myös, että kansanedustajat, jotka ovat kunnissa, vievät myös omiin kuntiinsa sitä viestiä, että järkevämpää on olla mukana työttömyyden puolittamistalkoissa myös pitkäaikaistyöttömien osalta kuin se, että ihmisille maksetaan viimesijaista toimeentulotukea.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rehnille — hän lähti tosin pois — haluaisin edelleenkin huomauttaa, että työsuhte voi syntyä vain silloin, kun työnantaja ottaa työntekijän töihin. Työttömän ihmisen ei ole mahdollista mennä johonkin firmaan ja sanoa, että minä tulen teille töihin nyt. Työnantajan täytyy hänet ottaa. Tässä on se ongelma. Työnantajat eivät ole ottaneet näitä pitkäaikaistyöttömiä töihin. (Min. Jaakonsaari: Eivätkä ota nytkään!) — Eivätkä ota nytkään, arvoisa ministeri. — Minkä tähden näille ei voida turvata sitä, että kun he ovat 12 tai 10 kuukautta töissä, heidän työttömyysturvansa olisi kunnossa sen jälkeen, jos ei heitä oteta töihin? Mutta jos heille tarjotaan työtä, niin heillehän tulee karenssi, jos he eivät ota sitä vastaan. Heille tulevat sanktiot siinä. Minkä tähden sitä ei voida järjestää niin, että he saisivat työssäoloehdon täyttymään? Mielestäni ministeri ajattelee tässä nyt vastoin parempaa tietoa siinä mielessä, miten käytäntö pelaa. Siellä voi tulla jopa kolmen kuukauden karenssi, mitä nyt esitetään pahimmillaan eräissä lakiesityksessä näille työttömille.

Kerroin siitä, että toimeentulotukea leikataan ensimmäisestä kieltäytymisestä 20 prosenttia, seuraavasta taas 20 prosenttia, eli myös toimeentulotuki menee. Näillä ihmisillä on taatusti intressi ottaa työtä vastaan, jos heille tarjotaan sitä. Tässä on mielestäni se ongelma. Tämä pitäisi vihdoin myöskin hallituksen tunnustaa.

Ed. I m m o n e n : Arvoisa puhemies! Siinä, mitä kaikkea yhdistelmätuki tuo tullessaan, eniten kihertää ja ehdottomasti masentaa ihmisiä se, että se ei kerrytä työssäolopäiviä työttömyysturvaan. Se vaikuttaa myös toisella tavalla — tämä tulee taas käytännön elämästä — siten, että kun se ei kerrytä päiviä, elämä on vain niin raakaa, että ihmiset aletaan jakaa työntekijöiden keskuudessa, että siellä se on se yhdistelmätukiporukka. Minä haluaisin, että kuljettaisiin kansan kanssa samoja askelia, että tiedetään vähän, milloin ihmisiä nostetaan työttömyyden ahdingosta myöskin henkisesti ja milloin ei. Sen vuoksi olen ehdottomasti sitä mieltä, että jotakin tähän yhdistelmätukeen päivien kerryttämisen osalta saatava, onko se sitten puolet taikka jotakin muuta, mutta ehdottomasti siihen on jotain saatava.

Tämä on liitännäinen työllistämispalveluun. Työllistämispalvelu on toiminut vuodesta 92 alkaen. Työllistämispalveluun tänä vuonna käytyt markkamäärät ovat vähän toista miljardia markkaa. Kokemuksesta tiedän, että työllistämispalvelun kautta on saatu juuri kolmannelle sektorille ihmisiä, jotka ovat saaneet myös nollata pääsääntöisesti päivänsä. Mutta siinä on myös se tilanne, että on esimerkiksi työttömien yhdistyksiä ja muitakin yhdistyksiä, näitä on yli 150, jotka ovat saaneet pitkään työttömänä olleita ihmisiä töihin. Tässä joukossa on ollut noin kolmannes vapaaehtoistyöntekijöitä, jotka eivät ole saaneet kuin työttömyyskorvauksen, ansiosidonnaisen tai ei-ansiosidonnaisen. He ovat olleet siinä mukana. Tämä, jos mikä, on palvellut juuri sitä kolmatta sektoria, mutta nyt, kun se tulee yhdistelmätukeen, niin että se ei kerrytä päiviä, niin vapaaehtoistyövoima häipyy, koska ei näe porkkanaa. Se ei näe sitä porkkanaa, millä voisi elämän päiviä jatkaa, koska vapailla markkinoilla työpaikkoja niin, että niiden palkoilla eläisi, ei ole.

Mitä tulee taas hokemaan, että työllistämispalvelu passivoi, niin esimerkiksi Turun seudun työttömien osalta, joita jäseniä on vähän toistatuhatta tälläkin hetkellä, viime vuoden tilasto on se, että vapaille markkinoille työllistyi 120 ihmistä. Siellä on lukuisia ihmisiä, jotka ovat työllistä-

mispalvelun piirissä, mutta kolmannes vapaaehtoisesti.

Tarkoitan tällä sitä, että tällainen toimi, joka kokoaa ihmisiä aktiiviseen työnhakuun työllistämispalvelun kautta ja, jossa työllistämisehdon karttuminen on yhtenä tärkeänä porkkana, on myös tuonut aktiivisuutta siihen, mistä sinä töitä haet. Tässä minä viittaan myös työnhakukirjaan, joka sinänsä saattaa olla hyvä. Se, mitä tänään kuulin, tuntuu hyvältä, mutta jos siihen aletaan merkata, haetaanko töitä vai ei, niin kuka sen tulkitsee?

Tiedän, että työttömien yhdistyksissä kysytään kaverilta, oliko siellä töitä vai eikö ollut töitä. Jos ne kaikki merkitään, niin työnhakukirja on ykskaks, päivässä, täynnä. Mutta jos sen tulkintaoikeus on jollakin työvoimaviranomaisella, niin silloin mennään metsään. Silloin taas tulee tämä ampumismentaliteetti: Köyhät alas!

Mitä tulee taas työllistämispalvelun lakkauttamiseen siltä osin, että työvoimatoimistot eivät pysy työehtosopimuksien perässä, ymmärrän kyllä sen, että siinä saattaa joitakin ongelmia olla, mutta minkälainen ongelma siitä tuleekaan, kun nämä 200 yhdistystä alkavat yhdistelmätyen kautta soveltaa työehtosopimuksia? Ed. Lindroos tietää täällä, minkälaista on yhden työehtosopimuksen alan tuntijan temppuilu. Minä vain sanon, että ollaan vaikka missä. Saman tien ymmärrän myös sen, miksi ihmiset, jotka kannattavat työreformia, ovat tämän esityksen takana: Koska se ei silloin palvele ja halutaan, että työehtosopimuksia ei sovellettaisikaan, pidetään vain ihmiset nälkäpalkalla.

Muihin puoliin voisi sanoa, että työvoimapolitiittisen toimenpiteen keskeyttämisessä, jos et osallistu opiskeluun tai ota vastaan jotakin työtä, on jotakin hyvääkin, mutta taas tämä tulkintapuoli. Meillä on lukuisia esimerkkejä eri työvoimapiireistä ja -toimistoista, millä tavalla työntekijää, joka ei ole ottanut työtä vastaan, on siirretty sivuraiteille, toimeentuloluukulle. Näitä taisteluja sitten käydään. Väitän, että enemmistö näistä on niitä tapauksia, että jos työntekijä olisi siihen yhteisöön mennyt, se olisi saattanut olla sille yhteisölle haitaksi. Ei henkilökemia ole semmoista, että kirvesäijä menee leipureitten sekaan. Minä olen kokenut senkin. Kyllä siellä luutua tuli vähän sinne ja tänne ja haluttiin, että tuo jätkä lähtee kuuseen, eli se vain ei pelaa. Tässä nyt sanotaan, että työvoimatoimistoille annetaan semmoinen valta, että karenssi ja kaksi kuukautta. Se on todella huono juttu.

Sen verran palaan yhdistelmätyen työllistä-

mispalveluasiaan, kun ed. Kuoppa täällä kertoi ruokalapalveluasian, mikä on hyvin keskeinen ollut. Työttömien yhdistyksen toiminta ei ole vain ruokalapalvelua, ei tosiaan, vaan kaikki se toiminta, mitä pääsääntöisesti siellä halutaan tehdä, on sitä toimintaa, millä halutaan luoda valmiudet ja henkinen voima mahdollisia työpaikkoja varten. Liikuntasektori näyttää suurtä osaa, erinäköiset puusepänverstaajut, ja näitä on satoja erilaisia toimenkuvia. Mutta mikään homma ei pelaa vain sillä, että siellä sattuu olemaan joku vapaaehtoinen ihminen. Monet, jotka toimivat urheiluseuroissa, tietävät, että jos vain sanotaan, että siellä urheilukentällä on nyt semmoinen tapahtuma, menkää sinne ja hoidelkaa hommat, niin eihän siitä mitään tule. Ei tule myöskään työttömien yhdistyksissä. Näin ollen näissä täytyy olla aina joku vetäjä, joka jollakin tavalla vaikuttaa siihen, että homma pysyy hanskassa. Se palvelee myös sitä seikkaa, että ei ainaakaan puusepänverstailla tule turhia sormeen leikkauksia.

Ed. Peltomäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Jaakonsaari on selvittänyt tätä pakettia erittäin ansiokkaasti täällä tänä iltana. Minusta tämä on ollut hyvää evästyskeskustelua valiokunnalle, ja toivon, että valiokunnassakin kuullaan iso määrä muita asiantuntijoita ja saataisiin lakiin juuri työssäoloehdon karttuminen, joka kivenä hiertää kengässä. On selvästi nähtävissä, että jos laki jää näin, että yhdistelmätyö ei kartuta työssäoloehdot, meille tulee selkeästi erilaiset tukimarkkinat. Nykyisin voimassa olevien lakien mukaan on työllistämistukea, joka kerryttää kuuden kuukauden ajalta työssäoloehdot, ja sitten olisivat nämä markkinat, jotka eivät kerrytä.

Eli toivon, että vakavasti pohditaan vielä, onko tähän löydettävissä ratkaisua ja juuri niin, että jos on tarvetta, haetaan ne rajaukset, ettei näillä tukimuodoilla keinotella.

Ed. Lahtela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tuli vain mieleen, onko valmisteletyössä tarpeeksi selvitetty ministeriössä, loukataanko tässä yhdenvertaisuusajatusta niin, että tässä ihminen voi valittaa jopa EU:n ihmisoi-keustuomioistuimeen, että häntä kohdellaan eri tavalla kuin työpaikalla olevaa toista ihmistä. Voiko olla mahdollisesti niin, että se, joka tekee yhdistelmätyötä töitä, jopa voittaa, kun hänellä ei ole samoja ehtoja? Kysymys ei nimittäin ole palkasta vaan hyvin suuresta periaatteellisesta

asiasta, siitä, että kaikki muu kertyy mutta työssäoloehto ei, ja se on työsuhde. en tiedä, onko tätä ongelmaa selvitetty, mutta todennäköisesti ministeri tietää.

Ed. Veteläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Immoselle toteaisin, että on myös toinen ryhmä, jonka työssäolo ei kartuta työssäoloehto. Sotainvalidit saavat kotihoidon palvelut, jotka kustantaa täysin Tapaturmavirasto. Vaikka työ kestäisi vuosikausia, työssäoloehto siitä ei kerry yhtään ainutta päivää, koska tämä tulkitaan tueksi, ei palkaksi.

Mutta ed. Immoselle yhdistelmästä. Siis yleensä minä ymmärrän, että se koskee ihmisiä, joilla on alhainen koulutustaso ja joilta ammattitaito puuttuu. On parempi, että nämä ihmiset vedetään työhön ja estetään syrjäytyminen, jos vaihtoehto on se, että ajan saatossa tapahtuu erittäin ikäviä asioita, kun työtä ei vain löydy.

Ed. Immonen vielä totesi, että työreformin kannattajille tämä on mieluinen vaihtoehto. Ei tällä ole työreformin kanssa mitään tekemistä. Niitä, jotka ovat normaaleilla työmarkkinoilla, koskevat työehtosopimukset, niin kuin pitääkin.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Mähönen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Veteläinen äsken puhui sotainvalidien auttamiskysymyksestä. Siinä ei todellakaan ole kysymys normaalitösuhteesta. Siinä eivät kartu sosiaalietuudet, siitä ei saa vuosilomia eikä tämän tyyppisiä asioita. Mutta tässä yhdistelmästä, mistä puhutaan, sen sijaan ovat täsmälleen normaalitöehdot voimassa, on vuosiloman karttumisoikeus, maksetaan sosiaaliturvamaksut, työ tapahtuu työnantajan ohjauksessa, käskyvallan alla aivan niin kuin normaalissa työsuhteessa. Tässä on aivan selkeä, iso ero.

Kuten ed. Lahtela totesi, on kyllä mahdollisuus, että tässä on ainakin sanan paikka jopa valittaa vähän korkeampaankin elimeen, kohdellaanko itse asiassa jopa samassa työssä olevia työntekijöitä samalla tavalla kassallakin.

Yhden asian haluaisin sanoa: Silloin kun puhutaan työssäolopäivien karttumisesta, siinä ei ole kysymys työntekijän ja työnantajan välisestä asiasta, vaan siinä on itse asiassa kassan ja työntekijän välisestä asiasta kysymys. Näin ollen sillä

ei pitäisi olla mitään vaikutuksia työnantajan ja työntekijän suhteeseen, karttuvatko hänelle työssäolopäivät vaiko eivät. Minun vastaanotto-kykyni ei ainakaan vielä ole hahmottanut, mikä tässä on kiikastamassa.

Ed. Immonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mähönen itse asiassa vastasi sotainvalidiasiaan, mutta sen verran siihen jatkaisin, että tahtooko ed. Veteläinen, että vielä heidän lapsensa ja lapsenlapsensa tulevat kärsimään, koska he saattavat olla sotainvalidien auttajia ja huoltajia. Toivon, että heitä ainakaan ei kohdeltaisi niin, että heidän elämäntasonsa säilyisi jonkinlaisena, etteivät sotainvalidien niskaan kaatuisi enää heidän huolensa.

Toiseen asiaan, tähän alhaiseen koulutustasoon. Käytännön elämä ei kuitenkaan kulje tätä rataa, vaikka jotkut saattavat niin toivoa. Turun alueella takavuosina oli Takaportti, vastaanotto, joka ei ollut tosiaan työttömien vaan viranomaisten hoidossa. Siellä kävi nimenomaan korkeammin koulutettuja ihmisiä kolmisensataa siitä syystä, se oli kaksi vuotta auki, että he eivät uskaltaneet tulla työttömien joukkoon monesta syystä. Niitä monia syitä minulla on kyllä tiedossa mutta jossain määrin olen pidättäytynyt vain sanomaan. Mutta joka tapauksessa pelko siitä, että julistautuu työttömäksi, oli yksi. Tämä on oikeastaan henkisesti kannalta vielä suurempi ongelma korkeasti koulutettujen ihmisten osalta.

Ed. Lindroos: Arvoisa herra puhemies! Annan juhllallisen lupauksen siitä, että harhailtuani minuutin muussa asiassa otan kantaa myös henkilökohtaisesti hallituksen esitykseen n:o 178. Mutta kun lähestyn tätä asiaa sellaisesta näkökulmasta, mikä ei ehkä ole tänä iltana ainakaan jokaisessa puheenvuorossa tullut esille, niin kierrän vähän kaukaa tämän kysymyksen.

Kun maassamme on oltu työllisyyskysymyksessä myönteisellä uralla: työllisyys on parantunut, työttömyys on alentunut ja muutkin talouspolitiikan merkit ovat olleet kohtuullisen myönteisiä, niin ymmärrän hyvin, että työministeriössä joudutaan tekemään päätöksiä siinä hengessä, että kun työttömyys alenee, niin myös työttömyyteen satsattavien varojen pitää yhteisummaltaan alentua. Minä uskon, että en ole väärässä, kun väitän, että ministeri Jaakonsaarelle on annettu tällainen elämänohje taikka hän on sen varmasti toisaalta älykkäänä ihmisenä itse huomannut. Alenevan työttömyyden mukana valtiovalan pitää myös lähteä liikkeelle entistä

pienemmillä varoilla. Sen takia hyväksyn tämän hallituksen lakiehdotuksen periaatteellisessa mielessä.

Työvoimahallinnon henkilökunnan tehtävät ovat todella olleet vaikeita. Luoja paratkoon, ettei meistä kukaan olisi joutunut niihin 90-luvulla. Tiskin sisäpuolella henkilökunta on pyörittänyt päättään nyt muutamia vuosia, viisi kuusi vuotta: ei ole mitään, tulkaa kolmen kuukauden päästä uudestaan. Ja tiskin toisella puolella, siellä ulko-oven puolella käyvät ihmiset ovat ärtyneitä, pahantuulisia. Heistä suurin osa on terveellä itsetunnolla varustettuja, joille olisi kuulunut oikeus tehdä työtä. On syntynyt tällainen nokikkainolotila. En kadehdi kumpaakaan.

Erityisesti, kun minäkin olen vaahdonnut tältäkin paikalta useamman kerran työttömien asiasta, aika monta kertaa olen jättänyt unhoilaan, en ole huomannut sitä ihmistä, joka työtöntä palvelee. Sen vuoksi hyväksyn henkilökohtaisesti tämän lakiehdotuksen, jolla kuitenkin annetaan jonkin näköisiä pelimerkkejä lisää työnvälitykseen, työvoimatoimistolle ja sille henkilökunnalle tulee jotakin uutta.

Erityisen hyvää tässä lainsäädännössä mielestäni on se, että tällä voidaan entistä paremmin nivoa yhteen sekä työvoimahallintohenkilökunta että työtä hakeva ihminen. Täällä selvästi sanotaan, että työnhakusuunnitelma on oikeus tehdä ja suunnitelman tekemisessä on oikeus olla mukana. Mutta eihän tämä ole niin suuri ero vanhaan.

Jälleen käyttäydyn vähän huonosti, kun puhun omasta perhepiiristäni, mutta se ei ole muuten ensimmäinen kerta, kun siitä puhun. Muistatteko, ed. Aittoniemi, kun kerran puhuimme traktoristani, joka ei meinannut lähteä käymään. Minulla on ollut iso perhe. Minulla on vuonna 1964 syntynyt Ari-niminen poika. Ari oli työtön, kun hän tuli 19-vuotiaana armeijasta. Menin Arin kanssa Mäntän työvoimatoimistoon. Puhuin järkeviä omasta mielestäni työvoimatoimiston henkilökunnan edustajan kanssa. Rouva antoi työttömälle pojalle vahvan nipun monisteita ja sanoi Ari-pojalle, että täytä, poika, nämä, niin katsotaan, mitä siitä hommasta tulee. Poika selasi nippua siinä pöydällä aikansa ja sanoi rouvalle, että kyllä, rouva kiltti, asia on niin, että laittakaa te rasti ruutuun, kun te olette saanut siihen koulutuksen. Kun minulla ei ole kuin rukkaset ja 46:n numeron kumisaappaat, joilla ei ole mitään tehtävää, niin ei tämä minun ongelmani ratkea sillä, että pannaan rasti ruutuun.

Työnhakusuunnitelman teossa pitäisi löytää

aivan erilainen linja kuin keskustella henkilökunnan ja työttömän välillä rasti ruutuun -periaatteella. Siellä on kysymys ihmisestä. Palaan myöhemmin siihen, kun väitän, että valtioneuvosto, ministeriöt ovat unohtaneet lainsäädännössä ihmisen.

Yhdistelmätuki, 5 000 markkaa kuukaudessa — tai se on vähän yli, saamieni tietojen mukaan se on maksimissaan jotain 5 100, mutta kuitenkin noin 5 000 markkaa — on asia, jolle ei kannata hurrata, mutta se on kuitenkin eräänlainen pääntäydys sille, että mahdollisuudet vaikuttaa työttömän elinehtoihin paranevat.

Mutta minun käsitykseni mukaan, niin monta kertaa kuin olemme ed. Kuopan kanssa myös siellä vanhassa elämässä olleet napit vastakkain henkilökohtaisellakin tasolla, täytyy sanoa, että ed. Kuoppa oli siinä aivan oikeassa, kun hän sanoi, että työpaikkoja ei ole riittävästi tarjolla. Sitä taustaa vasten tämänkin asian ongelmat kulumineituvat. Jos ministeriö säästää työttömyyteen satsattavia varoja ja tehdään tämän kaltaista lainsäädäntöä, niin ihmisistä, työttömistä, työläisistä yleensä, tulee kuin muurahaisia, kuin kusiaisia, tulitikkulaatikoissa asuvia, jotka otetaan vain tarpeen vaatiessa esille ja joita käytetään sen aikaa, kun tarve vaatii.

Minulla on sellainen käsitys, että terve suomalainen, myös työtön lähes poikkeuksetta hän pitää työtä ihmistuntoa kohottavana — omaa itseään korostamatta. Pitääkseen itsensä terveenä henkisesti ja fyysisesti hän haluaa halu ja katsoo oikeudekseenkin tehdä työtä. Tämän lain mukaan tällainen asia ei voi toteutua. Minä kaipaen normaaleja, mahdollisimman pitkäaikaisia vakinaisia työsuhteita, ja tämä lakiehdotus täyttää kaikki muut normaalin työsuhteen ehdot, mutta palkkaustasolle annettu vinkki ja se, että tänä aikana tehty työ ei kerrytä työssäoloahtoa, ovat poikkeus normaaliin työsuhteeseen.

Kun ihmisten uskoa halutaan parantaa meihin politiikan tekijöihin, niin käsitykseni mukaan pitäisi laatia sellaista lainsäädäntöä, jossa ei olisi aukkojen mahdollisuutta; takapenkin arvoisat edustajathan äsken parissa puheenvuorossa sanoivat, että tästä pitäisi valittaa ehkä korkeimmallekin tasolle. Ei kai meidän tehdessämme tätä työtä pidä lähteä siitä, että jätetään tällaisia asioita roikkumaan? Vakinaisen työsuhteen tavoin työssäoloahtoa täyttävä lainsäädäntö on oikea tie myös tässä kysymyksessä.

Siksi toiseksi pahoittelen, että hallituksen antamassa, ministeri Jaakonsaaren allekirjoittamassa esityksessäkin lähdetään liikkeelle virheel-

lisesti. Lainaan hallituksen esitystä lyhyesti: "Työllistämisen ja työssäoloehdon yhteisvaikutuksista saadut kokemukset huomioonottaen yhdistelmätukeen liitettyllä työssäoloehdon täyttämismahdollisuudella olisi sama passivoiva ohjausvaikutus kuin aikaisemmin työllistämistuellä, jota usein käytettiin pelkästään työssäoloehdon täyttämistarkoituksessa. Järjestelmä ohjaisi työtöntä odottamaan työttömyytensä pitkittymistä yli kahteen vuoteen eli siihen saakka, kun hänellä on mahdollisuus päästä työmarkkinatuella työssäoloehdon täyttävään työhön." Tämä on mielestäni valtioneuvoston oma todistus siitä, että se ei ota huomioon tervejärkistä, vahvan itsetunnon omaavaa suomalaista ihmistä.

Kaiken lisäksi työssäoloehdon täyttäminen ei maksaisi valtiovalle mitään. Tai jos se maksaa, niin kertokaa joku minulle, kuinka paljon se maksaa ja mitkä ovat ne prosentit, jotka se maksaa. Valtiolta sitä ei maksa, mutta kieltämättä työllistetty itse ja työnantaja joutuvat maksamaan. Minkä takia, jos puhutaan tässä salissa, meidän pitää ottaa näin vahvasti mielikuvituksellinen kanta asiassa, jolla valtiontaloudessa ei ole mitään merkitystä, jos pystymme harkitsemaan, että jotenkin muuten säädetty laki olisi entistä parempi.

Kun asia lähetetään erityisvaliokuntaan, toivon sydämeni pohjasta, että valiokunta kuulee riittävän määrän asiantuntijoita ja että valiokunnalla on aikaa ja harrastusta paneutua kysymyseen. Tämä on viidestoista syksy, kun minä olen mukana tässä pelissä, ja nyt jo näen sieluni silmin, miten tulee käymään, jos ei näin tapahdu: Tulee käymään niin, että pari kolme päivää ennen jouluaattoja keskellä yötä käytävillä riehuvat ryhmien puheenvoimat, vievät toisiaan huoneesta huoneeseen ja arvovalloillaan ratkaisevat yhtenä nippuna asioita, jotka ovat jääneet roikumaan. Näin on käynyt joka syksy viidentoista vuoden ajan: arvovalloilla ratkaistaan asiat ja asiantuntijat istutetaan täällä kuin mykkäkoulussa. Sen takia valiokunnan vastuu asiassa on suuri.

Lopetan puheenvuoroni erääseen toivomukseen, josta haluaisin arvoisan ministerin panevan ainakin osan korvansa taakse. Nyt olisi mietittävä jopa yhteiskuntasovun ja työttömien tasa-arvoisen kohtelun takia ja sillä periaatteella, että myös tässä salissa voidaan asioita ratkaista, mitkä ovat ne reunaehdot, joita muun muassa ed. Peltomo puheenvuorossaan vaati, ja joilla voitaisiin välttää se, että päästään käyttämään lainsä-

däntöä väärin hyväksi. Pyrittäköön siihen, että laista tulisi mahdollisimman pitkälle tasa-arvoinen laki, jossa myös työssäoloehto täyttyisi ainakin oikeudenmukaisessa suhteessa työmarkkinatuella työllistettyjen kanssa.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Toteaisin siihen, mistä ed. Lindroos aloitti, että työttömyysmenojen pitää laskea, kun työttömyys vähenee. Sehän on itsestäänselvää. Näinhän, totta kai, pitää tapahtua. Työttömyysmenojen täytyy ilman muuta laskea, kun työllisyys paranee. Mutta tämän työvoimapolitiikan uudistuksen taustalla eivät ole mitkään säästöt, ehdottomasti eivät. Päinvastoin minähän koin olevani budjettiriihessä suuri voittaja uusien virkojen ja uudistuksen toimeenpanon takia.

Työvoimapolitiikan uudistuksen peruslähtökohta on saada työmarkkinat toimimaan ja estää syrjäytymisen. Tässä tehdään 2000-luvun työvoimapolitiikkaa eikä lama-ajan työvoimapolitiikkaa. Vähän surukseni huomasin, että monen edustajan ajatukset ovat lama-ajan asennossa eli kaikki lähtee työttömyysturva-ajattelusta, kun nyt pitäisi työttömyysturva-ajattelu siirtää työllisyysturva-ajatteluun. Tärkeämpää mielestäni on kaivaa pitkään työttöminä olleille työtä kuin se, että me kaikin voimin yritämme turvata, että he säilyvät työmarkkinatuella. Tätä ajattelua en, siarot ja veljet samassa uskossa, oikein usko.

Paljastan suuren salaisuuden: Yhdistelmätuki on itse asiassa työttömien oma ajatus. He tulivat itse sitä minulle esittämään. Heidän mielestään olisi järkevämpää, sen sijaan että on passiivisella työmarkkinatuella, se että tekee työtä, ja siihen räätälöitiin työllistämistukea ekstrana. Se on heidän oma ajatuksensa. He ovat pitäneet tätä myös tärkeänä.

Mutta on käsittämätöntä, että tällaisesta kokonaisuudesta nousee nimenomaan edustajien toimesta se ajatus, että ihmisten täytyy päästä takaisin työttömyysturvalle, kun ajatus on se, että kaivetaan esille nimenomaan kolmas sektori ja muu työllistämispotentiaali. On tietenkin totta tänä päivänä, että vielä on liian vähän työpaikkoja, aivan selvästi. Mutta väitän, että vaikka olisi kuinka paljon työpaikkoja, valitettavasti laman pitkä varjo on se, että ihmiset, jotka ovat olleet vuosikausia työttöminä, eivät työllisty. Siinä on koko tämän ajattelun idea, että nimenomaan heille kaivetaan uusi työllistämispotentiaali esille kolmannelta sektorilta ja muualta. Siihen tämä yhdistelmätuki on räätälöity.

Minä luotan ihmiseen. Ihmiset eivät käytä järjestelmiä väärin, mutta järjestelmät ohjaavat monia toimijoita väärinkäyttöihin. Kunnat ovat yksi esimerkki. Olemme itse arvostelleet tässä salissa, että kuntien henkilöstö- ja rekrytointipolitiikka on vääristynyt työllistämistukien kautta. Ja niinhän se on, jokainen sen tietää. Jos yhdistelmätukeen tulisi työssööloehdon karttuminen, se vielä enemmän vääristäisi sitä. Tiedän jo kokemuksesta, kuinka kunnat ovat olleet innostuneita siitä, että ne voisivat tätä tukea käyttää nimenomaan työssööloehdon täyttämiseen.

Minusta on hyvä asia, että tämä huolellisesti valiokunnissa pohditaan, mutta toivon, että nimenomaan perusajattelu kirkaana säilyy. Kysymys on todellakin työmarkkinoiden toimivuudesta, niitten parantamisesta. Toinen, mikä tärkeää, on se, että pitkään työttöminä oleville tarjotaan uusi aktiivikausi, jossa yhdistelmätuki on vain yksi instrumentti. Siinä on myös muita, sekä uusia että vanhoja, muun muassa työmarkkina- tuella harjoittelu, johon tulee uutena ylläpitokorvaus, ja monia muita asioita, yleensä se tärkeä asia, että tulee jotakin tarjottavaa.

Minusta karenssikin on oikein — vaikka karensseja on arvosteltu — nimenomaan valtaosaa eli niitä työttömiä kohtaan, jotka hakevat työtä, parantavat työmarkkinavalmiuksiaan. On oikein, että niiden, jotka eivät tee näin ja joilla on jokin muu tie turvata toimeentulonsa, oikeudet ja velvollisuudet on selkeästi määritelty. Jos näin ei tehdä, olen melko varma siitä, että se alkanut keskustelu, joka vaatii pakkotöitä ja muita, vain voimistuu ja myös työttömien syrjäytyminen jatkuu meidän omien toimenpiteidemmekin seurauksena, koska on aika todennäköistä, jos totuutta katsotaan suoraan silmiin, että työttömyysturva ei tule ainakaan kasvamaan kovin reippaasti. Jos laajat joukot jäävät ikään kuin tukiriippuvaisiksi, ilman että heillä on edes minäkäänlaisia työn syrjään kiinni pääsemisen mahdollisuuksia, se syrjäyttää yhteiskunnasta ihmisiä ja jakaa yhteiskuntaa kahtia. Sen takia nousun ja työllisyyden paranemiseen tähtäävän työvoimapolitiikan aika on tullut, ja siinä tietenkin ajattelun muuttuminen on kaikkein tuskallisin asia. Mutta olen iloinen, että tässä on nähty näin paljon hyviä puolia, ja uskon, että tämänkin lähetekeskustelun jälkeen valiokunta huolellisesti asiaa pohtii.

Ed. P a r t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Lindroos hyvin pitkälle käytti sen suuntaisen puheenvuoron kuin

olin ajatellut itsekini käyttäen. On kuitenkin vieläkin käsitteellisiä ajatuseroja ministerin ja käytettyjen puheenvuorojen välillä. Minä ainakin näin olen ymmärtänyt. Minä en usko, että kukaan puheenvuorossaan on itse esitystä sillä tavalla suoraan vastustanut. Yhdistelmätukikin koetaan erittäin hyvänä asiana.

Mutta sisällä ovat muutamat kysymykset, jotka hiehtävät, ja siihen liittyy myös työttömyysturva-ajattelu. Minä en usko, että tämä ajattelu on aivan samanlaista työttömien piirissä ainakaan pääsääntöisesti eikä kunnissakaan. Enemmänkin ministeriön näkökanta on, että näissäkin mielipiteissä, joita täältäkin on perusturvan osalta haluttu tuoda uudestaan keskusteluun, ajatellaan niin, että ihmiset vain sen takia työllistävät itsensä vuodeksi, että pääsisivät takaisin työttömyysputkeen. Se on minusta yhtä lailla nurinkurista kuin tämän homman toisinpäinkin kääntäminen. Minä en ymmärrä tällaista järjenjuoksua enkä ajatuksenjuoksua. Jos kerran tarkoitus on kuntouttaa pitkäaikaistyötön uudestaan työelämään vuoden työharjoittelulla tai millä hyvänsä, kai hän siellä sitten pysyy, jos hänellä yleensä edellytyksiä on pysyä siellä, ja rupeaa käyttämään mahdollisuuksia, jos niitä yleensä on. Mutta ellei niitä ole, pitää myös turvan pelata toisella puolella. Tästähän tulee sellainen ajatus niille, jotka ovat tämän kohteena, että tulee vaihtoehdona eteen ainoastaan se ... (Eduskunnasta: Karenssi!) — Karenssien ja rankaisujen kautta päästään, mihin päästään.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vaikka työllisyys on parane-massa, silti työpaikkoja on liian vähän, niin kuin on moneen kertaan todettu, ja hirveän vähän niitä on juuri sille porukalle tarjolla, josta puhutaan, eli hyvin pitkään työttömänä olleille ja ikääntyneille työttömille. Mutta eihän työssööloehdon karttuminen estäisi aktiivitoimien jälkeen mahdollisuuksia päästä niihin vähiin työpaikkoihin, joita työmarkkinoilta tarjotaan. Ei karttuminen se sitä estä minun käsittääkseni. Päinvastoin jos puhutaan ihmisarvosta, itsetunnosta, vahvasta kansalaisuudesta, se on yksi tekijä silloin, kun ollaan työmarkkinoilla. Minä väitän, kun on puhuttu työttömien eri kasteista, että voi olla jo itsetunnon ja ihmisarvon kysymys sekin, arvostetaanko edes sitä vertaa, että on työttömyysturvajärjestelmän piirissä, jollei työpaikkaa heti saa. Kun on nämä sanktiot — karenssit ja muut — varmasti työllistymistä ihan aidosti ta-pahtuu, jos työpaikkoja vain on tarjolla.

Ed. Kuosmanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Yrittäjien kannalta kaikkein pahin työllistämisen este on korkeat sivukulut ja jäykkä työehtosopimus. Minä arvoisalle ministerille vastaisinkin, että yhdistetyn työllistämistuen — 5 000 markkaa kuukaudessa — sijaan minä olisin ollut valmis esittämään selailaista, että alle kymmenen hengen yrityksissä yhteiskunta maksaisi seuraavien viiden vuoden aikana palkan sivukulut, mikäli se työllistää työttömän. Yrittäjillä on korvien välissä tämä työllistämisasia, ja minä uskon, että mitkään työmarkkinatuet yhteiskunnan puolelta eivät lisää työpaikkoja vaan palkan sivukulujen maksaminen esimerkiksi tai alentaminen sillä ehdolla, että vanhoja työntekijöitä ei irtisanota yrityksistä. Tällaista pitäisi harkita työvoimaministeriössä.

Ed. Immonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanon ed. Kuosmaselle, että tietyllä tavalla porkkanoita työttömälle, joka haluaa löytää työpaikan vapailta markkinoilta, alustavasti luvattiinkin, pieni rahamäärä, mutta teidän puolueen edustaja sen tietävästi esti. Ministeri tämän tietää paremmin.

Ministerille sanoisin, että voi olla tietysti, että neljä vuotta mädäntyneet aivoni eivät kulje samaa rataa kuin ministerin, mutta minun käsitykseni ei vain millään meinaa lähteä samaa rataa.

Karenssiasiasta, josta ministeri huomautti ja sen oikeudenmukaisuudesta, kerron, että Turun työvoimapiirissä oli viime vuonna tilastoissa 13 000, joille työpaikka osoitettiin, ja heistä 500 kieltäytyi. Näistä 500 kieltäytyjästä suurin osa oli alle 25-vuotiaita naisia. Se herättää kysymyksen, miksi juuri tämä porukka oli sellainen. Rohkeuden epäillä, että se oli juuri sitä, että heille annettiin kaikkien arvojen alapuolella olevaa työtä.

Miksi työttömät ovat halukkaita yhdistelmätukiasiaan? Varmasti minäkin olisin ollut silloin. Olen iloinen siitä, että yritetään keksiä jotakin uutta. Mutta ainahan näköjään, kun annetaan jotakin uutta, pistetään kuoppa uudistuksen perälle, niin kuin tässä työllistämisehtoasia. Totta kai, kun työttömät ovat aktiivisia, he haluavat tällaisen uudistuksen.

Eivät pitkään työttöminä olleet kaikki työllisty. Varmasti on niin, että kun ihmisille tarjotaan sellaisia töitä, että he kuitenkin joutuvat olemaan toimeentuloluukulla, ja kun ammattitaitoista viisikymppistä on muutenkin vaikea saada töihin, saati tällaiseen hommaan, käytännön elämä kulkee vähän sitä rataa, että ei oikein onnistu.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Ministeri Jaakonsaari totesi, että me olemme lamaajan tunnelmissa. Onko tämä EU:hun liittymisen vai mikä sitten vaikuttanut siihen, että nyt ilmeisesti uskotaan joissakin piireissä, ilmeisesti ministerikin uskoo, että nyt on markkinatalouden sykleistä päästy eroon ja eletään jatkuvaa kasvua, ei tule enää niitä talouden monttuja? Noin perinteisesti kun katsoo taaksepäin vaikka vuosisadan alkuun, niin syviä lamoja on silloin tällöin ollut, ja ne syklit toistuvat. Ajattelu lähtee myös siitä, että siinä tapauksessa ei työttömyysturvaakaan hirveästi tarvita, koska ei ole enää työttömiä ihmisiä ja kaikki työllistyvät.

Sehän olisi hirveän hyvä asia, jos niin tapahtuisi, mutta valitettavasti ei tällä hetkellä ainaakaan tunnu siltä, että se olisi totta, koska suomalainen yhteiskunta ainakin vielä rakentuu hyvin pitkälle hyvin yksipuolisen elinkeinorakenteen varaan. Siinä on se puoli moniin muihin maihin verrattuna — tosin nyt ollaan jo monipuolistumassa, niin että siinä pitää todeta myönteistä — että vielä tällä hetkellä on taloutemme hyvin pitkälle puuhun perustuva eli puujalan varassa seisuttu, ja tarkoittaa sitä, että perinteisesti puunjalostuspuolella, niiden artikkelien puolella, suhdannevaihtelut ovat aika suuret. Myös meidän metalliteollisuutemme perustuu puuhun hyvin pitkälle, erinäköisten puunjalostuskoneiden tekoon, huoltamiseen, jota tehdään myös ulkomaille. Sitä osaamista meillä on paljon.

Mutta ne syklit toimivat myös maailmalla juuri samalla tavalla. Se tarkoittaa sitä, että työttömyys tulee aina silloin tällöin eteen meille jatkosakin, vaikka kuinka olemme EU:ssa tai liitytään valuuttaunioniinkin. Sen takia luulen, että me tarvitsemme työttömyysturvaa yhä edelleen, vaikka jotkut puhuvat, että tulee vielä työvoimapulakin.

Tavoitteenahan tässä on hirveän hyviä asioita, mitä tässä laissa esitetään. Aktivointitoimet sinällään ovat hyviä, jos ne kohdennetaan oikein ja pyritään saamaan pysyviä toimenpiteitä siten, että ihminen työllistyisi, jokainen ihminen pääsisi töihin. Sehän on jalo ajatus. Missään tapauksessa en ole sitä vastaan, vaikka ministeri jossakin vaiheessa semmoista epäilikin. Kysymys on tietysti vain siitä, että tällä hetkellä työllistymisen ei ole kaikissa maamme osissa mahdollista. Jokaisessa paikassa, vaikka puhutaan rannikkoseudustakin, missä on myönteinen kehitys, yhä edelleen on kuitenkin työttömiä työnhakijoita aika paljon, ja on myös sen tyyppisiä ongelmia, jotka eivät sijoitu normaali-toimenpitein. Sii-

nä mielessä tämä yhdistelmätukiajattelu, mikä tähän on kytketty, on mahdollittoman hyvä.

Mutta tässä pitäisi puhua myös oikeilla nimillä, mitä tämäkin aika tässä on ministerin ja edustajien toimesta puhuttu. Tässä on sitä ajattelua, että yhdistelmätuki ei mahdollistaisi työttömälle parempaa olotilaa eli ei pääse ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle. No, ei se hirveän paljon paremmaksi tulekaan niillä palkoilla, mikä tässä tulisi olemaan, mutta kuitenkin vähän parempi. Tämä lienee pahin ongelma. Kun miettii kuitenkin ihmisarvon kannalta, josta joku täällä vasemmalla puhui, eikö se kuitenkin tuon ihmisen osalta ole alentava tekijä? Hän pääsee töihin, mutta hänellä ei olekaan samoja ehtoja kuin toisilla työntekijöillä, jolloin hänet jo siinä vaiheessa eriarvoistetaan, kun otetaan tällaisella yhdistelmätuella töihin: Tämä sinulta puuttuu, sinä et saa työssäoloa tästä, vaikka muut saavatkin. Sen takia tämä on keskeisin ja pahin epäkohta, joka pitää saada korjattua.

Niin kuin vastauspuheenvuorossa totesin, valiokunnassa, kun asiaa käsitellään, on hyvä pyytää sellaisetkin asiantuntijat, jotka tulkitsevat myös sen puolen, onko tässä mahdollista käydä niin, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin voisi todeta, että tässä on syrjinnästä kysymys. Kuvitellaan, että samalla työpaikalla on kaksi ihmistä. Toinen on otettu normaalilla työllistämistuella tai on normaalisti työsuhteessa, miten hyvänsä, mutta sitten otetaan yhdistelmätuella ihminen, ja hän ei saakaan samoja ehtoja. Kuitenkin kaikki muut ehdot täytyvät. Voiko tämä ihminen jopa voittaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa tämän jutun? Me joutuisimme aika noloon asemaan lainsäätäjinä, että me teemme semmoisia lakeja. Sen takia kaikki oikeusviisaat, mitä mahdollisesti löytyy, on hyvä kuulla valiokunnassa. Se olkoon evästyksenä.

Myös on noussut täälläkin salissa esiin kysymys siitä, voisiko työssäoloehdon osalta katsoa, että se kartuttaisi puolitetusti tai joku osa vuodesta, kuukaudesta tai päivistä kartuttaisi työssäoloa. Se on tietysti laiha kompromissi, mutta jos se edellinen asia pitää paikkansa, että tämä on yhdenvertaisuusasia ja on epävarmaa, miten kävisi ylemmissä instansseissa, puolitusajattelu ei oikein käy.

Meillä on työvoimapolitiittisessa koulutuksessa neljä kuukautta, 16 viikkoa, kartuttaa työssäoloa, mutta se ei olekaan työsuhte. Sitten on se ristiriita, että normaali työllistämistuki taas kartuttaa työssäoloa. Kaikki nämä peilaavat jotenkin epämiellyttävästi vas-

takkain niin, että ei tunnu mitenkään oikeudenmukaiselta.

Näillä eväillä jätän asian työasiainvaliokunnan haltuun ja odotan, että sieltä tulisi järkevä ja viisas päätös, että ei käy toteen se ed. Lindroosin ajatus, että joulun alla sitten tuolla käytävillä ryhmänjohtajat joutuvat ravaamaan ja arvovalallaan yrittävät runtaa meitä nurkkaan. Siitäkin tietysti on aikaisemmilta vuosilta kokemuksia, vaikka kovin lyhyt tämä ura täällä on ollutkin.

Ed. Holopainen: Arvoisa herra puheemies! Ajattelin ensin puhua paikaltani, koska puheenvuoroni on lyhyt, mutta kaiken varmistamiseksi tulín tänne, jos hyvinkin yli kaksi minuuttia kestää puheenvuoroni.

Keskustelu, mitä täällä on käyty, on ollut erinomaisen hyvää. Täällähän tämä asia on keskusteltava. Mielestäni täällä on esitetty ihan aiheellista kritiikkiäkin. Tulen sitä itsekin ihan hitusen esittämään. Mutta ei sovi unohtaa, että tämä lakipaketti on valtaosin hyvä ja siinä on paljon myönteisiä elementtejä.

Näen erittäin hyvänä asiana sen, että nyt pyritään kaikin mahdollisin keinoin työttömiä aktivoimaan. Työttömien joukossa on paljon pitkäaikaistyöttömiä, paljon passivoituneita ihmisiä. Mutta mistä tämä passivoituminen on johtunut ja johtuu? Tietenkin se johtuu siitä, ettei ole ollut tilaisuutta työllistyä. Parasta työllisyyden hoitoahan olisi, jos työpaikkoja pystyttäisiin luomaan. Sitä kautta passivoituminen pystyttäisiin estämään tai sitä vähentämään.

Mielestäni yhdistelmätuki on erittäin hyvä poliittikka. Se on osa aktiivisuuspolitiikkaa, mutta kannan huolta, aivan samalla lailla kuin aiemmat puheenvuoron pitäjät, työssäoloehdon täyttymättömyydestä. En tässä ryhdy enää perustelemaan tätä. Tämä on perusteltu hyvin esimerkiksi ed. Lindroosin puheenvuorossa. Toivon, että valiokunnassa asia otetaan painokkaasti esille ja huomioidaan.

Talousarviokeskustelun yhteydessä puhuin jo eräästä ongelmasta. Se on valtion työllistämispalvelun loppuminen. Ymmärrän kyllä, mitä tällä haetaan. Sillä haetaan aktiivisuuspolitiikkaa eli pyritään yhdistelmätuella hoitamaan valtion työllistämispalvelun kautta aiemmin työllistetyt henkilöt tai ainakin osa heistä. Mutta minä pelkään, että työllistämispalvelun päätyminen tuo työttömiä lisää tai jättää osan aiemman tätä kautta palkatuista työttömiksi edelleenkin eli sitä ei voida korvata yhdistelmätuella.

Valtion työllistämispalvelun kautta on voitu palkata, niin kuin täällä on tullut esille, työttömiä työttömien ruokaloihin työntekijöiksi — tässä tuli nyt monta näitä työtön-sanoja. Eräs hyvin merkittävä näkökulma on se, että haja-asutusalueilla on voitu työllistää erilaisiin vanhusten ja vammaisten hoivapalveluihin henkilöitä, esimerkiksi pilkkeiden tekoon, lumitöihin, kauppa-asioiden hoitoon jne., esimerkiksi kylällä asuneita työttömiä metsureita. Tällä tavalla on säästetty paljon kunnan sosiaali- ja terveydenhoitokuluja.

Mielestäni yhdistelmätuki ei tule korvaamaan niitä menetyksiä, joita valtion työllistämispalvelun poistumisen myötä tulee. Olen kysellyt työvoimatoimistoista mielipiteitä asiasta. Ne, joiden kanssa olen keskustellut, ovat todenneet, että työllistämispalvelun poistuminen sysää syrjään paljon vaikeasti työllistettäviä keski-ikäisiä ihmisiä. Esimerkkinä vain oman vaalipiiriini sisältä: Juuassa on tätä kautta työllistetty lähes 70 henkeä, Nurmeksessa yli 70, Lieksassa kai parhaimmillaan 140 henkeä jne. Osa näistä henkilöistä tulee jatkamaan työttöminä siitäkkin huolimatta, että uusi yhdistelmätuki tulee.

Ed. Viitamies: Arvoisa puhemies! Käsillä on varsin merkittävä työvoimapolitiikan uudistus, jolla haetaan lisää tehoa erityisesti pitkäaikaistyöttömien työllistymiseen. Nämä uudet työpaikat syntyisivät uudistuksen perustelujen mukaan ns. kolmannelle sektorille. Toimenpidekokonaisuus perustuu työnhakijoiden aktivointiin ja yksilölliseen ohjaukseen. Siinä määritellään työttömän työnhakijan oikeudet ja velvollisuudet, ja se on ihan oikea linja.

Kokonaisuudistus on sinänsä kannatettava hanke, koska se esimerkiksi antaa työvoimatoimistoille lisää voimavaroja. Toisaalta työvoimatoimistoilta edellytetään uusia suoritteita. Pitkäaikaistyöttömien tilanne ja mahdollisuudet pitää kartoittaa yksilöllisesti. Työttömien velvollisuutena taas on aktiivinen työnhaku.

Tässä esityksessä valtion työllistämispalvelusta luovuttaisiin ja tilalle tulisi suoraan työnantajalle maksettava yhdistelmätuki. Yhdistelmätuki muodostuisi laskennallisesti työttömän työmarkkinatuesta ja työllistämistuesta. Yhdistelmätuki olisi maksimissaan 5 000 markkaa kuukaudessa 12 kuukauden ajan, ja se maksettaisiin siis työnantajalle ja työnantajan pitäisi käyttää se työllistettävän henkilön palkkaukseen. Erityisesti pyritään siihen, että ns. kolmas sektori hyödyntäisi tätä yhdistelmätukea. Tosin

myös kunnat ja yritykset olisivat oikeutettuja sen käyttöön.

Kolmannella sektorilla tarkoitetaan kai sitä talouselämän lohkoa, joka jää julkisen sektorin ja yritystoiminnan väliin. Kolmannen sektorin toimijoita ovat tyypillisesti erilaiset aatteelliset yhdistykset, järjestöt, urheiluseurat, työosuuskunnat ja kierrätyskeskukset. Esimerkiksi kotikaupungissani toimii Ekotori-niminen kierrätyskeskus, joka työllistää tälläkin hetkellä peräti 40 työtöntä vuodessa. Tämä kierrätyskeskus luetaan kolmanteen sektoriin.

Mikkelin esimerkki oli tarpeen sanoa siksikin, että havaitaan, että kolmannen sektorin toimintaa on jo nyt olemassa. Siellä on jo nyt työsuhteita, ja olisi tärkeää, että tämä uudistus ei heikentäisi näiden työsuhteiden ehtoja eikä niitten työsuhteiden ehtoja, jotka ovat nykyisten kaltaisia tulevaisuudessa.

Yhdistelmätuki sopisi kyllä hyvin uusien kolmannen sektorin työpaikkojen luomiseen. Kierrätyskeskus, urheiluseura tai vaikkapa harrastajateatteri toimisivat työnantajana valtion tuella. Valtion työllistämispalvelua, joka siis loppuu, ei ole ollut helppo käyttää koko järjestökentän hyödyksi. Mainitsemani kierrätyskeskus on toiminut kylläkin sen palvelun avulla.

5 000 markan tuki ei välttämättä yksin riitä työllistettävän palkkaan ja palkan sivukuluihin, mutta se ei ole tarkoitukseen. Myös kolmannen sektorin työnantajan tulee periä tuotteistaan ja palveluistaan hinta, jolla palkanmaksua ja myös muuta toimintaa voidaan rahoittaa. Lisäksi tiedossani on, että joissakin kunnissa valmistellaan jo nyt yhdistelmätuen kuntalisää, esimerkiksi 1 000 markan bonusta jokaista uutta työpaikkaa kohden kuukaudessa.

Yhdistelmätuki saattaakin olla hyvä ja joustava työkalu uusien työpaikkojen luomiseen. On todennäköistä, että kolmas sektori kasvaa nykyistään merkittävämmäksi työllistäjäksi. Työministeriön budjettikirjaan kirjaama arvio lähti muistaakseni noin 10 000 uudesta työpaikasta vuositasona.

Hyvään ja kannattavaan esitykseen sisältyy kohta, jota täällä on jo paljon kritisoitu. Esityksen mukaanhan yhdistelmätuen avulla syntyneet työsuhteet poikkeaisivat sosiaalisilta etuuksiltaan niin sanotuista normaaleista työsuhteista. Pahin epäkohta on tullut jo useissa puheenvuoroissa esiin eli puutteellinen työttömyysturva. Palkansaaja ei kuuluisi lainkaan ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin näissä työsuhteissa.

Työministeriön selvitysmiesten Heikki Räsänen ja Harri Skogin viime keväänä julkisuudessa esittämät perustelut olivat tältä osin ristiriitaisia. Heidän mukaansa yhdistelmätuki on sosiaaliturvaa eikä sillä voisi kartuttaa toista sosiaalietuutta eli työttömyysturvaa. Silti, kuten nyt voidaan havaita esityksestä, eläketurva karttuisi, mikä onkin sinänsä oikein, mutta on ristiriidassa äsken mainitun Räsänen ja Skogin perustelun kanssa.

Työttömyysturvan osalta esitykseen siis pätee, että tällaista työsuhdetta ei hyväksyttäisi kerryttämään ansiosidonnaisen työttömyysturvan kymmenen kuukauden työssäoloahtoa. Pidän tätä huonona asiana. Näissäkin työsuhteissa työtä tehdään työ sopimuksen perusteella työnantajan määräyksestä ja palkkaa vastaan veroja maksaen ja sitten oltaisiin kuitenkin vailla sosiaaliturvatuutta.

Palkansaajan velvoitteet työnantajaa kohtaan eivät poikkeaisi yhdistelmätuen avulla rahoitettussa työsuhteessa ymmärtääkseni millään tavoin niin sanottujen normaalien työsuhteiden velvoitteista. Siksi on kyseenalaista, että lain valmistelussa on periaatteessa tasavertainen oikeus sosiaaliturvaan lentänyt romukoppaan. Perustelut työsuhteen jälkeisen ansioturvan passivoivasta vaikutuksesta tuntuvat liioittelulta, koska työttömyysturvan suuruus olisi 5 000 markan palkasta laskettuna bruttona noin 3 500 markkaa, ehkä ilman veroja silloin noin 1 000 markkaa työmarkkinatukea suurempi. Kansalaisten mielestä tukityökin on työtä, ja erityisesti näin ajatellaan niillä seuduilla, joilla työttömyys on yhä pysynyt korkealla. Varmaan näin on paljon Pohjois-Karjalassa ajatuksenkulku ja tuolla Savonmaalla myös.

Myös kolmannen sektorin työntekijöille kuuluu työttömyysturva, kuten julkisen ja yksityisen sektorin työntekijöillekin. Eihän ole ollut tapana erotella palkansaajien sosiaalisia oikeuksia sen perusteella, saako työnantaja mahdollisesti julkista tukea vai ei. Tässä luodaan nyt paitsi järjestelmää, jolla voidaan helpottaa pitkään työttömänä olleitten ihmisten tilannetta, myös uusia pelisääntöjä kolmannelle sektorille, joka on työllistämispotentiaaliltaan erittäin suuri. Kolmannen sektorin työsuhteita syntyyneen tämän tuen avulla.

Tukimarkkojen lisäksi työnantaja maksaisi osan työntekijän työstä syntyneestä arvosta palkkana työntekijälle, kuten kuka tahansa työnantaja. Urheiluseuran palkkaaman henkilön kokonaiskuukausipalkka voi olla esimerkiksi 8 000 markkaa, josta vain osa on julkista tukea.

Työntekijä olisi kuitenkin vailla ansioturvaa. Kuulostaa vähän erikoiselta.

Arvoisa puhemies! Työvoimapolitiikan kokonaisuudistus jatkaa aktivointiin ja yksilöllisiin ratkaisuihin tähtäävää linjaa. Yhdistelmätuen sosiaaliturvaan liittyvä epäkohta pitäisi kuitenkin oikaista. Vähintään siltä osin, kuin työntekijän palkka ei laskennallisesti muodostu työmarkkinatuesta, on perusteltua, että palkka kerryttää ansiosidonnaista työttömyysturvaa. Jokin osa työsuhteesta tulisi hyväksyä työssäoloahtoa kartuttavaksi.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa herra puhemies! Haluaisin ihan yleisesti todeta, että nimenomaan hallituksen esitys n:o 178 on saanut ansaittua kritiikkiä. Työssäoloahtoon puuttumiseen, työllistämispalvelujen loppumiseen jne. eivät kiinnittäneet huomiota nimenomaan hallituspuolueiden kansanedustajat. Näin voitaneen tämän päivän keskustelun osalta, kun katsomme puhujalistaakin ja sitä, mitä olemme kuulleet, todeta.

Oppositio on enemmän ollut asiassa hiljaa ja myös paikalla aika arvokkain mutta vähäisin voimin. Näin ollen työttömille voi myös syntyä aivan oikea kuva, että hallituspuolueiden keskuudessa todella on valtaosa niistä kansanedustajista, jotka ovat huolestuneita työvoimapolitiikasta ja myös sen kehittämisessä varsin selkeästi olevista ongelmista. Näin ollen toivoo sopii, aivan niin kuin ed. Viitameskin puheenvuoronsa lopussa, että mainitut heikkoudet pystytään eduskunnassa vielä korjaamaan.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Minulla ei ole ketään vastaan mitään. En ole periaatteessa sitä mieltä, että tätä lakiesitystä pitäisi muuttaa. Ministeri Jaakonsaari varmasti tekee kaikkensa, että työllisyystilanne tässä maassa paranisi. Mutta on kohtuutonta väittää meitä, jotka katsomme, että tässä laissa on joitakin epäkohtia, vanhanaikaisesti ajatteleviksi tai sellaisiksi, jotka haluavat vain ihmisten hakevan sosiaaliturvan jatkoa itselleen.

Olen katsonut työttömyyttä ja työttömiä ihmisiä silmiin 12 vuoden ajan. Osa porukasta vaihtui, osa pysyi, mutta niitä, jotka pysyivät, ei halunnut kukaan. Olen pohtinut työttömyyden ja työllistymisen ongelmia pitkään jo työni vuoksi, mutta myös sen vuoksi, että näen, miten vaikea näiden ihmisten on päästä töihin ja miten he painuvat yhä syvemmälle ja syvemmälle niiden päätöksien takia, joita tässä talossa on tehty jo ennen minua ja sen jälkeen.

Työllistymisessä on ikään kuin portaat. Vielä kun olet pätkätoissa, sinun on helpompi päästä töihin muuhun työpaikkaan. Kun olet pudonnut työttömyyteen, esimerkiksi ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle, vielä siitäkin sinun on helpompi päästä työpaikkaan. Varsinkin jos olet koulutuksessa ansiosidonnaiselta turvalta, niin vielä silloinkin on mahdollisuus päästä työpaikkaan. Mutta sitten kun putoaa sille viimeiselle portaalle eli työmarkkinatuella, sieltä on jo paljon vaikeampi päästä.

Jos ajatellaan työhaastattelua, jossa eri portailla olevat ihmiset menevät työnantajan luokse, niin tiedän, että sen, joka on alimmalla portaalla, on kaikkein vaikeinta työpaikkaan päästä, koska hän ei pysty osoittamaan eikä hänellä ole mahdollisuutta osoittaa työnantajalle, että hän voisi olla yhtä tehokas kuin muut, vaikka hän on ollutkin yli kaksi vuotta työttömänä.

Minä pelkään, että tässä on sellainen ongelma, että nämä ihmiset halutaan sopeuttaa alimmalle portaalle. Minä en usko, että ministeri Jaakonsaari haluaisi niin tehdä, mutta epäilen, että työministeriössä on sellaisia virkamiehiä. Olen usean vuoden ajan seurannut heidän toimintaansa työntekijä kautta, ja heidän esityksensä ovat olleet aina saman suuntaisia.

Nyt puhutaan kauniisti, että me olemme niitä, jotka haluaisimme sopeuttaa ihmisiä työttömyyteen. Haluaisimme päästää nämä ihmiset työmarkkinatuella nousemaan ylemmälle portaalle, josta on helpompi päästä työhön kiinni. On vähän vaikea kuvitella, että henkilö, joka on erittäin vaikeasti työllistettävä, niin kuin ministeri itsekin täällä sanoi, yhtäkkiä sen jälkeen kun hän on ollut 12 kuukautta esimerkiksi jonkin järjestön palveluksessa, olisikin yksityisen työnantajan mielestä tehokkuuden huippu, niin kuin tänä päivänä työpaikkaan päästäkseen pitää olla.

Minä luulen, että jokainen, joka tietää, mitä elävissä elämässä tapahtuu, mitä työpaikka-haastattelut tänä päivänä ovat, minkälaisen psykologisten firmojen avulla ihmisiä työpaikoihin halutaan, ymmärtää, että pelkästään yhdistelmätuella, joka ei kerryttäisi työssäoloahtoa, josta ei saisi tietä ylöspäin edes osittain, edes kuuden kuukauden osalta, työllistyminen on vaikeaa. Mutta virastossa ja tilastojen valossa katsottuna en yhtään epäile, että siltä saattaisi näyttää.

Minulla on yksi tuttu, Antsu, alle viisikymppinen mies, entinen kilpahiihtäjä; väitän: paremmassa kunnossa, kuin kukaan meistä tässä salissa. Joka kerta, kun näen hänet, hän kysyy: Joko

olette löytäneet lokeron minulle? Tältä ammattitaitoiselta linja-autonkuljettajalta meni firma alta, eikä hän kelpaa enää kenellekään. Hän sanoo, että hän on käynyt kaikki firmat läpi, joita lähialueella, työssäkäyntialueella, on. Hän haluaisi lähteä kauemmaksikin töihin, jos vain jostakin löytyisi. Mutta ei löydy. Ilmeisesti Antsu menee yhdistelmätuella hiihtoseuraan töihin. Katsotaan, miten linja-autonkuljettajan työpaikka sen jälkeen löytyy tai edes jokin muu työpaikka. Antsu odottaa kovasti sitä. Illoisesti minä ilmeisesti täältä menen, kun tämä laki on hyväksytty, sanomaan hänelle, että nyt minä olen löytänyt hänelle sopivan lokeron, johon hänet sopeutetaan 12 kuukaudeksi. 12 kuukautta hän saa olla "elämänsä työpaikassa", mutta entä sen jälkeen? Sen jälkeen: sama työmarkkinatuki.

On väärin väittää, että kaikki työmarkkinatuella olevat olisivat kouluttamattomia ja nimenomaan puutteellisen koulutuksen vuoksi eivät pääse töihin. Niissä, jotka ovat pudonneet ansiosidonnaiselta työttömyysportaalta työmarkkinatukiportaalle, on osittain koulutettuja ihmisiä. Mutta suurin osa heistä on yli 45-vuotiaita, joiden työllistyminen tänä päivänä, Antsun tavoin, on vaikeaa ja nimenomaan työmarkkinatuella.

Yksi asia minua kovasti ihmetyttää tässä, kun väitetään, että koska tässä on osa sosiaaliturvaa, työssäoloahtoa ei voisi kerryttää. Entä jos esimerkiksi Suomen Punainen Risti haluaisi palkata henkilön erittäin vaativaan projektitehtävään, jossa henkilö voisi olla erittäin hyväkin, vaikka olisikin 45-vuotias — ja ehkä juuri sen vuoksi — ja haluaisi maksaa 7 500 markkaa palkkaa? Vain yksi kolmasosa siitä olisi työmarkkinatukea, mutta siltikään työsuhde ei kerryttäisi yhtään työssäoloahtoa. Siis, miksi ei ollenkaan? Minusta tässä ovat jossakin muualla ne asenteet kuin tässä talossa.

Sitten yksi esimerkki: Kotikaupungissani Kaajanissa veteraanijärjestöt työllistävät tällä hetkellä ihmisiä työllistämispalvelun kautta esimerkiksi siivoojiksi veteraanien koteihin. Nyt kun työllistämispalvelu lopetetaan ja yhdistelmätuella siirretään ihmisiä kyseisiin tehtäviin eli siirretään niitä, jotka erään työministeriön muistion mukaan ovat todella vaikeita työllistettäviä tapauksia, niin mietin siinä, mitähän se veteraanipappa oikein ajattelee, kun tämä todella "vaikea tapaus" tulee yhdistelmätuella kotiin siivoamaan. Toivottavasti yhteisiä juttuja löytyy. Mutta toivottavasti ei synny pelkoja: Kun tämä on leimattu todella vaikeiden tapauksien tueksi, toi-

vottavasti ei syntyisi mitään asenneongelmaa niissä paikoissa, missä näitä ihmisiä on tähän asti työllistetty.

Olen työministerin kanssa samaa mieltä siitä, että työttömyyden summaa, 35—55 miljardia markkaa vuositasona, pitää pystyä käyttämään järkevämmän kuin passiiviseen kotona oloon. Minusta yhdistelmätuki voisikin olla yksi mahdollisuus siihen. Mutta sitä ei pidä tällaisella yhdellä hankalalla kohdalla vaikeuttaa ja luoda siihen motiiviongelmaa.

Sitten vielä sanon, että ne, jotka töitä vieroksuvat, onnistuvat sen tekemään, oli kyseessä yhdistelmätuella olo tai työmarkkinatuella olo tai ihan mikä vain. He kyllä aina löytävät keinon, miten hoitaa asiansa. Onnettominta tässä on se, että kaikkein eniten kärsivät ne, joilla valinnan mahdollisuutta ei ole, jos lait tehdään näiden vieroksujen, tämän pienen ryhmän, ehdoilla ja vain heidän ehdoillaan.

Ed. L i n d r o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huotari sanoi, ei kylläkään sanatarkasti, epäilevänsä, että työministeriössä on niitä virkamiehiä, jotka ajavat tätäkin asiaa.

Mielestäni siinä on yksi poliittinen, ei nyt ongelma, mutta kuitenkin tavallaan epäkohta. Näin on. Meillä on monipuoluejärjestelmä, eduskunta vaihtuu, hallitukset muuttuvat, mutta virkamies on ja pysyy. Virkamies tekee kohtuullisella palkalla suunnitelmia, ei tätä vuotta eikä tätä iltaa varten, vaan vuosikymmeniksi eteenpäin. Ne pannaan paperille tietokoneiden avulla. Jos paperit eivät johda lopputulokseen tällä vaalikaudella tämän hallituksen aikana, pannaan paperit vartoomaan pöytälaatikkoon tulevia aikoja. Ei tämäkään hallituksen esitys ole muuta kuin pitkän juoksun tulos.

Sen vuoksi, kun ministerit monta kertaa astuvat hyvin vastuunalaan tehtävään olematta omalla alueellaan maailman paras asiantuntija tai edes Suomen paras, ministerin lähimmän työtoverin pitäisi olla joku muu kuin oman ministeriön johtava virkamies. Lähimmän työtoverin pitäisi olla sellainen, jolla on hyppysissään vahva tuntemus siitä, missä on kansa, mitä sille on tapahtunut, mitä sille on tapahtumassa, mitä se ajattelee. Kun näin ei ole, silloin joudutaan tällaisille törmäyskursseille, mille nyt ollaan mielestäni osittain ajautumassa. Ehkä erityisavustaja saattaa myös tulla virkamiehen kaltaiseksi, jos hänen ministerin palvelusaikansa on liian pitkä. Sekin saisi olla vain lyhytaikainen; en tarkoita kuukausia, vaan muutaman vuoden mittainen

korkeintaan. Silloin tuntemus ajatuksista säilyisi paremmin hänen päässään.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa herra puhemies! Suomen kansa on joutunut monta kertaa kokemaan vaikeita aikoja. Usein on tuntunut mahdottomalta selvitä vaikeasta tilanteesta. Monesti suurin uhrauksin on elämä jatkunut.

Tällä vuosisadalla, 1920-luvulla, oli suuri maattoman väestön ongelma. Torpparien asema oli vaikea. Maan väestö oli jakaantunut kahtia. Suomen yhtenäisyys oli vaikeassa tilanteessa. Väestöryhmien välillä vallitsi suuri eriarvoisuus. Suomen eduskunta osoitti kaukonäköisyytensä. Säädettiin ns. torpparilait, jotka antoivat lain avulla maan torppareille. Näin syntyi suuri joukko itsenäisiä talonpoikia, jotka itsenäisinä yrittäjinä tunsivat Suomen omakseen.

Toinen maailmansota vaati kansaltamme suuria uhrauksia. Sodan seurauksena Karjalasta siirtyi 100 000 kansalaista Kanta-Suomeen. Taas vaadittiin päättäjiltä rohkeutta ja uskallusta tehdä vaikeita ratkaisuja. Eduskunta sääti siirtolaisten asuttamista koskevat lait. Uskon, etteivät päätökset olleet helppoja tehdä, mutta oli pakko selvitä tilanteesta, ettei Suomen kansa olisi jakaantunut kahtia. Kaikille kansalaisille pyrittiin saamaan elinolosuhteet, joista oli mahdollista, vaikka niukasti, ponnistella parempia aikoja kohti. Siitäkin tilanteesta selvitettiin.

Näen silmiäni edessä, että olemme nyt kolmannen kerran tällä vuosisadalla tilanteessa, jossa kansa jakautuu kahtia: työssä käyviin eli A-luokan kansalaisiin ja työttömiin eli B-luokan kansalaisiin. Tämä ei ole kenenkään etu. Tämä epäkohta on meidän yhdessä poistettava. Ellei muu auta, on taas turvauduttava eduskunnassa lain apuun. Poikkeukselliset olosuhteet vaativat raskaita päätöksiä. Meidän on uskallettava ne tehdä.

Työttömyyden vähentämisestä on puhuttu paljon. Oikeampaa olisi ehkä puhua työllisyyden parantamisesta. Kaikki esteet työllistämisen tieltä on meidän poistettava. Vain silloin meillä on portti avoinna asian edelleen hoitamiseksi.

Julkisuudessa on katsottu, että vääristynyt työttömyysturva ja ylimitoitettu irtisanomissuoja ovat muun muassa työllistämisen esteinä. On kuitenkin muitakin ongelmakohtia, mutta kaikkia näitä on tarkasteltava kiikkottomasti kokonaisuutena huomioon ottaen.

Korkea verotus lisää työvoimakustannuksia. Verotuksen alentaminen tuntuu mahdottomalta nykyisessä valtion taloustilanteessa, mutta jos

verotuksen alentaminen lisää työpaikkoja, valtio saa alentuneet verotulot korvatuiksi vähentyneillä työttömyyskuluilla.

Valtion ja muun julkisen vallan tuki työllistämiseen olisi mielestäni ohjattava entistä järkevämmiin sellaisiin kohteisiin, joissa tuki kaikkein varmimmin myös pitkällä jännteellä tuottaa parhaimman tuloksen. Esimerkkinä mainitsen, että työllistämistukea tulisi ohjata enemmän toimiin yrityksiin, koska tällaisten tukeminen on mielestäni paljon vähemmän riskialtista kuin toimintaa aloittavan yrityksen tukeminen. Aina on kuitenkin muistettava, että tukien varaan rakentuva liikeidea on tuomittu epäonnistumaan.

Sivukustannusten alentuminen palkoissa tuo helpotusta kilpailukyvyille. Tämä puolestaan alentaa korkotasoa ja antaa mahdollisuuden uusiin investointeihin. Työllisyys paranee myös tätä kautta.

Arvoisa puhemies! Mitään seikkaa ei saa aliarvioida, kun puhutaan työttömyyden parantamisesta. Kaikki pienetkin mahdollisuudet on käytettävä hyväksi. Meillä ei ole varaa vähätellä kenenkään mielipidettä, joka on esitetty rakentavassa hengessä. Nyt on näytön paikka. Yritetään yhdessä.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Tiusanen vihjailli, että oppositio ei ole puhunut paljon mitään tästä asiasta. Kyllä me olemme ihan mielellämme antaneet esityksen puolustelun ministeri Jaakonsaaren johdolla teidän tehtäväksenne. Nimittäin tässä ei ole käytännössä mitään uutta.

Tässä on tarkoitus vain lisätä jonkin verran tietyllä tavalla uustyöllistettyjen määrää, putsata tilastoja uudella menetelmällä, koska jotakin uutta täytyy tietysti toimintaan tulla aina silloin tällöin tai muuten hallitusta aletaan arvostella. Tämä puhdistaa tilastoja ehkä jonkin verran eri menetelmällä, mutta aivan samalla tavalla kuin koulutukseen siirtäminen on tähän saakka tehnyt. Se ei ole mitään työllistymistä, eikä tässäkään uusi tukimuoto sellaista suo kuin lyhyeksi ajaksi.

Sanoisin, että hallituksella näyttää olevan ankara tarve näyttää, että se yrittää jotakin tehdä ja ehkä keinotekoisesti lähestyä työttömyyden puolittamista. Kyllä helpommin sen saatte selvittämällä työttömyystilastoista, ketkä ovat työkykyisiä ja työhaluisia, ketkä ovat työkykyisiä mutta työhaluttomia, ja loppujen lopuksi tällä hetkellä on yhä suurempi määrä sekä työkyvyttömiä että työhaluttomia. Puhdistamalla heidät oi-

keaan karsinaan te helposti pääsette tuohon teille hyvin tärkeään asiaan: työttömyyden puolittamisesta, ja se on vähemmän keinotekoisista kuin tämän näköiset kommervenkit ja kuiperkeikat, mitä tehdään tässä laissa, joka ei tuo muuta kuin hiukan tiettyjä määräaikoja, yhdistelmiä ja uusia nimikkeitä, ei yhtään mitään kunnon vanhanlaiseen työllistämiseen verrattuna, mihin tietysti olisi pyrittävä. Ei tästä kannata puhua. Puhukaa, olkaa ystävällisiä, vapaasti vain.

Ed. M. Korhonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tästä tietenkin kannattaa puhua, päinvastoin kuin ed. Aittoniemi esitti.

Ihan eduskunnan pöytäkirjoja varten: Kun ed. Kuosmanen sanoi, että 100 000 ihmistä evakoina rajan takaa tuli ja jouduttiin työllistämään, niin se on vähän virheellinen tieto. Ehkä se oli lapsus. Heitä oli 400 000, ja jos otamme ihan sen rajanpinnan, josta myös ihmisiä joutui lähtemään, luku oli 500 000. Tämä ihan vain oikaisuna.

Siinä suhteessa minun täytyy olla kyllä erittäin samaa mieltä ed. Kuosmanen kanssa, kun hän suhtautui varsin kriittisesti tukiin. Minusta juuri tällä hetkellä me olemme Suomessa siinä tilanteessa, jossa elinkeinoelämän täytyisi pystyä toimimaan tuetta yksinkertaisesti siitä syystä, että eurooppalainen kilpailulainsäädäntö estää tuet, ja siitä syystä, että kansallisesti se vääristää kilpailua ja elinkeinotoimintaa. Kolmanneksi pitkässä juoksussa tuilla voi olla hyvin demoralisoiva vaikutus suomalaiseen yrityselämään. Tässä mielessä minusta ed. Kuosmanen oli hyvin oikeassa, kun hän suhtautui niin kriittisesti tukiin.

Ed. R. O j a l a : Arvoisa puhemies! Kiitoksia luvasta puhua täältä paikalta näin ontuvana erikssonina.

Toteaisin ensin ed. Aittoniemelle, kun hän sanoi, että tämä vain puhdistaa tilastoja, että niin pitääkin tehdä. Jokainen työllistetty työtön puhdistaa aina omalta osaltaan tilastoja. Pelkään, että siihen liittyy pieni huoli siitä, että työttömyys taitaakin puolittua tällä vaalikaudella, ja siitä onkin sitten opposition vaikea selvittää.

Ed. Kuosmanen lähti kaukaa historiasta ja hyvin mielenkiintoisesti. Siihen voisi vain todeta sen, että meillä on ollut paljon vaikeita aikoja ja niistä on aina tähän saakka selvitty ja niin selvi-

tään nytkin työväenliikkeen avulla. Kyllä se työtömyyseenkin vielä hoituu.

Oikeastaan vielä yhtyisin ed. Lindroosin puheenvuorossa vähän salatuksi olleeseen esitykseen siitä, että poliittinen valtiosihteerijärjestelmä pitäisi meillä aika nopeasti luoda vastapainoksi niille pitkään ministeriöissä olleille johtaville virkamiehille, jotka aika itsenäisesti hoitavat näitä asioita. Se olisi demokratian viemistä eteenpäin virkamiestason päätöksentekoon.

Minä olen aika iloinen siitä, että tällainen esitys on annettu. Tässäkin keskustelussa on hyvin paljon myönteisiä asioita tästä löydetty. Tässä on paljon myönteistä, ja tavoitteena on selkeästi se, että kaikkein vaikeimmin työllistetävät tätä kautta saisivat mahdollisuuden tulla vielä työelämään mukaan. Se on arvo sinänsä, ilman että se on mikään tilastokysymys. Se on näille ihmisille arvokas asia.

Keskustelu on ollut hyvin värikästä, mutta asiallista ja hyvää, ja se on paljon selkeyttänyt tätä asiaa. Näyttää siltä, että tähän ei kauhean isoja pulmia jää. Lähinnä tässä jää pulmaksi työssäoloehto, josta monissa puheenvuoroissa on puhuttu. Minusta se ei ole kovin iso pulma sitten enää, jos se on ainoa pulma hyvän lain hyväksymisessä.

Tukea voidaan tarkastella siltä kannalta, kuten täällä on esitetty, että se joltain osin kartuttaisi työssäoloehto. Mutta minusta kannattaisi valiokunnassakin pohtia sitä, kun muistetaan, mille joukolle tämä on tarkoitettu, että myös lain perusteluissa voidaan selkeämmin sanoa, keitä koskevana tätä voidaan käyttää. Kun nyt on sanottu 500 päivää, niin sehän ei ole mikään ainoa tapa, millä asia voidaan ilmaista. Se voidaan ilmaista selkeämminkin kohdistettavaksi nimenomaan niille ihmisille, joita on vaikea työllistää, ja sitä kautta voisi kuvitella, että tämänkin pulma poistuisi.

Minä toivon, että valiokunta käsittelee tätä hyvin syvällisesti, ja uskonkin niin. Sen jälkeen tämä tulee tänne saliin siinä muodossa, että lähes hurraa-huutojen säestyksellä tämä voidaan hyväksyä.

Ed. I m m o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä onkin noussut tämä työssäoloehtoasia hyvin keskeiseksi. Varmasti se onkin tärkeä juttu, mutta kovasti tärkeitä juttuja työttömälle ihmiselle ovat myös karensasiat. Ei ole ollenkaan vähäteltävä asia se, mitä monissa puheenvuoroissa on tullut kerrottua, miten järjettömästi ja ihmisvastaisesti karensseja anne-

taan ja kenellä tulkintaoikeus on. Tämä vain yhtenä pointtina siihen, että kyllä minun mielestäni valiokunnan nämä kaikki täällä tulleet viestit täytyy ottaa esille.

Ed. H o l o p a i n e n : Arvoisa herra puhemies! Ed. Aittoniemi totesi, että tämä on tilaston putsausta. Kyllä varmaankin ed. Aittoniemi on lakiesityksen lukenut ja huomannut, että siinä on paljon hyviä asioita. Tuntuu siltä, että työministeriö virkamiehineen on todella tehnyt turhaa työtä tämän asian eteen, jos ed. Aittoniemen puheenvuoro pitäisi paikkansa.

Ed. Viitames totesi puheenvuorossaan, että eräissä kunnissa ollaan maksamassa bonusrahaa kolmannelle sektorille ja/tai yrityksille, kun ne palkkaavat pitkäaikaistyöttömiä yhdistelmätuella. Tämä on erinomainen asia, jos tämä saa aikaan työllistymistä, ja varmaan saakin. Toivottavasti myös kunnat varaavat itselleen budjettiin määrärahoja yhdistelmätuen hyödyntämiseen.

Kannattaa tietenkin huomioida se, että nythän minun käsittääkseni valtio itse on maksanut kaikki valtion työllistämispalvelun kulut. En tiedä, olenko väärässä, mutta näin minä olen käsittänyt. Olennaista on tässä se, että nyt työllistämisestä maksetaan vain 5 000 markkaa per työntekijä, eli kyllä kai tästä valtiolle tätä kautta säästöä tulee. Minä nimenomaan pelkään, että tämän takia ei saavuteta sitä etua, mitä haetaan.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Tänne opposition puolelle heitti joku, olikohan se ed. Tiisanen, vähän sellaista arviota, että kun täällä on niin vähän edustajia, täällä ei olisi kiinnostusta eikä huolta työttömien ihmisten asioista. Ainakin itse haluan ilmoittaa, että olen kuunnellut tätä keskustelua, niin kuin sanotaan, tositaroituksella. Arvostan sitä huolta, jota hallituspuolueiden monet edustajat ovat tässä keskustelussa osoittaneet työttömiä ihmisiä kohtaan. Voi sanoa, että työttömyys on saanut tässä keskustelussa kasvot, ihmisen kasvot, ja silloin on aina asioita paljon helpompi täällä käsitellä.

Tämän viikon tiistaina eduskunnassa oli tilaisuus, jossa Oulun ja Lapin läänien kansanedustajat saivat kuunnella ranualaisen työterveyshoitajan Jorma Petäjäjärven ajatuksia ja suunnitelmia ihan samanlaisista asioista ja tästä aiheesta arkikielellä ja elävän elämän esimerkein, jos niin voi sanoa, kun hän puhui jopa itsemurhatapauksista. Mutta esimerkit olivat Ranualta elävästä elämästä.

Siksi haluan tässä toivoa, että näistä pienen tuntuisista erimielisyyksistä, joita keskustelussa on ollut esillä, päästäisiin hallituksen puolella yksimielisyyteen todella ennen joulunalusaikaa, johon ed. Lindroos viittasi ja josta monella edustajalla on kokemusta tästä talosta, ja näistä erimielisyyksistä löytyisi sellainen sopu, joka hyödyttää kaikkein eniten työttömiä. Toivon, että arvovaltasyyt, olivatpa ne ministereistä tai virkamiehistä ja -naisista johtuvia, jäisivät taka-alalle ja muistettaisiin nämä ihmiset, joita varten me täällä päätöksiä teemme.

Toivon myös, että sellaiset paikalliset hankkeet, joihin äsken viittasin, saisivat myöskin valtion tukea. Ne ovat monet järkeviä ja hyvin valmisteltuja, mutta ainoa puute on se, että kunnilla ei tahdo olla riittävästi rahaa. Ainakin ministeri Huttu-Juntunen mainitussa tilaisuudessa lupasi-kin tukensa tällaisille paikallisillekin työllistämishankkeille.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Ed. Aittoniemi innoitti puhumaan. Ed. Aittoniemi on oikeassa siinä, että tällä putsataan tilastoja. Tässä nimittäin lisätään työvoimatoimistoihin porukkaa. Tarkoitus on tehdä haastatteluja ja katsoa, että jokainen työtön menee oikeaan lokeeroon ja ohjataan työkyvyttömät pois työnhakijoiden joukosta. Todennäköisesti yhdistelmätyökin johtaa siihen. Kun työnantaja ottaa töihin ihmisen, joka on jo hyvin pitkälle syrjäytynyt, niin jos ihminen ei jostain ihmeen syystä tule viihtymäänkään siinä työssä tai tulee ongelmia, hänethän lempataan ulos sieltä ja hän joutuu taas työvälityksen ihmisen juttusille. Silloin katsotaan tietoja: onko työkykyinen. Sitten pompataan uudelleen johonkin ja katsotaan; no, taas tällä on ongelma. Voi olla, että jossakin vaiheessa se johtaakin semmoiseen putkeen, joka johtaa eläkkeelle. Sillähän putsataan, totta kai, tilastoja. Sehän on hyvä asia, että työvoimatilastoissa ei olisi henkilöitä, jotka eivät sinne kuulu, mutta meidän pitää huolehtia, että se putki myöskin on kunnossa, että jos ei ole työkykyä, kelpuutetaan eläkkeelle. Tänä päivänä eläkkeelle ei tahdo päästä millään, vaikka olisi kuinka ränsistynyt ihminen.

Ed. Kuosmaselle: Harvoin olemme näin yhtä mieltä. Markkinataloudessa, kapitalismissa, ei mitään tukia pidä olla. Yrittäjänhän pitää pärjätä omillaan. Vain pitää tuolle keskivälille opettaa myös arvojen osalta. Kun tässä puhutaan monista tuista, jotkut nojaavat niihin kokonaan, että aina vain pitäisi tukia saada lisää. Eihän se ole

mitenkään tervettä meininkiä. Eikö systeemin pitä toimia siten, että yrittäminen kannattaa, ja sillä sipuli?

Ed. Lindroos: Arvoisa puhemies! Jokainen puhe on ansainnut paikkansa, jos siitä jää edes yksi sana mieleen. Ed. Kuosmasen puheesta jäi mieleeni sellainen lause, jossa hän suunnilleen sanoi niin, että nyt olisikin siirryttävä työllisyyden hoitamiseen. Minä en ole sellainen ... Mikä se nyt onkaan, mikähän se oikein fiksu sana on semmoisesta ihmisestä, joka tykkää, kun sitä lyödään takapuolelle? (Välihuuto) — Masokisti! — Minä en ole masokisti, mutta haluan kyllä omalle valiokunnalleni annettua työtä jonkin verran kritisoida.

Missään valiokuntaoppaassa ei sanota, että työasiainvaliokunnan pitää erityisesti huolehtia työttömyydestä, ei missään, vaikka olen lukenut tuhannen kertaa. Siellä puhutaan vain, että me olemme erikoisvaliokunta, joka hoitaa työelämän kysymykset edesauttaen työllisyyden parantamista ja siihen liittyviä kysymyksiä. Eli meidän valiokunnassamme on se ongelma, että työllisyyttä parantavia lakiesityksiä on tullut luvottoman harvoin. Tämä eduskunta on istunut suunnilleen 2,5 vuotta. Enemmän yhden käteni sormia on nyt ilmassa kuin niitä hallituksen esityksiä. Olen vähän pettynyt siihen, että näin on, koska olen toisaalta sitä mieltä, etteivät työnantajapiiritkään piruuttakaan ylläpidä tällaista työttömyyttä, eivät varmasti. Nehän olisivat rikollisia ja poispyyhkäistäviä, jos näin olisi, mutta työnantajat työllistävät silloin, kun se on heille edullista. Jos markkinat vetävät tuotteita ja työntekijät tekevät työnsä ja viivan alle jää jotain, niin varmasti on työtä työntekijöille ja on myöskin palkanmaksajia.

Minä erittäin mielenkiinnolla seurasin johtaja Tapani Kahrin linjapuhetta eilen siitä, minkälaista kykyä yrityksillä olisi tällä hetkellä maksaa palkkakustannuksia. Ei Tapani Kahri ihan niin sanonut, että pyytäkää vain ja me maksamme, mutta hän sanoi, ettei tuleva tupo todennäköisesti kaadu palkkavaatimuksiin. Se on merkki siitä, että työnantajat vastuullisesti silloin, kun se kannattaa, myöskin työllistävät, ja minä uskon, että aika pitkälle saattavat työllistää myöskin työttömiä, kun tarve niin vaatii.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Tässä laissahan on myös rangaistuskarenssisäännös työmarkkinatuen osalta, ja työttömyysturvalain muutoksessa se on työttömyysturvan osalta. Eli

tämä on hassu tilanne, mutta tässä yhteydessäkin näistä karensseista voi puhua. Olen tehnyt lukemattoman määrän valituksia työttömyysturvautautakunnalle kohtuuttomista karensseista. Suurin osa niistä on tullut myönteisinä takaisin, mutta ihmiset ovat joutuneet odottamaan vuoden päivät rahojaan ilman korkoa, mikä on minusta liian pitkä aika.

Jotta tulisi selväksi, miten älyttömistä tilanteista näissä on kysymys, niin viimeisin oli tällainen, että henkilö oli hakeutunut oma-aloitteisesti kurssille. Kun kurssihaastatteluun piti mennä, hän katsoi vahingossa kalenterista väärän päivän ja meni kaksi päivää liian myöhään haastatteluun. Häntä rangaistiin siitä kuuden viikon karensilla. Kysyn, kuinka moni työssä oleva suostuisi siihen, että jos menee vääränä päivänä johonkin tilaisuuteen, kahden kuukauden palkka poistettaisiin. Ei varmasti kukaan.

Toinen tapaus oli sellainen, että kun työtön rehellisesti kertoi työnantajalle, että hän ei ole koskaan tehnyt näin isoa urakkaa, mutta haluaisi silti urakan piirustukset, työnantaja ei tietenkään tätä henkilöä ottanut. Hän sai siitä kuuden viikon karensin, koska hän kertoi. Hän ei olisi työvoimaviranomaisten mielestä saanut itse sanoa, että hän ei osaa sitä työtä tehdä. Mikä näissä tilanteissa on työttömän oikeusturva, kysyn vain. Minusta tässä on todistustaakka laitettu syytetylle henkilölle.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Keskustelu on ollut erinomaisen hyvä, korkeatasoinen, mutta en malttanut olla pyytämättä tätä puheenvuoroa sen jälkeen, kun työasiainvaliokunnan puheenjohtaja käytti viime puheenvuoronsa. Minusta on mukava huomata se, että kun eduskunnassa on erilaisia valiokuntia ja niillä on erilainen status, se status tietysti lähtee aika paljon siitä, kuka on kyseisen valiokunnan puheenjohtaja. Silloin kun me puhumme niistä asioista, jotka liittyvät työhön ja työllisyyteen, niiden sävy on poikkeuksetta ollut hyvin vakava, joskus melkein päihällinen. Uskaltaisn väittää, että tässä kyseisen valiokunnan puheenjohtajalla ed. Reijo Lindroosilla on erittäin merkittävä rooli.

Sanoisin tähän substanssiin niin, että kun työasiainvaliokunnan puheenjohtaja viittasi Tapani Kahriin sanoessaan, että kyky maksaa palkkoja tällä hetkellä on hyvä, niin hän siteerasi aivan oikein Tapani Kahria. Toivottavasti tätä ei kukaan tulkitse nyt asian vesittämiseksi, kun sanon, että tietysti Tapani Kahrialla on myöskin muita intressejä kuin palkanmaksukyky eli on

kysymys työelämän pelisäännöistä, siitä millä tavalla työehtosopimusta rakennetaan. Tässä suhteessa kuvittelisin, että pulmat ovat suurempia kuin siinä puhtaassa palkanmaksukyvyyssä.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Olen satunnaisesti kuunnellut keskustelua pitkin ilta-päivää. Täällä on tavallaan haastettu myös opposition edustajia keskusteluun. Varmasti ihan aiheellinen haaste, mutta jos ajatellaan koko työttömyyshaastetta, ei tämä lakipaketti mitään ihmeitä tule antamaan. Kun monen hallituspuolueen kansanedustajan puheenvuorossa on toivottu, että ministeri, joka on lakipaketin tänne tuonut ja joka on julistanut pitkin syksyä uutta työllistämispoliittikkaa, tekisi töitä hartiavoimin ja että näillä toimenpiteillä nimenomaisesti työllisyyttä hoidetaan, niin täytyy sanoa aika tyly pettymys: ei tällä työllisyyttä hoideta. Kyllä tämän tyyppiset työvoimapolitiittiset toimenpiteet ovat sosiaalipoliittisesti ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä, että ihmiset eivät syrjäydy. Se meidän pitäisi hyväksyä ja uskoa, että me emme kansalaisille liiallisia odotuksia anna.

Kyllähän vasemmistopuolueet vaalitaistelun kävivät ja lupasivat puolittaa työttömyyden. Nyt niitä keinoja on kokeiltu. Tukityöllistäminen oli välillä huipussaan, työvoimakoulutus oli huipussaan, mutta eihän tämän lakiesityksen samoin kuin tämän vuoden budjettiesityksen perusteluna ole enää ollut lisätä työllisyyskoulutusta vaan vähentää. Kyllä pelkistetyimmillään työllisyydenhoitokeinona tämä paketti on keisarin uudet vaatteet.

Sinällään en pidä pahana, että työvoimahalinto sisällään käy vaikka kuinka kovaa kriittistä keskustelua siitä, miten se omia palvelujaan voi parantaa. Varsinkin siinä tilanteessa, kun pitkäaikaistyöttömien määrä lisääntyy, toki tarvitaan uusia keinoja ja erilaisia toimenpiteitä. Mutta puheet, joita tämän vuoden aikana on pidetty niin sanotun kolmannen sektorin käyttämisestä, kumppanuudesta tai yleensä työllistämispoliittikasta, eivät tuo mitään uutta tehoa. Voin aivan varmasti aika kirkkain ja rehellisin mielin sanoa, että silloin kun työllisyyskoulutus toimi tehokkaimmillaan, se antoi paljon enemmän, mitä tämäkin paketti tulee tarjoamaan.

Kun hallitus vuosi sitten budjettiesityksessään leikkasi tukityöllistämisen rahoja nimenomaan vaikeimmilta työllisyysalueilta, eivät varmasti nämä uudet otteet tai uudet keinot ole tuomassa oikeastaan mitään uutta. Esimerkiksi kumppanuushan on vain termi, joka on Irlannista ja

muualta haettu. Siellähän se tarkoittaa vähän eri asiaa. Se tarkoittaa solidaarisuutta, joka on syntynyt tupopöydässä, jossa on löytynyt yhteinen tahto hoitaa näitä asioita. Meillä tämä yritetään istuttaa ruohonjuuritasolle ilman, että meillä olisi solidaarisuutta tupopöydässä. Me olemme syksyn aikana nähneet, miten solidaarisia Paperiliiton riidan osapuolet ovat ja miten tupoasetelma muutenkin on menossa eteenpäin.

Jos me haluamme tunnustaa, mikä sitä työllisyyttä parantaa, kyllä pitäisi uskoa, että se on ne toimenpiteet, joilla yhteistä kakkua kasvatetaan, joilla syntyy tulosta ja joilla syntyy uutta jaettavaa ja joilla työpaikkoja syntyy. Ei jakamalla synny eikä näillä toimenpiteillä, joita nyt esitetään. Minun tietysti täytyy sanoa, että niin tärkeänä kuin esimerkiksi työvoimaviranomaiset voivat uusien keinojen käyttöönoton tunteakin ja niin paljon kuin esimerkiksi työttömiä pystytäisiin tällä tavalla mobilisoimaan erilaisiin koukuihin ja eri lailla ottamaan osaa yhteistyöasioihin, tässäkin esityksessä on sille sektorille jopa huononnuksia.

Olin juuri ennen tämän täysistunnon alkamista erään kansalaisjärjestön tilaisuudessa, seuran, joka työllisti ihmisiä, ja kun yritin kertoa, että nyt teillä on tämmöinen yhdistelmä tuki käytössä, niin kauhulla he sanoivat, että heillä ei ole mitään mahdollisuutta tällä työllistää. Heillä oli ollut työllistämispalveluna yksi kaksi henkilöä. Voin tietysti sen tunnustaa, että se oli inkeriläisjärjestö Inkerikeskus, jolla oli ollut työllistämispalveluna henkilö työllistettynä. Nyt tällä yhdistelmällä ei ole minkäänlaista mahdollisuutta heidän saada työntekijöitä tähän järjestöön.

Samaa viestiä on muualtakin tullut, että ei tämä mikään käänteentekevä ole eikä mitenkään tule sopimaan kolmannelle sektorille kovin hyvin. En tietenkään voi sanoa, että olen varsinaisen asiantuntija. Nämä terveiset ovat tietysti rajoitetuilta alueilta, mutta joka tapauksessa eivät kovin hyviä ja nekään, mitä keskusteluja on käyty työvoimapolun muuttamisesta tämän tyyppiseksi, eivät ole olleet kovin rohkaisevia.

On ollut mielenkiintoista seurata vasemmistohallituspuolueiden keskustelua tästä lakiesityksestä. Kyllähän se aina vaikeaa on, kun joku etu muutetaan ja leikataan ja jos varsinkin sillä tavalla tapahtuu, että on putoamassa joltakin sosiaaliturvaedulta tai joku ei kartuta sitä. Mutta ettekö te tunnusta, että samanlainen peli on koko ajan käynnissä työmarkkinoilla? Tämä sama peli on käynyt vuodesta 90, kun me toteamme, että 400 000 ihmistä vähemmän, tai mikä se määrä

onkin, tekee saman tuloksen, 400 000 ihmistä vähemmän jakaa saman kakun ja loppu on ulkopuolella. Tämä peli on koko ajan ollut käynnissä, ja sellaista peliä tuossa jatketaan. Nämä ovat vain rippeitä, jotka ovat jo syrjäytyneet, ja heidän kohtalostaan päätetään. Eivät nämä ole ensinnäkään työllisyyden kannalta ratkaisevia asioita, eikä näillä asioilla ... (Ed. J. Kukkonen: Eivätkö ne ole edes tärkeimpiä?) — En kuullut välihuutoa. — Kuitenkin tässä keskustelussa on hyvin monessa puheenvuorossa asetettu niin suuri tavoite, että tällä paketilla jotenkin työllisyyttä saataisiin paranemaan, mutta jos pelimerkkejä on vähemmän, ei niillä synny yksinkertaisesti enemmän tulosta.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Ihan lyhyesti vain. Ed. Kemppainen tuntui olevan työmarkkina-asiantuntija, mutta pitää joitakin asioita todeta.

Ensiksikin se on totta, että ei tällä uusia työpaikkoja luoda, mutta kyllä tässä kuitenkin se hyvä ajatus on yhdistelmä tuen osalta, että tällä katkaistaan pitkäaikaistyöttömyys, mikä on todella vaikeaa niille, jotka ovat hyvin pitkään olleet työttömyysputkessa. Siinä mielessä tämä on hirveän hyvä asia. Mutta se ongelma, mikä siinä on, on tullut riittävästi jo esille.

Tämä Inkerinsuomalaisliitto tai Inkeriläisliitto — mikä se oli — sitä minä en tiedä, minkä takia se ei voi palkata yhdistelmä tuella olevaa ihmistä, koska tässä on yli viisitonnin mahdollisuus saada siihen rahaa. Eikö se organisaatio pysty hoitamaan sitä systeemiä?

Se ihmettyttää ed. Kemppaisen osalta, että hän tuntee Paperiliiton tilanteen erittäin hyvin, että siellä hoidetaan itsekkäästi juttuja eikä työllisyydestä välitetä höykösen pölähtävää. Todellisuudessa siellähän tapeltiin ihmisten työpaikkojen puolesta ja tietyn systeemin puolesta. Kyllä kai paperityönantajat haluaisivat saada hyvin epävarmoja työpaikkoja niistä, mitä he haluavat, muuttaa pois määrätyn liiton siipien suojasta. En minä ainakaan haluaisi sen tyyppiseen ajattelumalliin missään työpaikassa, että pilkotaan kaikki systeemit, ei ole oikeastaan työsuojelusta väliä, ei mistään sopimuksista, vaan kaikki halutaan repiä auki. Se on tietysti oikein vapaata markkinatalousajattelua.

Ed. Aittomäki: Herra puhemies! Täytyy todeta se, että emme me opposition puolella ja taholta varmasti ilkamoi sillä, että tämä laki on todennäköisesti täysin tehoton. Me olemme

tyytyväisiä ja iloisia siitä, että jonkinlaista positiivista kehitystä työmarkkinoilla on tietysti tapahtunut, vaikka se on 90-prosenttisesti keino-keitoista.

Nyt on vain kysymys siitä, kun te olette yrittäneet kehua tätä lakia, retostella joka suuntaan, että ei tässä ole mitään muuta käytännössä, kuin että ed. Huotarin autonkuljettaja Antsu, joka oli hyvä hiihtäjä, palkataan vuodeksi tilapäiseksi siivoojaksi korvimökkeihin. Se tämän vaikutus on. Sillä saattaa olla positiivinen vaikutus, jos tämä henkilö on tyytyväinen siihen, hän haluaa päästä mihin työnlaitaan hyvänsä. Mutta työttömyyskortistosta löytyy äärettömän vähän sellaisia ihmisiä, joten ei tästä niin kauheasti kannata ilostella, vaan pysytään asiassa.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Ed. Lahtelalle: Enhän minä tämän lain tavoitteita arvostellut. Minusta on tärkeä asia, että sosiaalipoliittisesti pitkäaikaistyöttömän työttömyysjakso katkaistaan. Mutta väitän, että silloin kun tukityöllistäminen aikaisemmillä määrärahoilla esimerkiksi Kainuun horisontissa oli käytössä, se toimi paljon paremmin kuin tämä.

Kun minä toin kritiikin esille, että tällä yhdistelmätuella järjestöt eivät työllistä, se oli heidän oma palautteensa. Minä yritin sitä heille markkinoida, mutta he sanoivat, ettei heillä ole mitään mahdollisuutta enää käyttää näitä. Pelkään, että järjestöillä, joilla ei ole omaa rahoitusosuutta, jotka eivät sitä pysty hankkimaan, ei ole mitään mahdollisuutta tähän. Elikkä niin sanottu kolmas sektori, jolta odotetaan ratkaisuja, itse asiassa todennäköisesti tehottomammin käyttää tätä kuin aikaisempaa työllistämistukea.

Minä en ihan tarkkaan ymmärtänyt ed. Lahtelan kritiikkiä, mikä kohdistui allekirjoittaneen puheenvuoroon Paperiliiton tavoitteiden osalta, mutta kyllä kai jäljet näyttävät, miten tulosta on jaettu. Kakku alkaa kasvaa ja on vähemmän jakajia. Kyllä kai pitäisi todeta, kuka siitä on vastuussa. On mielenkiintoista nähdä, miten tuloa rakennetaan ja miten esimerkiksi kunnat pystyvät sen jälkeen työllistämään, jos työvoimakustannukset edelleen nousevat.

Ed. J. K u k k o n e n : Arvoisa puhemies! Kyllä taitaa olla niin, että niin ed. Kemppainen kuin minäkin olemme aikamoisia harrastelijoita näissä asioissa, sillä en millään voi ymmärtää, miten hän hyvin usein ja aina, kun työelämän kysymyksistä puhutaan, edustaa sitä kantaa, että ei tällä ja tällä ja tällä, ei työtä jakamalla, ei näillä

toimenpiteillä, ei järjestökentällä synny. Tuli mieleen, että kun Suomessa on paikkakunta meillä päin, missä valitaan Suomen positiivisin ihminen joka vuosi ja kun minä hirveästi ihmettelen ed. Kemppaisen kritiikkiä, niin jos täällä valittaisiin Suomen jurnuttavin ihminen, minä kenties ehdottaisin ed. Kemppaista tätä kunniaa saamaan. Olen jotenkin ajatellut, että kyllä Kainuussa päinkin vähän positiivisemmin monet ihmiset ja edustajat asioihin suhtautuvat kuin valittavasti ed. Kemppainen tänä iltana.

Nythän hallituspuolueiden edustajien taholta tänä iltana on varsinaisesti ja nimenomaan vasemmistosta haluttu pitää esillä sitä, että on arvosteltu tässä esityksessä työssäoloehdon karttumattomuutta, siis yhtä yksityiskohtaa erittäin jyrkästi, koska on nähty, että se on tässä erinomaisen suuri puute, ja on siinä joitakin muitakin puutteita. Mutta meidän mielestämme vasemmistossa tässä asiassa on eräiltä osin ja hyvin suurelta osin kysymys sellaisesta ideologisesta taistelusta, että halutaan lyödä jatkossakin niitä ihmisiä, jotka jo ovat heikoilla. Käydään sen asian kimppuun, että ei edes haluta kartuttaa niitä mahdollisuuksia, joita olisi mahdollista saada tällä toimenpiteellä aikaan myös heidän tulevaisuutensa varmistamiseksi siinä tapauksessa, että työtä ei sittenkään vielä saa. Me haluamme edistää työllisyyttä. Me haluamme edistää sitä sosiaalista turvallisuutta, jonka puolesta vasemmistossa on aina taisteltu.

Ed. K e m p p a i n e n : Herra puhemies! Minä voin arvostella varmasti yhtä kovasti sitä yksityiskohtaa kuin tekin. Tässä on se lakiin sisään kirjoitettu asia, että ihminen putoaa pois työttömyysturvalta, kun ei kerry työssäoloehtoa. Tämä on sitä samaa logiikkaa, että asteittain tipautetaan hyvinvoinnista pois, ensin työttömäksi ansiosidonnaiselle, ansiosidonnaiselta peruspäivärahalle tai työmarkkinatuella ja nyt jo tänne. Tämä logiikka on koko ajan toiminut.

En jurnuttaisi ollenkaan, jos teillä olisi näyttää tämän hallituksen ajalta joitakin tuloksia, että olisi joku toisenlainen kehitys. Nyt tämän loka-kuun työttömyystilastot ovat oikeastaan ensimmäinen kerta, kun ollaan sillä uralla, jonka Ahon hallitus jätti, ja tuli 50 000 työpaikkaa. Nyt ollaan vasta 2,5 vuoden jälkeen siinä tilanteessa, ja kuinka monta kertaa tämä hallitus on sen luvannut? Kun me olemme arvostelleet teidän työllistämiskeinojanne, niin kyllä jäljet ovat näkyneet: ei niistä kovin moni ole tehonnut niin kuin te olette odottaneet.

Ed. Tiusaenen: Arvoisa puhemies! Ed. Kemppaisen puheenvuoro vei tietysti nyt keskustelun ihan muille urille, mutta totean ihan lyhyesti, että jos puhutaan Ahon hallituksen jättämästä urasta, kyllähän se on sitten tietysti se, että sen hallituksen aikana työttömyys moninkertaistui ja valtion velka moninkertaistui. On aivan turha puhua siitä urasta. Siitä urasta on haluttu pois.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Ed. Kemppainen valitti sitä, että kun työllisyys ei ole ollenkaan parantunut. Meillä Kainuussa on työllisyys parantunut, ja se on EU:n ansiota. Meillä on projektipääliköitä palkattu vaikka kuinka paljon. Projekteja vilisee niin, että kukaan ei tiedä. Siellä ei ole yhtään ihmistä, joka tietäisi enää, mitä kaikkia projekteja siellä pyörii. Mutta tämä on EU:n ansiota: Maakunta, joka kaikkein eniten vastusti EU:hun liittymistä, on saanut työpaikkoja nyt EU:n projektipääliköiden kautta.

Ed. M. Koskinen: Arvoisa herra puhemies! Ed. Kemppainen arvosteli yhdistelmätukea. Tuon esille vain sen, että aikoinaan keskustan hallituskauden aikana luotiin työmarkkinatukijärjestelmä, joka on erittäin epäonnistunut järjestelmä ollut kokonaisuudessaan. Kun työmarkkinatuki on ollut, ovat samat asiakkaat hakeneet myös toimeentulotukea. Nyt yritetään myös korjata tätä epäonnistunutta työmarkkinatukijärjestelmää. Kun keskustelua on käyty, on todella nähty, että työssäoloehdon pitäisi täyttyä yhdistelmätuen yhteydessä, ja se olisi ihan kohtuullinen parannus nyt, kun lähetekeskustelua on käyty.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan edustajille, että nyt puheenvuoropyyntöjen P-painike on pois käytöstä. Tästä eteenpäin pyydetään puheenvuoro joko seisaalleen nousten tai kirjallisesti.

Ed. Kemppainen: Herra puhemies! Ei työmarkkinatukijärjestelmä keskustan keksintöä ollut, vaan tämä tuli niin sanotulla kolmikanalla ja tuposta, eikä hallituksella siinä tilanteessa, kun siitä sovittiin, ollut paljon valinnan mahdollisuuksia. Keskusta yritti olla tekemässä työmarkkinatukeen sellaisia ehtoja, että se ei olisi pelkästään tarveharkintainen jne. Emme me sitä mitenkään halua kehua.

Taisi olla ed. Huotarin puheenvuoro aika hirtteinen EU-projekteista. Vaikka projekteja ja konsultteja on pilvin pimein, ei niitä kuitenkaan

taida olla niin monta, että ne korvaisivat ne menetetetyt työpaikat, joita esimerkiksi — yksittäisenä asiana — jokin vanhojen metsien suojelu on tehnyt. Mutta tietenkin se on aika koordinoimatonta ja saattaa siltä osin näyttää sekavalta. Niitä projekteja tietysti on monta, mutta niiltähän pitäisi odottaa myös tehoa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

8) Hallituksen esitys laeiksi sairausvakuutuslain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 175/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Ihmämäki: Herra puhemies! Puheena olevaa lakinippua eli esitystä laeiksi sairausvakuutuslain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta on arvosteltu sen takia, ettei yleensä pitäisi antaa budjettilakeina sellaisia lakeja, jotka pitävät sisällään ideologisia ulottuvuuksia. Kysymyshän on lääkkeiden korvauserusteiksi hyväksyttävien tukkuhintojen määräytymisperusteista sekä siitä, millä hinnalla lääkettä voidaan myydä apteekista, ja siitä, milloin uusi lääke voidaan ottaa erityiskorvauksen piiriin.

Tähän on lyhyesti todettava, että lääkkeiden myyntihinnan perusteen on oltava nyt lääkkeen osoitettu teho ja turvallisuus käyttäjille. Sinänsä laki on paikallaan, koska lääkekustannukset ovat Suomessa nousseet 10 prosentin vuosivauhdilla, mikä on kai Euroopan nopeinta kasvua, ja on paikallaan etsiä ratkaisua tähän asiaan. Lääkemyynti on Suomessa 6 miljardin markan luokkaa, joten puhutaan todella merkittävästä asiasta.

Ed. Tiusaenen: Arvoisa puhemies! Varsin merkittävä hallituksen esitys n:o 175 varmasti on. Siihen liittyy ed. Ihmäen jo mainitsemia asioita. Tärkeä ja hyvä asia on, että tukkuhinnat vahvistetaan määräajaksi. Mutta kahden vuo-

den määräaika, joka olisi edellytys sille, että uusia lääkkeitä voitaisiin ottaa erityiskorvattavaksi, on mielestäni kyseenalainen. Varsin monet lääkkeet toki käyvät hyvinkin pitkät kliiniset tutkimukset ja testit, ennen kuin yleensäkin pääsevät myyntiin ja niitä on mahdollisuus määrätä. Tällainen kahden vuoden odottaminen on mielestäni väärin.

Keskeisin ongelmahan on se, että lääkkeiden hinta nousee hyvin voimakkaasti siitä, kun ne lähtevät tehtaalta. Apteekkimaksu on edelleen sellainen asia, joka nostaa lääkkeiden hintoja, ja se, että erittäin voimakkaasti tuottavat ja voittoa omistajilleen tuovat lääketehaat maksattavat todella potilaillaan lääkkeiden kehityskustannukset hyvin nopeasti, ei niin, että ne voisivat, vaikka niillä olisi mahdollisuus, odottaa hieman kehityskustannusten takaisin saamista.

Ed. Kemppainen: Herra puhemies! Kaksi vuotta on keskusteltu kalliista lääkkeistä ja niiden saattamisesta sairausvakuutuksen piiriin. Tarkoitus on ollut, että potilaat olisivat samassa asemassa ympäri maan ja heille tulisi tämä oikeus. No, hallitusta pitää kiittää, että tämä nyt toteutuu, mutta vasta vuoden 1999 alusta, eli kovin hidasta tämä on ollut.

Ehkä muilta osin, mitä laissa esitetään, on todettava, että on tietysti aika vaikeaa, miten uudet ja kalliit lääkkeet saadaan käyttöön. Jollakin tavalla on tietysti ymmärrettävää, että käytörajoituksia yritetään tehdä. Me tiedämme, kuinka kallista lääkkeiden kehittely on ja kuinka monta kymmentä ja sataa miljoonaa johonkin projektiin pitää laittaa rahaa, ennen kuin lääke hyväksytään markkinoille.

Tietysti, jotta lääketehaat saavat kustannukset pois ja ovat innokkaita tutkimaan uusia lääkkeitä, pitää olla jokin tietty tuotto. Kun ed. Tiusanen olisi nopeuttanut lääkkeiden kaupan tuloa, tietysti toinen mahdollisuus olisi, että pitäisi pidentää patenttisuojaa, koska jos ei tuotekehittelyyn, teknologian ja kaikkia muita kustannuksia saada pois, lääketieteellinen kehitys pysähtyy. Sen vuoksi tämä on ymmärrettävissä.

Kaiken kaikkiaan ongelma on vaikea eikä helposti ratkaistavissa. Me tiedämme, miten erilainen lääkkeiden kirjoituskäytäntö on eri maissa. Siinä varmasti olisi toivomista, etteivät heti olisi välttämättä käytössä kaikkein kalleimmat ja vielä kuitenkin kokeilemattomat lääkkeet.

Ed. Laitela: Arvoisa herra puhemies! Ennen, kun juorukalentereita julkaistiin, apteekka-

rit tahtoivat olla ainakin meidän seutukunnallamme kalenterin kärjessä, mikä todisti sen, että ilmeisesti lääkkeiden välittäminen ja monopoli on aika hyvää bisnestä, on ainakin ollut menneinä aikoina ja kai on tänäkin päivänä.

Tosin esityksessä on joitakin hyviä asioita. Kun nopeasti selasin, mitä nyt juttujen välillä voi lukea, tässähan on joitakin hyviäkin puolia näköjään tulossa eli jonkinlaista sosialisointia, jota oikealla ja keskustan puolella on aina pelätty. Jopa Lääkelaitoksen on toimitettava vuosittain asianomaiselle ministerille tiedot apteekkien myyntikatteesta ja muista lääketaksaan vaikuttavista seikoista. Ainakin hieman valvonta tämän pykälän osalta näyttää tehostuvan. Tätä ei voi mitenkään pahana pitää.

Toivon mukaisesti ministeriö vain huolehtii siitä, että kate on kohtuullinen, ettei mennä ihan hulluihin lukuihin. Ainakin joissakin lääkkeissä, kun vertaa suomalaisia ja ulkomailta saatavia lääkkeitä, vaikka ne ovat samanmerkkisiä, hintaero on aika mahtava. Jotenkin kate jossakin vaiheessa näköjään Suomessa tuntuu isommalta. Tietysti suomalaiset ovat oppineet vähän ahneemmiksi, apteekkarikunta ainakin.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Todelakin hallituksen esitys n:o 175 on varsin monisyinen. Perusteluissakin on hyvinkin paljon kohtia, joihin olisi sopivaa puuttua. Mutta totean vain positiivisia asioita:

Geneeriset lääkevalmisteet ja geneeristen lääkkeiden määräämisen mahdollisuus luettaneen niihin. Mutta nimenomaan uusien kalliiden lääkkeiden markkinoilletulon tai käyttöönnoton hidastaminen on kyseenalaista siinä mielessä, että esimerkiksi Alzheimerin taudin hoitoon tiedetään nyt jo olevan lääkevalmiste. Sen teho on tiettyyn tasoon saakka todettu, ja sen kustannukset ovat ehkä 1 000 markkaa kuukaudessa, mutta sitä ei haluttaisi hyväksyä erityiskorvattavaksi lääkkeeksi. Mutta entä jos potilas kuitenkin, koska ei saa läkehoitoa, joutuu nopeammin vuodeosastohoitoon tai yleensä hoitolaitokseen, mitkä ovatkaan kustannukset siellä? Ne saattavat olla 1 000 markkaa vuorokaudessa.

Maassamme on lääkkeiden käyttö todella lisääntynyt. Jokaiseen vaivaan mainostetaan, että ota nyt ainakin yksi Burana tai kaksi. Nimenomaan esimerkiksi psyykenlääkkeiden, kuten depressiolääkkeiden, käyttö on todella lisääntynyt. Suomessa on se ongelma, että lääkkeet maksavat paljon, ei vain Kelalle vaan nimenomaan myös tavallisille kansalaisille, potilaille, usein

niin paljon, että he eivät pysty niitä edes lunastamaan.

Ongelmia jää tämänkin jälkeen erittäin paljon, ja niitä on syytä yhdessä ratkoa. Mutta varmasti ed. Kemppainenkin tietää, että lääkebisnes maailman laajuisesti on eräs kaikkein tuottavimpia.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Kun kuulin tänä aamuna radiosta, että olen ollut tiistai-iltana pois istunnosta, nyt ainakin tänä iltana olen ollut paikalla ja käyttänyt puheenvuoron lähes joka asiaan. Tiistai-ilta olikin ainut, jolloin en ole istunut täällä. Sattuneesta syystä olin poissa, mutta melkein joka iltahan täällä yhteentoista tai kahteentoista asti olen.

Lääkekustannusten noususta, joka lakiesityksen mukaan pääongelma on, minusta aika yksipuolisesti syytetään kalliita lääkkeitä, kun laitoshoidosta siirtyminen avohoitoon on myös lisännyt lääkkeiden menekkiä. Suomessa lääkkeet ovat kalliimpia kuin esimerkiksi Ruotsissa. Tänään saadun selvityksen mukaan esimerkiksi arvonlisävero on meillä tällä hetkellä 12 prosenttia — onneksi se laskee 8:aan — mutta Ruotsissa se on nolla. Se vaikuttaa lääkkeiden hintoihin.

Yksi asia, joka mielestäni myös vaikuttaa lääkkeiden kulutukseen, on se, että lääkkeitä määrätään liian helposti ja monesti sairauden syy jätetään tutkimatta tai sitä ei pyritäkään poistamaan. Olen hyvin henkilökohtaisesti joutunut sen kokemaan tässä talossa, jossa en saa kokolattiamattoja pois valiokuntahuoneista ja sen vuoksi olen kymmenen vuoden tauon jälkeen joutunut aloittamaan uudelleen päivittäisen lääkityksen.

Ed. Kemppainen: Herra puhemies! Ed. Lahtela arvosteli apteekkilaitosta, mutta väitän, että se apteekkipolitiikka, jota Suomessa on harastettu, on ollut kansalaisten yhdenvertaisuuden ja lääkkeiden saannin kannalta parempi kuin jokin, jota esimerkiksi vasemmisto-oppositiosta on esitetty. Jos meillä olisi jokin terveyskeskuksen apteekkilaitos, ei se ylittäisi samoin kustannuksin palvelemaan niin moneen paikkaan kuin apteekkilaitos nyt. Aspiriini varmasti syrjäseuduilla olisi jouduttu hakemaan kauempaa, ja sen takia voi ihan rehellisesti puolustaa tätä järjestelmää, niin arka kuin se esimerkiksi ed. Lahtelan tyyppiselle arvostelulle onkin.

Miten kalliita lääkkeitä Suomessa ovat? Eivät Suomessa vakiintuneet ja vanhat lääkkeet niin kauhean kalliita ole. Euroopassahan on luokitel-

tu tietyt maat lääkkeiden hinnoittelun perusteella halvoiksi, kalliiksi ja keskihintaisiksi, ja Suomi kuuluu keskihintaiseen joukkoon. Sehän johtuu ihan siitä, että meillä on säännöstelty hintapolitiikka ja sillä on pystytty hinnoittelu pitämään vanhoissa lääkkeissä kohtuullisena. Olisiko vapaa hinnoittelu parempi? Emme me ole sitä kannattaneet.

Mutta ongelma on, siitä ei pääse mihinkään, uusien kalliiden lääkkeiden markkinoilletulo. Joku ne kustantaa. Ed. Tiusanen sanoi, että tämä on kannattava bisnes. Kumma kyllä, se ei ole Suomessa vielä niin paljon kannattanut, että se olisi ollut laajeneva. Orionhan on hyvin pärjännyt, mutta suomalainen markkinaosuus lääkkeistä on laskenut, vaikka sitä olisi kuinka tuettu. Sitähän oikeastaan tuettiin erilailla politiikoinneilla tähän asti, mutta kun tulivat Eta-sopimus ja EU, niin huomattiin, että eipä se niin kannattavaa Suomessa olekaan, että se olisi täällä laajempaa.

Ed. Ihama: Herra puhemies! Ed. Tiusanen puheenvuoron johdosta, jossa hän käsitteli geneerisiä valmisteita ja kiitteli, että ne on otettu lakiesitykseen, haluan todeta, että hallituksen esityksessä kyllä käsitellään geneerisiä valmisteita, mutta ei esitetä mitään niitä koskevia toimenpiteitä. Toisaalta, kun lääkemyynti Suomessa on 6 miljardia markkaa, niin siitä geneeristen lääkkeiden osuus on 600 miljoonaa markkaa eli asia on pantava tähän mittasuhteeseen.

Ed. Lahtelalle sanon saman asian kuin ed. Kemppainenkin, että apteekkijärjestelmä on ollut hyvä Suomessa. Lääkehuolto on pelannut hyvin, ja kansalaisten on ollut mahdollista saada lääkkeitä maan kaikissa osissa.

Ed. Tiusanen: Arvoisa puhemies! Totesin puolestani ennen ed. Ihamäen puheenvuoroa, että perusteluissa mainitaan geneeriset lääkevalmisteet, mikä sinänsä on hyvä asia. Siis omasta mielestäni — en tiedä, onko ed. Ihamäki samaa mieltä — on aivan oikein, että meillä on geneerinen määräämismahdollisuus. Se on hyvä nimenomaan sen takia, koska tulevat lääkärisukupolvet oppivat varmasti farmakologian opetuksensa yhteydessä sen, että geneerinen nimi on yleispätevä. Se on hyvä kirjoittaa nimenomaan vakiintuneiden lääkkeiden kohdalla.

Edelleen toteaisin sen, mihin edustajakollega Anne Huotari viittasi, että tässäkin salissa nyt on kolme lääkärinä ja kaiken kaikkiaan yhdeksän on kansanedustajana, pari ministerinä, ja siitä huo-

limatta tästä talosta todellakaan ei tätä altistavaa tekijää — kokolattiamattoja — ole pystytty hoitamaan pois. Kyllä tietysti, tämänkin nyt suotaan, arvoisa puhemies, sanoa huomiona, eduskunnan arvovalta ja valta hieman rajallista on, kun ei tällaista työsuojeluasialla ole täällä pystytty hoitamaan.

Ed. Kemppainen: Herra puhemies! Vielä geneerisistä lääkkeistä, kun ed. Ihamäki otti ne puheeksi. Kyseessä on ns. patenttisuojaan menettäneet halpalääkkeet tai lääkkeet, joita pystytään tuottamaan erittäin edullisesti. Kun vähän muistellaan, niin oli ed. Zyskoviczin johtoidea, että 400 miljoonan markan säästö olisi luvassa kerralla, jos nämä vapautettaisiin. Ei tulos kuitenkaan ollut edes viidettä osaa siitä.

Joka tapauksessa ei näistä hyödy pelkästään se, joka tuo halpakopioita, koska kyllähän oikeat, perinteisetkin lääketehaat pystyvät niitä tuottamaan samaan hintaan, kun patenttisuoja on mennyt. Sinällään tämä on luontevaa kehitystä, että niitä massamäärin voidaan tuottaa selvästi halvemmalla, ja tietysti niitä pitäisi käyttää enemmän, sen sijaan että aina otettaisiin kallista uutta lääkettä samaan käyttöön.

Ed. Manninen: Arvoisa puhemies! Tässä on tietysti mahdollista luoda myös esimerkiksi sellainen korvausjärjestelmä, että silloin, kun geneerinen lääke on olemassa, sairausvakuutuskorvaus maksettaisiin halvimman lääkkeen taksan mukaan riippumatta siitä, minkä lääkkeen asiakas valitsee, eli hänellä olisi mahdollisuus tietysti ottaa kalliimpi, mutta hän saisi halvemman mukaan sen korvauksen.

Toinen asia, joka ei ole tietysti tässä yhteydessä lainsäädäntökysymys: Viime aikoina hyvin voimakkaasti on ollut esillä jääviys- ja eettisyyskysymys, joten minusta voitaisiin hyvin perustellusti kysyä, onko tai olisi tarpeen, että ainakin olisi eettinen suositus, ellei suorastaan laki, että lääkärit eivät saa omistaa lääketeollisuuden osakkeita, koska ei normaali virkamiesvastuulla toimiva henkilökään saa toimia samalla alalla liiketoiminnassa. Esimerkiksi käräjäoikeustuomari ei minusta sopivasti voi toimia asianajotoimiston omistajana tai vastaavana. Minusta kaikki tällaiset asiat, joilla ei välttämättä ole mitään merkitystä, mutta jotka ulkoapäin saattavat näyttää siltä, että ne asettavat lääkärin puolueettomuuden kyseenalaiseksi, olisi syytä selvittää.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Manninen, tämä ei suoraan liittynyt käsiteltävänä olevaan asiaan.

Ed. Tiusaanen: Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti: Hallituksen esitys n:o 175 sairausvakuutuslain muuttamisesta nimenomaan liittyy lääkkeiden korvaamiseen, lääkkeiden hintaan ja myös siihen liittyvän yritystoiminnan kannattavuuteen, josta ed. Kemppainen totesi, että suomalainen lääketeollisuus olisi menettänyt kilpailukykinsä. Mielestäni se ei ole menettänyt. Suomalaisia lääketehtaita kymmenkunta on siirtynyt ulkomaalaiseen omistukseen, ja edelleenkin lääketeollisuus on todella kannattavaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi tapaturma- ja liikennevakuutuslaitoksilta vuodelta 1998 perittävästä maksusta

Hallituksen esitys 176/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

10) Lakialoite kuntien valtionosuuslain 7 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 95/1997 vp (Kari Uotila /vas ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Uotila: Arvoisa herra puhemies! Olen hyvin pidättyväisesti käyttänyt puheenvuoroja äskeisten asioiden kohdalla, niin että toivon, että aika monisanaisesti saisin esitellä tätä lakialoitetta, jonka ensimmäinen allekirjoittaja olen.

Lainaan ensiksi paria ministeriä. Hallintoministeri Jouni Backman esitellessään valtionosuusjärjestelmän uudistusta eduskunnassa totesi, että uudistus omalta osaltaan jatkaa kuntien itsehallintoa vahvistavaa linjaa: "Kuntien ja kuntalaisten näkökulmasta valtio tarjoaa jatkosakin kunnille oman tukensa palvelutuotannon

ylläpitämiseen ja kehittämiseen.” Tänään valtiovarainministeri Niinistö kyselytunnilla totesi, että tämä vanha peli jatkuu edelleen. Hallitus lainaa rahaa ja jakaa sitä edelleen kunnille valtionosuuksina. Näinhän se pääsääntöisesti on tähän asti ollutkin.

Mutta voimassa oleva valtionosuusjärjestelmä kuitenkin tänään toimii sillä tavalla, että ensi vuoden osalta ensimmäisen kerran yksi kunta, Espoo, joutuukin maksumieheksi valtiolle päin 17,3 miljoonaa markkaa. Pääsyy on tietysti valtionosuuksien tasausjärjestelmä, jolla aivan oikein pyritään tasaamaan niitä eroja, jotka johtuvat kuntien erilaisesta veropohjasta. Tasaus ei minun mielestäni kuitenkaan saisi johtaa kunnan kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen. Se ei saisi johtaa siihen, että kunta jäisi kokonaan vaille valtionosuuksia, ja vielä kohtuuttomampaa on tietysti se, että kunta joutuisi maksamaan valtiolle.

Näin näyttää Espoossa ensi vuonna tapahtuvan. Sosiaali- ja terveystoimen valtionosuus on 261,7 miljoonaa, opetustoimen 142,5 miljoonaa, yleinen valtionosuus 50,1 miljoonaa, mutta tasauksen jälkeen tulokseksi jää miinus 17,3 miljoonaa markkaa.

Tietenkin valtionosuusjärjestelmään kuuluu seikkoja, jotka monella tavalla tekevät tämän tilanteen vaikeasti ymmärrettäväksi. On totta, että esimerkiksi opetustoimen valtionosuudet tulevat suoraan ylläpitäjille ja sillä tavalla ylläpitäjien kautta kuntien hyväksi. Mutta jos ajatellaan kuntien itsehallinnon kannalta, tilanne on aivan kestämaton. Kunnallinen itsehallinto lähtee siitä, että kunta voi kerätä verotuloja ja hallita omaa talouttaan vain kuntalaisten parhaaksi. Se on kunnallisen itsehallinnon pääperiaate. Sen kannalta on hyvin ristiriitaista se, että jouduttaisiin tilanteeseen, jossa kunnan verotuloina keräämiä valtionosuuksia siirrettäisiin muualle.

Hallitusmuodon 51 §:ssä todetaan kunnallisesta itsehallinnosta seuraavaa: ”Kuntain hallinnon tulee perustua kansalaisten itsehallintoon, niinkuin erityisissä laeissa siitä säädetään.” Itsehallinnon vakiintuneen tulkinnan mukaisesti kunnilla on itseverotusoikeus ja siihen liittyvä valta päättää omasta taloudestaan. Tämän on todennut muun muassa Perustuslaki 2000 -komiteanmietintö sivuilla 312—313 ja muun muassa asiaan liittyvä kirja, Aarno Hannuksen ja Pekka Hallbergin Kuntalaki sivulla 25.

Kun keskustelin muutama päivä sitten hallintoministeri Backmanin kanssa siitä, onko hän tietoinen tällaisesta ongelmasta, olin kyllä ihan

iloinen, kun hän kertoi, että on tietoinen ja sisäministeriössä on ryhdytty miettimään valtionosuusjärjestelmän muutostarpeita. Kun eduskunta hyväksyi 10.12.1996 tämän valtionosuusjärjestelmän, eduskunta liitti vastaukseensa lausuman, jonka mukaan se edellytti, että ”hallitus seuraa tarkoin valtionosuusuudistuksen vaikutuksia ja kohdentumista sekä antaa tarvittaessa pikaisesti eduskunnalle näitä koskevat muutosehdotukset”. Edelleen eduskunta edellytti, että ”hallitus antaa eduskunnalle kahden vuoden kuluessa valtionosuusuudistuksen voimaantulosta selvityksen sen toimivuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta”. Ministeri Backman totesi, että varsinkin opetustoimen valtionosuuksien kohdentuminen suoraan ylläpitäjille ja tätä kautta itse asiassa kunnallisen itsehallinnon ulkopuolelle on se seikka, jota tässä yhteydessä tarkastellaan.

Varsinainen lakialoitteenihan on hyvin lyhyt. Se koskee kuntien valtionosuuslain 7 pykälää, johon lisättäisiin yksi lause: ”Tasausvähenys ei kuitenkaan voi olla suurempi kuin kunnan saamat valtionosuudet.”

Joku voi pyytää puheenvuoroa ja lähteä keskustelemaan valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudesta, siitä että on aivan oikein, että esimerkiksi espoolaisilta kerättäviä valtion tuloveroja, kaikenlaisia muita veroja, liikenteen tuloja ja kaikkia muita tasataan valtionosuusjärjestelmän kautta, valtion kautta, muille kunnille. Mutta korostan, että lakialoitteeni tähtää tässä suhteessa tällaiseen perälautamalliin, että ei voi olla kunnallisen itsehallinnon periaatteen mukaista, että kunta kerätessään kiinteistöveroja ja kunnallisevoroa tilittää sitä valtiolle. Kuntayhtymät, oppilaitokset, joille kohdennetaan suoraan valtionosuuksia, eivät ole suoraan kunnallista itsehallintoa. Ne eivät ole suoraan kunnanvaltuuston päättävällän alla, vaikka ne välillisesti tietysti kuuluvat kuntatalouteen ja muun muassa kuntayhtymän alueella olevaan yhteiseen kuntatalouteen.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa puhemies! Kiittämättä tämä ed. Uotilan aloitteeseen liittyvä kysymys on hyvin ongelmallinen nyt, kun se ensimmäisen kerran tulee vastaan. Tämä tosin oli odotettavissa jo silloin, kun lakia säädettiin. Lain säätämisen yhteydessä muun muassa Suomen Kuntaliiton taholta voimakkaasti vastustettiin ylläpitäjämallia. Siihen oli käytännön syitä, muita, mutta yksi syy oli nimenomaan myöskin tämä, mitä ed. Uotila esitti.

Jo periaatteessa tietysti verotulojen tasausjärjestelmä on hiukan uutta, mutta kun se liitettiin valtionosuusjärjestelmän kokonaisuuteen ja tavallaan valtionosuusjärjestelmän kokonaisuuteen kuuluu myös ammatillinen koulutus oistusmuodosta riippumatta, niiden erottaminen toisistaan on käytännössä aika hankalaa. Mutta kieltämättä kokonaisuudessaan muutoinkin nykyinen valtionosuusjärjestelmä ja eri kuntien asema on nyt johtamassa sellaiseen tilanteeseen, että olen ed. Uotilan kanssa, näin ainakin ymmärsin hänenkin käsityksensä, samaa mieltä siitä, että valtionosuusjärjestelmä tarvitsee uudelleentarkastelua ja kokonaisremonttia. Meillä monet kunnat ovat nyt joutumassa, Vantaa ehkä lähinnä, sellaiseen tilanteeseen, joka ei ole kunniakas suomalaiselle hyvinvointivaltiolle. Ruotsalainen järjestelmähän lähtee kylläkin siitä, että kunnat oikeastaan keskenään takaavat kokonaisuudessaan.

Minusta on tärkeää, että ongelma on esillä, sitä pitää pohtia ja katsoa, mihin se johtaa. Tuskin aloite tällaisenaan voimaan tulee, mutta tärkeä asia on nostettu esille.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Ei tässä voi kuin ed. Uotilan kanssa olla samaa mieltä, vaikka ed. Uotila on rikkaalta alueelta, missä on isot tulot, ja minä köyhältä alueelta. Mutta siinä mielessä tämä tuntuu aika hassulta, että on negatiivinen juttu olemassa tässä valtionosuushomemissa. Sehän jopa voi johtaa vääristymäänkin esimerkiksi kiinteistöveron osalta. En tiedä, mikä Espoossa on kiinteistövero, mutta sehän voisi johtaa siihen, että se kannattaa tehdä minimien mukaan, kun tässä näinpäin on tämä hommeli, että voidaan joutua maksamaan pois päin. Siinä mielessä tuntuisi, että perälautamalli voisi olla ihan aiheellinen.

Tulontasaukset alueiden välillä pitää tehdä muulla tavalla, mutta ei tietenkään kunnallishallinnon puolella olevien päätösten kautta, niin että pitää vekslata ja tehdä kaikenlaisia temppuja, miten voitaisiin hoitaa tämä juttu niin, ettei valtio kuppaisi meitä niin paljon. Sen takia tämä on aiheellinen. Toivon mukaan ministeriö tekee tarvittavat muutokset aikanaan.

Ed. S a a r n i o : Arvoisa herra puhemies! Helsingiläisenä allekirjoitin ed. Uotilan aloitteen juuri samasta syystä, mikä tässä keskustelussa on noussut esiin, että tulisi tämä perälautamalli. Me olemme tottuneet Helsingissä ja etelän niin sanoituissa hyvinvointikeskuksissa siihen, että osa ve-

rotuloista menee muualle Suomeen, ja se on mielestäni ihan oikeinkin. Niinhän me esimerkiksi lentoliikenteessä noudatamme sitä periaatetta, että kun on yksi menestyvä lentokenttä, niin sen jälkeen pitää olla lentokenttiä muuallakin Suomessa, eli varallisuutta jaetaan tällä tavalla eikä tässä ole mitään sinänsä pahaa.

Huolestuttavaa on vain se, että näissä kau-pungeissa — Espoossa, Vantaalla, Helsingissä — esimerkiksi pitkäaikaistyöttömyys on erittäin pahassa mallissa ja me tarvitsisimme rahaa paljon tämän ongelman hoitamiseen. Siinä mielessä toivomme, että asianomainen valiokunta perehtyy asiaan juurta jaksen ja tekee sitä oikeutta myös Espoolle, mitä helsingiläisenäkin espoolaisille sallin.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa puhemies! Haluan oikaista, ettei jää väärää käsitystä ed. Lahtelan puheesta siltä osin, kun hän totesi, että tämä voi johtaa siihen, että kiinteistöveron veroprosenttia alennettaisiin tai muuta vastaavaa. Sillä ei ole tässä merkitystä, koska nämä ovat niin sanottuja laskennallisia verotuloja, jotka lasketaan kaikkien kuntien keskimääräisellä tuloveroprosentilla, keskimääräisellä kiinteistöveroprosentilla, ja sittenhän siihen kuuluu yhteisövero vielä myöskin kokonaisuudessaan. Sillä voi vaikuttaa vain sikäli kuin oman kunnan hinta vaikuttaa koko valtakunnan hintaan, eikä se ole kovin suuri.

Mutta kokonaisuutena, niin kuin totesin, kysymys on hankalasta ongelmasta. Kaikki nämä ongelmat, joita on paljon muitakin, pitäisi ratkaista niin, että kokonaisvaltaisesti uudelleen tarkasteltaisiin koko järjestelmää, koska maailman vauhti ja muutos on niin suuri, että lait eivät kestä kovinkaan monta vuotta voimassa.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Varmasti on juuri niin, että verotuksen pitää olla sekä kansalaisen että kunnan näkökulmasta oikeudenmukainen. Siinä mielessä olen ed. Uotilan esityksen takana myös henkilökohtaisesti. Toivon sille siis asianmukaista käsittelyä valiokunnassa.

Aivan oikein, ei ole vain yksi tällainen vero. On muitakin, jotka ovat epäoikeudenmukaisia. Yhteisöverotus on tämän tyyppinen ja kohtelee eri kuntia eri tavalla, epäoikeudenmukaisesti. Ed. Mannisen Torniota se kohtelee epäoikeudenmukaisesti. Imatraa ja Kotkaa se kohtelee epäoikeudenmukaisesti. Myöskin tämä asia pitäisi saada kuntoon. Kotkan kohdalla se on 50

miljoonaa markkaa tällä hetkellä vuodessa, minä me menetämme tämän epäoikeudenmukaisen määräytymisen vuoksi.

Ed. Polvi: Herra puhemies! Aloitteessa kiinnitetään huomiota aivan merkittävään ongelmaan. Siinä mielessä kysymys on keskeinen, että kysymyksessä on hyvin pitkälle puuttumisesta kunnallisen itsehallinnon asemaan, kun kunta joutuu maksamaan periaatteessa keräämistään verotuloista valtiolle. Mutta ongelma suinkaan ei ole aivan niin yksinkertainen.

Kun valtionosuusjärjestelmään kytkeytyy verotulon tasausjärjestelmä, on otettava huomioon erityisesti se suurempi ongelma, mikä on verotulojen, erityisesti yhteisöveron, jakojärjestelmässä. Otetaanpa esimerkki, joka liittyy oikeastaan allekirjoittajaedustajien kotikuntien yhteisvero-osuuksiin.

Jos vuonna 96 yhteisövero keskimäärin asukasta kohti eri kunnille oli 1 428 markkaa muistini mukaan, Helsinki sai 3 982 markkaa ja Espoo runsaat 2 000 markkaa. Sitä kautta tavallaan yhteisövero jakautuu oleellisesti väärin perustein tällä hetkellä kunnille, mikä samalla vaikuttaa valtionosuusjärjestelmään. Sen takia koko tämä rahoitusrakennelma ja -järjestelmä pitäisi tarkastella uudelleen ja hakea ratkaisut, jotka tekevät oikeutta niin valtion ja kuntien välisessä kustannusten jaossa kuin myös kuntien välisessä kustannusten jaossa. Se edellyttää kokonaistarkastelua, johon toivottavasti päästään lähiaikoina.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

11) Lakialoite laiksi tuloverolain 31 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 103/1997 vp (Jaakko Laakso /vas ym.)

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Uotila: Arvoisa puhemies! Ed. Laakson aloite syntyi sen keskustelun aikana, jolloin puhuttiin tapaus Sundqvistista, vahingonkor-

vauksista ja vahingonkorvausten verovähennys-oikeudesta. Tämä on yksi esimerkki siitä, mitä lainsäädännössä pitäisi tehdä, että näitä ongelmia saataisiin karsittua. Tänäpäin on hallitus tehnyt omalta osaltaan päätöksen niistä johtopäätöksistä, joihin se ryhtyy käydyn keskustelun pohjalta, ja nimennyt ministerityöryhmän, joka tulee tekemään vuoden loppuun mennessä tarvittavia toimenpide-esityksiä ja yhteenvedon seuraavista asioista: Valtion vakuusrahaston päätöksentekomenettelystä ottaen tällöin huomioon myöskin omaisuudenhoitoyhtiöiden aseman, talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaohjelman toteuttamisesta sekä ylivelkaantumisen seurauksista ja sen korjaamiseen käytettyjen menetelmien tarkoituksenmukaisuudesta.

Kun täällä on varsinkin opposition toimesta moneen kertaan käydyssä ja päättyneessä keskustelussa todettu, että mitään ei tapahdu, minusta hallituksen tämänpäiväinen päätös on kuitenkin esimerkki siitä, että näihin ongelmiin tartutaan.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuorossahan tuotiin muitakin konkreettisia ehdotuksia lainsäädännöksi. Nopeasti nämä tässä yhteydessä toistan: näyttövelvollisuuden asettaminen verokeidasvaltioista etua saaville; se että oikeusministeriö tarkistaa ylivelkaantuneen välttämättöminä pidettävien elinkustannusten markkamääriä; se että ylivelkaisia auttavan Takuusäätiön toimintaa kehitetään sosiaalisen luottoksen suuntaan; se että luottotietojen häiriömerkintöjä tarkistetaan silloin, kun asianomainen alkaa suoriutua velvoitteistaan; Kera Oy:n mahdollisuuksia käytetään vaikeuksiin joutuneiden yritysten auttamiseksi tilapäisissä vaikeuksissa; ja että opetusministeriö selvittää, miten opetuksessa paneuduttaisiin tarkemmin taloudellisen sitoutumisen merkityksiin ja riskeihin; ja vielä se, että valtiolle maksettavaksi tuomittujen vahingonkorvausten verovähennysoikeutta rajoitetaan, niin kuin ed. Laakson aloitteessa ehdotetaan.

Tämän lisäksi pidän välttämättömänä, kun hallituksen päätökseenkin sisältyy oikeus tarkastaa Vakuusrahaston ja omaisuudenhoitoyhtiöiden toiminta, että käydään keskustelu ja tehdään uudet linjaukset siitä, mikä on vakuusrahastolain ja osakeyhtiölain päällekkäisyys, ristikkäisyys, mitkä ovat vastuusuhteet, valtasuhteet tässä kokonaisuudessa, jotta tätä koko sotkua voitaisiin kunniakkaammin ja paremmin ihmisten kannalta jatkossa hoitaa.

Ed. Saarnio: Arvoisa herra puhemies! Myöhästyin lähdössä. Olisin pyytänyt tämän lähetekeskustelun huomiseen istuntoon pöydälle, mutta se ei liene enää mahdollista.

Ensimmäinen varapuhemies: On se mahdollista.

Puhuja: Toivoisin, että näin voitaisiin menetellä senkin takia, että aloitteen tekijä ei ole paikalla ja olisi kohtuullista, että hän olisi.

Ehdotan siis, että asia pannaan pöydälle huomiseen istuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Saarnio ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan istuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Saarnion ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle seuraavaan istuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 22.27.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

